

Erdélyi GYOPÁR

2. 2024. MÁRCIUS-ÁPRILIS

AZ ERDÉLYI KÁRPÁT-EGYESÜLET FOLYÓIRATA

A 31. EKE
Vándortábor túrái

TERMÉSZETJÁRÁS

HONISMERET

KÖRNYEZETVÉDELEM

Erdélyi Gyopár

2024/2. (190.) szám • 34. évfolyam

ISSN: 1583-9532

Az Erdélyi Kárpát-Egyesület folyóirata

Az 1892–1948 között megjelent

Erdély folyóirat jogutódja

Megjelenik kéthavonta

Revista Asociației Societatea Carpatină Ardeleană

în limba maghiară

FELELŐS SZERKESZTŐ:

Balázs Katalin (balazs.katalin@eke.ro)

TÁRSSZERKESZTŐ:

Deák László (deak.laszlo@eke.ro)

MUNKATÁRSÁK:

Dr. Bartók Attila (Környezetvédelem),

Bélfenyéri Gábor (Gombák),

Jánosi Csaba (Borvizeink, gyógyvizeink),

Dr. Kovács Lehel István (Honismeret),

Molnár Zoltán (Csillagászat),

Dr. Rusz Ottilia (Légtűneménytan)

BORÍTÓ- ÉS GRAFIKATERV: Várdai Éva

TÖRDELŐSZERKESZTŐ: Várdai Éva

NYOMDA: Mark House – Gyergyószentmiklós

KIADVÁNY-KOORDINÁTOR ÉS KORREKTOR:

Veres Ágnes (veres.agnes@eke.ro)

POSTACÍM:

Asociația SCA – EKE, O. P. 1, C. P. 41,

400750 Kolozsvár (Cluj), RO

e-mail: gyopar@eke.ro

honlap: www.erdelyigyopar.ro, www.eke.ro

A fedőlapon: *Kockásliliom a Sárdi-nárciszréten*

(Fotó: Veres Ágnes)

A következő lapszám 2024. június 1-jén

jelenik meg

ELŐFIZETÉS

Az átutalás tárgyaként minden esetben kérjük feltüntetni nevüket, postai és e-mail címüket, valamint hogy „Erdélyi Gyopár előfizetés 2024”, ugyanakkor kérjük ezen adatokat az elofizetes@eke.ro címre is elküldeni.

Erdélyben:

Előfizetési díj egy évre (postaköltséggel együtt): 84 lej

• Banki átutalással:

Asociația Societatea Carpatină Ardeleană –

Erdélyi Kárpát-Egyesület

ING Bank N.V. Amsterdam – Sucursala București

Bankszámla száma:

RO74 INGB 0000 9999 0316 7890

Adószám (cod fiscal): 4960082

Banki készpénzbefizetés esetén a kezelési díjat

(10 lej) kérjük hozzáadni az előfizetés díjához.

• Postai átutalással:

Asociația Societatea Carpatină Ardeleană

(Veres Ágnes)

O. P. 1, C. P. 41, 400750 Cluj

Magyarországon:

Előfizetési díj egy évre

(postaköltséggel együtt): 6900 forint

• Banki átutalással az EKE magyarországi

számlájára:

Erdélyi Kárpát-Egyesület

Unicredit Bank

Bankszámla száma:

10918001-00000027-75640007

Banki készpénzbefizetés esetén a kezelési díjat

(750 forint) kérjük hozzáadni az előfizetés díjához.

A folyóiratban megjelent írások szerzői jogvédelem alatt állnak, azok bármilyen formában történő további felhasználása csak a forrás feltüntetésével engedélyezett. Az aláírt vagy betűjellel ellátott cikkekért szerzőik felelnek, ezek nem feltétlenül fejezik ki a szerkesztőség véleményét.

TARTALOMJEGYZÉK

- 1 *Egyre távolabb a természet... –*
Dr. Kovács Lehel István

Egyesületi élet

- 2 *Jubileumi EKE-síversenyek márciusa –*
Veres Ágnes

- 5 *A 31. EKE Vándortábor túrái –*
EKE Szatmárnémeti
- 5 *3000 példány Gyopárka jutott el*
150 erdélyi iskolához
- 5 *Erdélyi Kalauz –*
ajándék az előfizetőknek
- 33 *Meghívó az Erőss Zsolt*
Teljesítménytúrára
- 34 *EKE-osztályok hírei*
- 47 *Az Erdélyi Kárpát-Egyesület*
kiadványai

Belföldi túra

- 6 *Téli túra a Radnai-havasokba –*
Márk-Nagy János
- 7 *Tolvaj-kő – Sík havas – krókuszok –*
Buchmüller Árpád

Nemesek nyomában

- 8 *A kapjoni Haller-kastély –*
Bicsok Zoltán

Historikum

- 10 *Erről írtak eleink –*
Csángókérdés
a századelőn – Balázs Katalin

Gombák

- 13 *A tuskógombák –*
Bélfenyéri Gábor

Hazajárás Erdélybe

- 14 *Barangolások az Erdélyi-medencében –*
Kenyeres Oszkár

Borvizeink, gyógyvizeink

- 16 *Marosi Pál, a karizmatikus tudós tanár*
– Jánosi Csaba

Interjú

- 17 *Varga Csaba tapasztalatból kovácsolt*
bátorsága – Balázs Katalin

Környezetvédelem

- 20 *Az Ordesa és Monte Perdido Nemzeti*
Park (Spanyolország) 1. rész –
Dr. Bartók Attila

Ökolábnyomok

- 23 *Narancslepke, csak nálunk, csak most,*
de meddig? – Szabó Csilla
- 25 *Éleladó vidék 4. – Főszerepben*
a joghurt – Balázs Katalin, Köllő Réka

Külföldi túra

- 27 *Képeslapok a nagyvilágból, 17. rész –*
Rigai széplányok –
Dr. Kovács Lehel István
- 30 *Meseszép Föld, 24. rész –*
A Pokol Szája, a béke szigete –
Deák László

Könyvajánló

- 39 *Zsigmond Enikő: Vadnyugaton jártunk –*
Jánosi Csaba

Rejtvény

- 45 *Mormota-fejtőrő*
- 46 *Keresztrejtvény – Aratás –*
D. Mailés aforizmája

TÁMOGATÓINK

9 1158395 1322076

Egyre távolabb a természet...

**Dr. Kovács
Lehel István**

■ „Ó, ti már nem is tudjátok, milyen az igazi természet! Hogy az milyen egyszerű tud lenni! Fű, fa, virág, természet! Kék ég, zöld moha, természet! Napsütés, friss levegő, természet! Esőfelhők, fojtó pára, természet! Avarillat, mezőillat, természet! Hószag, sárszag, esőszag, természet!” – írja Botházi Mária a *Helikon*-ban február 20-án.

A Keresztény-havas vad, eldugott ormain barangoltam, az Isten háta mögött, tényleg egy olyan helyen, ahol szemmel láthatóan rég nem jártak emberek. Szinte érintetlen vidék volt ez, igazi Terra Incognita, messze a lakott területektől, messze a várostól, messze a zsúfolt turistaösvényektől. Azt mondta egyszer valaki, hogy az őserdő az a hely, ahova az emberi kéz még nem tette be a lábát... Nos, azt hittem, hogy ez a keresztény-havasi eldugott szentély is pont egy ilyen hely, ez az igazi, érintetlen természet. De aztán... kiértem egy kis tisztásra, s mit látnak szemeim, nem jött, hogy elhiggyem... A tisztás közepén egy meglehetősen nagy, katódcsöves, műanyagdobozos színes televízió hevert összetörten, darabokban. Hát ez hogyan lehetséges? – tettem fel a kérdést, hisz ember legyen a talpán, aki ide felcipel egy színes televíziót eldobni... Helikopterből dobhatták ki – ez az egyszerű logikus magyarázata a megmagyarázhatatlannak. De miért? És ki?

Rögtön odalett az érintetlen természetideálom, pillanatok alatt foszlott szerte az eszménykép, a makulátlanság, a tökély.

És akkor felmerült bennem az a gondolat, hogy ha minden városközpontból koncentrikus köröket kezdenék húzni, akkor melyik lenne az első kör, amely elérné a teljesen érintetlen természetet? Egy olyan helyet, ahol csak nagy ritkán

járnak emberek, ahol nincs szemét, ahol csak növények és állatok vannak, ahol az igazi természet honol és tündököl.

Gyermekkoromban sokat bandukoltunk a közeli erdőben, a hegyeken, s bizony, találtunk ilyen helyeket. Közel a városhoz. Ahol nem volt eldobott konzervdoboz, PET palack, sörsüveg, újságpapír, nejlonzacskó, cigarettacsikk, műanyag-hulladék, csak sár, fű, lombok, moha, fa, s minden, amiről Botházi Mária is ír.

Ma már nem így van. Egyre távolabb van az érintetlen természet, egyre nagyobb sugarú a városközpontból húzott kör, talán már össze is ér más városokból húzott körökkel. Házak, szállodák, apácakolostorok épülnek a hegyekre, a város felkúszik majdnem a csúcsockig, minden feltúrva, építkezések, motoros forgalom a természetben, nincs csend, nyugalom.

„A mai gyerekek tisztában vannak a környezetet fenyegető globális veszélyekkel, de a valós és közvetlen kapcsolatuk a természettel egyre halványul.” – nyilatkozta Richard Louv, az *Utolsó gyermek az erdőben* című könyv szerzője. Egyes felmérések szerint egyre nő a biofóbiások száma, a mai gyermekek egyszerűen idegenkednek a természettől. Inkább otthon ülnek a városban, nem mennek túrázni, nem kívánják felfedezni az ismeretlent, megismerni a természetet.

A természet egyre távolabb kerül az embertől, aki már nem megismerni, hanem leigázni akarja, béklyóba hajtani, beépíteni, belakni, városossá alakítani. Próbálunk minden és mindenki felett uralkodni, ám igazából vissza kellene találnunk önmagunkhoz és a természethez, mert az emberi lélek mélyen gyökerezve kapcsolódik az anyatermészethez. Ez mindennek az alapja. A természet gyógyít, a természet feltölt, kikapcsol.

Újra közel kell hoznunk a természetet, vissza kell találnunk a vadonhoz, és nem mondhatunk mást, mint Szabó Magda: „A világ olyan gyönyörű, hogy egyre nagyobb felelősség embernek lenni!” ■

Jubileumi EKE-síversenyek márciusa

A téli sportok szerelmesei szomorúan tapasztalhatták, hogy az idei síszezon nem kecsegtetett túl sok hóval, emiatt a szokásosnál is jobban aggódtunk március elején a hóréteg vastagsága miatt. De a tavalyhoz hasonlóan ezúttal

is megérkezett a várva várt havazás, így ha nem is ideális, de elfogadható körülmények között sikerült megszervezni immár huszadik alkalommal az EKE-gyereksíversenyt, illetve ötödszörré a Hangay Oktáv Családi Síversenyt.

XX. EKE-gyereksíverseny

■ Azon gondolkodtunk, hogyan lehetne emlékezetessé tenni a gyerekek számára az idei, jubileumi kiírást, hisz büszkeség számunkra, hogy a Kolozsvár környéki gyerekversenyek közül ez a legrégebbi.

Visszagondolva az elmúlt évekre, a legnagyobb nehézséget az elején a saját felszerelés hiánya jelentette. Akkoriban nem voltak profi versenykapuink, elektronikus időmérő berendezésünk, nem volt a síversenynek saját honlapja, ahol be tudtak volna online jelentkezni a versenyzők. Egy dolog viszont megmaradt a régi szokások közül, éspedig a versenyszámok, hisz idén is ugyanazokat a nem túl modern, de jellegzetes, nekünk kedves EKE-rajtszámokat osztottuk ki a versenyzők között.

És ha már a múltról beszélünk, az eddigi síversenyek egyik legkedvesebb emléke talán az egyik kislány véleménye,

aki szerint ez a síverseny Kolozsvár magyarságának olyan télen, mint a Kolozsvári Magyar Napok nyáron. Ez nekünk a legnagyobb dicséret. Elmondhatjuk, hogy lassan egy generáció nőtt fel ezen a versenyen, az első kis versenyzők lassan már saját gyerekeikért izgulhatnak a rajtnál. Annak is örülünk, hogy a gyerekek visszajárnak a versenyre még akkor is, ha nem érnek el dobogós helyezést, hiszen nem feltétlenül a győzelem a fontos, hanem a részvétel.

Visszatérve az idei versenyre, bár a hóviszonyok pár előzetesen bejelentkezőt elijesztettek, március 16-án, szombaton reggel 10 órakor 80 gyerek indult el a buszkáti sípályán szervezett versenyen. A 28 lány és 52 fiú 6-6 korcsoportban állt a kb. 300 m hosszú gyermek-óriásműlesiklás pálya rajtjához. Meglepetésre idén a 13-14 évesek korcsoportjába iratkoztak a legtöbben: 8 lány, illetve 14 fiú. Mindenki ajándékban részesült, a résztvevők plüss rénszarvast vagy

Az 5-6 éves lányok a dobogón

elemlámpát, faérmét, csokit, legót, narancsot kaptak, a nyertesek érmet és kupát is, meg különféle díjakat.

Mivel minden rendezvény mögött lelkes személyek állnak, a díjkiosztás előtt megtapsoltuk azokat, akik már a kezdetektől részt vettek a verseny szervezésében, ők név szerint: Kardos Tibor és Zsuzsanna, Veres Márton Zoltán és Ágnes (20 éve szervezők), illetve Ferenczi Júlia, Néda Tamás és Mária (több mint 15 éve szervezők).

A díjazás után a gyerekek nagy-nagy örömeire tombolasorsolás és a várva várt meglepetés, egy 20 éves jubileumi gyümölcstorta várta a versenyzőket.

Eredmények:

Lányok: 5-6 évesek: 1. Șerbănescu Emma, 2. Croitor Carla Ioana, 3. Ciubăncan Neva, **7-8 évesek:** 1. Chiorean Alia, 2. Bob Eva Diana, 3. Veres Villő Etelka, **9-10 évesek:**

1. Pop Denisa Florina, 2. Kosztin Dorka, 3. Mocsáry-Gondos Anna, **11-12 évesek:** 1. Budulac Éva Ágnes, 2. Egri Elsa Rebecca, 3. Hunyadi Sára Franciska, **13-14 évesek:** 1. Veres Zsófia, 2. Călugăr Ana, 3. Feneșan Irina, **15-16 évesek:** 1. Egyed Eszter Dorka.

Fiúk: 5-6 évesek: 1. Chiș Patrick, 2. Lokodi Ferenc, 3. Bakos Zoltán Noah, **7-8 évesek:** 1. Span Mihnea Ștefan, 2. Vizi Nándor, 3. Ciubăncan Eric, **9-10 évesek:** 1. Bakos Ádám Márk, 2. Hulea Alexandru Ștefan, 3. Lokodi Bálint, **11-12 évesek:** 1. Vulpe Robert, 2. Vigh István, 3. Kozma Bartók Áron, **13-14 évesek:** 1. Bota Vlad Matei, 2. Veres Kende, 3. Kiss-Lőrincz Áron, **15-16 évesek:** 1. Néda Dávid, 2. Szakács Norbert.

Időeredmények és további helyezések a siverseny. ekekolozsvar.ro oldalon. ■

Hangay Oktáv Családi Síverseny – V. kiírás

1

2

■ Március 17-re, vasárnapra a hó kissé meglágyult, de az időjósok által előrevetített eső szerencsére csak a verseny és a díjkiosztó ünnepség után vette birtokba az addigra már elnéptelenedett sípályát.

Idén 17 csapatban 55 versenyző állt rajthoz a sísportot Erdélyben 1895-ben meghonosító Hangay Oktávrról elnevezett családi síversenyen, melynek célja a család összetartásának erősítése, a sízés szeretetének kiterjesztése minden korosztályra.

Nagy örömünkre idén három háromgenerációs család is bejelentkezett a versenyre. A Piszkos Tizenkettő csapatot a 77 éves nagytata, Kiss Zoltán tartotta össze, akinek két fia és családjaik alkották a családi síverseny történetének eddigi legnépesebb résztvevő, 11 tagú csapatát. A László család örökifjú nagytatája, András nyolcvanévesen idén is korát meghazudtoló lendülettel ereszkedett le a kapuk között. A Snowflakes csapat korelnöke, a 67 éves Müller László lányával és két unokájával nevezett be a versenyre, ahol különböző generációk alkották a csapatokat: indulhattak szülők gyerekekkel vagy nagyszülők gyerekekkel, unokáikkal.

A rangsor megállapításakor a tagok idejét összeadva alakult ki a család ideje.

Íme, a dobogós helyezések:

5 vagy többtagú családok: 1. A Piszkos Tizenkettő (Kiss Zoltán, Kiss-Lőrincz Géza, Kiss-Lőrincz Ágnes, Áron, Dániel és Gáspár, Kiss Zoltán, Janka, Júlia és Jázmin, Pusztai Enikő – az 5 legjobb időt vettük figyelembe), 2. Lakers Team (Lokodi Ferenc, Ildikó, Balázs, Bálint, Ferkó és Márton);

4 tagú családok: 1. Hópárducok (Veres Márton Zoltán, Ágnes, Zsófia és Kende), 2. Snowflakes (Müller László, Ciubăncan Müller Renáta, Eric és Neva);

3 tagú családok: 1. Snow Foxes (Vulpe Corneliu, Antoniu és Robert), 2. Nemistudom (Kardos Tibor, Zalán és Csenge), 3. László család (László András, Tamás és Bence Hunor);

3

FOTÓ: LŐRINCZ FERENC, VERES ÁGNES

1. A szervezők lelkes csapata
2. A kéttagú családok a díjkiosztó ünnepségen
3. A huszadik EKE-gyereksívesen emléklapok
4. A 11 tagú A Piszkos Tizenkettő csapat nyerte el idén a legnépesebb családnak járó Vándorkupát
5. A 80 éves László András idén is korát meghazudtoló fűrgeséggel ereszkedett le a kapuk között

2 tagú családok: 1. Suhanók (Néda Tamás és Dávid – a legjobb időátlagú csapat), 2. Scorpions (Chiorean Călin és Alia), 3. A Törökök (Török-Mihók Ferencz és Tamás).

A legnépesebb résztvevő családnak járó Vándorkupát idén a Kiss és Kiss-Lőrincz család tagjaiból összeálló, 11 tagú A Piszkos Tizenkettő csapat vihette haza.

Időeredmények és további helyezések a csaladisi. ekekolozsvar.ro oldalon.

Támogatók: Adrenalin Park, Epinvest, Buscat Ski Resort, Brick Depot, Wedas, Idea Plus, Kertimag Románia, Nobila Casa, Mormota Land, Yachting Club Tarnița, Kygakon, Power Belt, Hektar Seeds, Busch Vacuum, Nagy István, Promelek XXI, BNW Systems, Natura Travel, Media Contur Advertising, Signmaker, Pál And. ■

Veres Ágnes

4

5

FOTÓ: CIZMA BEÁTA

Kedves Táborozók!

■ Reméljük, hogy ti is annyira várjátok már az idei vándortábort, amennyire mi. Bár lehet, hogy nektek úgy tűnik, hogy nagy a csend, a háttérben lázasan készülődünk. Rengeteg háttér munkával, sok apró részlet kigondolásával jár ez a szervezés.

Azt már most tudjuk garantálni, hogy igen színes túra programmal várunk benneteket. Az általunk kiválasztott helyszíntől, Aknasagutagtól nagyon jó földrajzi elhelyezkedésének köszönhetően elérhető közelségbe kerül majd a Radnai- és a Máramarosi-havasok, a Gutin-, az Avas-, a Kőhát- és a Cibles-hegység.

S hogy kicsit konkrétan is ismertessük a túratervünket, íme a 2024-es EKE Vándortábor túráinak listája:

1. Cibles-túra – nehéz gyalogtúra
2. Nagy-Köves (Pietrosz)-túra – nehéz gyalogtúra
3. Várkő-túra – nehéz gyalogtúra
4. Toronyága-túra – nehéz gyalogtúra
5. Kisköves-túra – nehéz gyalogtúra
6. Gutin-gerinc-túra – közepes gyalogtúra
7. Mogosa-túra – közepes gyalogtúra
8. Rozsály-túra – közepes gyalogtúra
9. Szaploncakő-túra – közepes gyalogtúra
10. Tomnatic–Paltinu-túra – közepes/nehéz gyalogtúra
11. Tisza-kő-túra – közepes gyalogtúra
12. Borsá–Priszlop-túra – közepes gyalogtúra
13. Királyerdő-túra – könnyű/gyerekbarát gyalogtúra
14. Tăul Morărenilor-túra – könnyű/gyerekbarát gyalogtúra
15. Tatár-szoros-túra – közepes/könnyű gyalogtúra
16. Kakastarj-túra – közepes gyalogtúra
17. Lápos-szoros–Kővár romja-túra – közepes/könnyű gyalogtúra
18. Kék-tó – könnyű/gyerekbarát gyalogtúra
19. Nagybányai séta – könnyű buszos kirándulás
20. Máramarossziget, Szaplonca – könnyű buszos kirándulás
21. Máramarosi fatemplomok – könnyű buszos kirándulás
22. Koltó, Kővárhosszúfalu – könnyű buszos kirándulás
23. Falunézős, templomnézős körtúra – közepes biciklis túra
24. Gutin-hegység körtúra – közepes biciklis túra
25. Gutin-hegység körtúra – nehéz biciklis túra
26. Molnár Sándor Emléktúra – közepes gyalogtúra

Hála a remek túravezetőinknek, az útvonalak bejárása már elkezdődött. Ez nem csak azért fontos, hogy naprakész túraleírásokkal szolgáljunk majd a vándortábor honlapján, hanem egyben egy próbatúra is a túravezetőknek, ahol szembesülhetnek esetleges nehézségekkel, problémákkal az útvonal során.

3000 példány Gyopárka jutott el 150 erdélyi iskolához

■ A Communitas Alapítvány és az RMDSZ támogatásának köszönhetően tavaly ősszel 3000 példányban adtuk ki újra a *Gyopárka* 2023-ban megjelent 7. lapszámát.

A kisiskolásoknak szóló kiadványból 15 erdélyi megye 150 középiskolájába 20–20 példány jutott el. Az iskolák kiválasztásában az EKE tagszervezetei segítettek. Az iskolákat arra kértük, jelezzenek vissza, ha megkapták a folyóiratot. A beérkezett 42 válaszból kiderült, hogy mind a tanítók, tanárok, mind a diákok örömmel forgatták a fiataliságot túrázásra, a természet szeretetére és tiszteletére nevelő kiadványt.

Reméljük, hogy elnyeri majd a tetszésedet a túratervünk. Igyekeztünk minden korosztálynak élvezetes kikapcsolódást nyújtani, különböző nehézségű túrákkal, a környék legszebb csúcseit, látványosságait összegyűjtve, az összes környező hegységet érintve. Természetesen a túraterv változtatási jogát fenntartjuk, de remélhetőleg nagy változásokra nem kell számítani, igyekszünk magunkat a vállaltakhoz tartani.

A túrákról még több információval a közeljövőben jelentkezünk a vándortábor honlapján, ahol majd regisztrálhattok is a rendezvényre. Ne felejtsetek el, hogy az előregisztráció nemcsak nekünk, szervezőknek segít felbecsülni, hogy egy-egy túrára mekkora az érdeklődés, de ezáltal nagyobb valószínűséggel tudjuk kielégíteni a résztvevők érdeklődési igényét, hogy senki se maradjon majd le.

Várunk tehát titeket szeretettel a 31. EKE Vándortáborba Aknasagutagra, július 30. és augusztus 4. között!

**Üdvözlettel,
a szatmári EKE szervezőcsapata**

Erdélyi Kalauz – ajándék az előfizetőknek

■ Egri Ferenc és a Czárán Gyula Alapítvány felajánlása nyomán az *Erdélyi Gyopár* előfizetői között kisorsoltuk a Radnóti Dezső szerkesztette, 1901-ben megjelent *Erdélyi Kalauz* tíz példányát.

A kiadványt 2016-ban, 115 évvel az eredeti megjelenése után a Czárán Gyula Alapítvány adta ki újra, az EKE megalakulásának 125. évfordulójára.

Íme a szerencsés nyertesek névsora:

1. Magyarói Református Egyház
2. Kőrösi Csoma Sándor Iskola, Székelyvarság
3. Jakab Mihály, Beszterce
4. Kelemen Gabriella, Marosvásárhely
5. Luidort Péter, Dés
6. Urbán László, Szombathely
7. Csiki Izabella, Martonvásár
8. Imre Péter, Kunhegyes
9. Márffy Attila, Gencsapáti
10. Pauletti-Bordy Gyula, Mány

Köszönjük a Czárán Gyula Alapítványnak a felajánlást!

Téli túra a Radnai- havasokba

Búcsúzkodás a téli tájtól ■ FOTÓ: VAJDA BÉCI

■ Mivel már két éve nem sikerült eljutnunk a Drágos-völgybe és már nagyon hiányzott, hirtelen felindulásból úgy döntöttünk, hogy 2024. január 19–21. között ellátogatunk a Radnai-havasok eme kevésbé járt, de annál szebb szegletébe. A meghirdetésre egyből nagyon sokan jelentkeztek, de a lemorzsolódások után is kilencen maradtunk. Szatmárról heten mentünk két autóval, két túratárs pedig Kolozsvár felől csatlakozott hozzánk.

Mivel egész héten esett az eső, méghozzá nemcsak a mi sík vidékünkön, de a hegyekben is, kissé izgultunk, hogy milyen körülmények fognak fogadni. Ugyanakkor bíztunk a meteorológusok előrejelzésében, miszerint péntektől már havazás várható. Ez a „jóslat” be is jött, hisz péntek délben már Szatmárról sűrű havazásban indultunk. Ez egy picit lassította a haladást, de cserében több időnk volt csodálni a havas tájat, különösen ott, ahol erdőn haladt keresztül utunk.

Majszinban találkoztunk a drágos-völgyi volt kutatóház adminisztrátorával, hogy aztán a ház kulcsainak birtokában elindulhassunk a hétvégénk ideiglenes lakosztálya felé. Hamar összecuccoltunk és szeles-havazós időben kezdtük utunkat a ház felé, ami kb. 6 km-re, 1380 m-es tengerszint feletti magasságon várt ránk.

Mire beértünk az erdőbe és megkezdtük a komolyabb mászást, teljesen besötétedett. Kb. 3 óra alatt értünk el az amúgy használaton kívül levő házhoz, amely természetesen teljesen ki volt hűlve. Első dolgunk, a megszokott módon, a kályhák befűtése volt.

Szombatra felhőmentes, napsütéses, de hideg időt jövendöltek az időjósok, s épp ezért mi idejében felkeltünk, hogy sokadjára megpróbáljuk meghódítani a 2303 m magas Nagy-Pietroszt, amely a Radnai-havasok, és egyben a Keleti-Kárpátok legmagasabb csúcsa. Indulás előtt a vidám csapat még összegyűlt egy szelfire, hogy megmaradjon az utókor számára is, kik voltak ott, hányan vágunk neki a hegynek. A hó több rétegből állt. Egyrészt volt egy fagyott kérgű alapja, amire aztán ráakódott az elmúlt napok 10–20, helyenként 30 cm-es friss porhava. Sajnos a fagyott kéreg még a hótalpak alatt is

beroskadt, így nagyon megnehezítve és lelassítva a haladást. A gerincig még így is jó ütemben haladtunk, amit a reggeli hideg is megfelelően motivált. Aztán kiértünk a napra, és jótékony sugarai, valamint az élénk táruló mesebeli táj hatására haladásunk ritmusa lassulni kezdett. Sokszor álltunk meg fényképezni, vagy csak egyszerűen csodálni a tájat.

Amint a meredekebb, kitettebb lejtők harántolásához értünk, egyre nyilvánvalóbbá vált, hogy a hó szerkezete, rétegződése komoly veszélyeket rejt, s így meghoztuk a döntést, hogy aznap nem kockáztatunk meg egy csúcsmászást. Ehelyett egy kisebb és közelebbi csúcst, a Határhátat (Culmea Hotarului) céloztuk meg, amely bár csak 1905 m magas, mégis megfelelő kihívásnak bizonyult. A felélénkítő szél által létrehozott forgószél, az előttünk elrobogó zergecsapat és a gyönyörű kilátás mind-mind kellemes érzéssel, igazi lelki békével töltötte el a társaság tagjait. A csúcsra érve megcsodálhattuk a „lábunk alatt heverő” Borsabányát és mögötte a Máramarosi-havasok teljes láncolatát egészen Ukrajna legmagasabb csúcsáig, a Hoverlág.

Rövid fotózkodás, falatozás után visszaindultunk a házhoz, majd leérve kiruccantunk még a kedvenc kilátónkhoz, ahonnan végignéztük a naplementét, amelyet holdkelte előzött meg. Drónt is röptettünk, amely megmutatta nekünk, milyenek láthatnak minket és a tájat a Radnai-havasok urai, a szirti sasok. Bár a csúcsra nem jutottunk fel, de az élmények és a látvány hatására pozitív lelkiállapotban és kellemesen elfáradva hajtottuk álomra fejünket.

Vasárnap reggel összeszedtük felszereléseinket, kitakarítottuk a házat és indulás előtt még száraz fát hasogattunk, hogy az utánunk érkezőknek is legyen mivel befűteniük a házat. Délre lent is voltunk autóinknál, ahonnan első utunk a Darkness vendéglőbe vezetett, ahol a már megszokott pocak-wellness következett. ■

Márk-Nagy János

A Határhát-csúcs ■ FOTÓ: VAJDA BÉCI

Tolvaj-kő – Sík havas – krókuszok

■ Ha valaki igazi krókuszmezőket szeretne látni, akkor kiránduljon el a Sík-havas környékére, az Erdélyi-szigethegység szívébe. Megközelíthető hosszabb-rövidebb túrák keretében Pádis felől a Varasó irányából, vagy akár Biharfüredről is egy hosszabbal, a Mező-havas, az Istenek havasa, a Kopott-csapás-nyereg érintésével.

Mi most egy kicsit szokatlan útvonalat választottunk. A Havasrekettyét (Răchitele) Ponor Ékkel (Ic Ponor) összekötő úton, a Priszlop-hágóról leereszkedve találunk egy hajtűkanyart (46.67117,22.81737), ahol leparkolhatjuk az autónkat. Innen indulunk felfelé az Ér-patak (Pârâul Firei) völgyén, ahol közel két kilométer könnyű séta után egy elágazáshoz érünk (46.67884,22.79894). Itt balra térünk, és miután egy gázlón átkelünk, elkezdünk meredeken emelkedni az erdőn keresztül vezető úton. Eleinte agyagos, később már köves a talpunk alatt az út, sok helyen ott csörgedezik a víz a kövek között. Egy idő után kezdenek ritkulni a fenyők, és ígéretes a kilátás a serpentinekről. Ha utolértük a kutyánkat, megállhatunk pár percre, hogy gyönyörködjünk a völgyben, amit nemrég hagytunk magunk mögött. Áfonya jobbra, áfonya balra, áfonya fent és áfonya minden irányban, persze néhány hónap múlva, amikor eljön a szezonja. Ha kipihentük magunkat, folytathatjuk a mászást, egy éles jobb kanyar után a szintvonalon haladunk valamennyit, majd egy újabb, de rövidebb meredek szakasz következik. Itt már találkozhatunk az első hófoltokkal és a krókuszok is megmutatják magukat. Hamarosan elérjük az erdőhatárt (46.68343,22.77868) és előttünk egy esztina a Mikó-havas alatti réten.

Rövid pihenő után folytatjuk utunkat – egyelőre kihagyva a csúcs megmászását –, felérünk a kék sáv jelzésű ösvényre, ami a Vigyázó (Vlegyásza) menedékház irányából Biharfüred

felé tart. Innen már kitágul a horizont, mögöttünk látszanak a Fehér-kövek a Vigyázó tömbjével együtt, előttünk magasodik a Sík-havas lila és fehér foltokkal, sejtetve, hogy mi vár ott ránk. Még következik egy rövidebb erdős szakasz, aztán elérünk egy kereszttel jelzett (46.67575,22.75047) magaslatot. A következő látványosság már a Tolvaj-kő (46.67237,22.73995), ami az Oncsásza rét fölé magasodik. Itt tartunk egy hosszabb pihenőt, elfogyasztjuk az uzsonnánkat és nekivágunk az utolsó emelkedőnek, ami a Sík-havas oldalába vezet. Olvadozó hófoltok, mindenfelé folydogáló patakok és krókusztenger. Vigyázva lépkedünk, annyi a virág, amerre csak nézünk, minden lila. Nehéz leírni a látványt, nem is érdemes próbálkoznivala. Ezt látni kell!

A gyülekező felhők miatt úgy döntünk, hogy ideje visszaindulni. Elhaladunk újból a Tolvaj-kő mellett, és útba ejtjük a Mikó-havast is (46.68562,22.77368), pár percre lepihenünk a padon, ami a csúcson várja, hogy valaki leüljön rá. Mielőtt újra visszaereszkednénk az erdős részre (46.69386,22.78569), még tehetünk egy rövid kitérőt a Néma-havasra (46.69678,22.78678), megnézni a Fehér-kövek mészkőszirtjeit. Innen kezdődik az ereszkedés, jól látható és járható úton. Eleinte meredeken, majd egy bal kanyar után lankásabban. Elérünk egy elágazást (46.69198,22.79530), itt jobbra térünk, és hamarosan közeledünk egy gázlóhoz, ami után még átkelünk néhány vízfolyáson. Lent is vagyunk a főúton, amin reggel indultunk. Hamarosan elérjük a túránk kiindulópontját.

A túra 20 km hosszú, miközben 800 m szintkülönbséget kell leküzdeni, de a látvány megéri a fáradságot. Fontos a jó időzítés, az ideális periódus megtalálása közvetlenül a hóolvadás után a Sík-havas környékén. 2023-ban május második fele volt a kedvező időszak.

Ajánlott a GPS használata. ■

Buchmüller Árpád
Nagyvárad

A túráról készült videó megtekinthető a YouTube megosztón a következő címen: *Tolvajkő – Piatra Tâlhăruului* (<https://youtu.be/lc8AVOaF1oA>), vagy okostelefonnal beolvastva a következő QR-kódot:

1

2

A kapjoni Haller- kastély

3

4

■ A Szamos partján, Déstől 8 km-re északnyugatra fekvő település, mely nevében a Kaplyon nemzetség emlékét őrzi, 1348-ban tűnik fel a forrásokban Koplyon alakban.¹

A 14. század elején a nemzetség birtokait Kán László vajda foglalta el, s mivel halála után minden kezén lévő jószág Anjou Károly Róbert királyra szállott, így Kapjon is a kincstár tulajdona lett. A csicsói váruralalom részeként 1405-ben a losonci Bánffyak kezére került, 1467-ben azonban a Hunyadi Mátyás elleni összeesküvésbe keveredett Bánffy István fia, László és losonci Dezsőfi Dezső erdélyi vajda fiai, László és Zsigmond elveszítették birtokaikat, Kapjont pedig szerdahelyi Imreffy György illetve fiai, János és Mihály kapták meg.² 1569-ben II. (Zápolya) János király Bocskai Györgynek adományozta, majd 1606-ban Bocskai István fejedelem végrendeletében itteni birtokát a rajta álló nemesi udvarházzal unokaöccseinek, Haller Györgynek és Bánffy Lászlónak hagyományozta, mely végakaratot következő évben adománylevelében erősített meg Rákóczi Zsigmond fejedelem.³ A Bocskai-végrendelettől kezdve beszélhetünk a Haller család kapjoni főágáról.

Hallerkői Haller György (1594–1633), a mezei hadak főkapitánya, Szatmár váranak parancsnoka 1625-ben már a kapjoni udvarházból (Curia Kaplian) keltette egyik levelét,⁴ tehát birtokba vette örökségét, és mivel a későbbiekben a Bánffyakat nem említik Kapjonban, valószínűleg időközben kivásárolta unokafivére részét. 1730-ban Haller Ferenc, Pál, György, gr. Gyulaffi Lászlóné Haller Éva és br. Huszár Józsefné Haller Borbála között birtokmegosztásra került sor. A leányok ekkor – 260 forint kárpótlás ellenében – a kapjoni részükről lemondtak. Az osztozás nyomán a falu egy részét Haller Ferenc, más részét pedig Pál kapta. Ami a nemesi telket illeti, Haller Pál jussa a kapuépület lett, két bástyával, konyhával, kőistállóval s az udvar fele része, hat jobbággal. A telek Szamos felőli részét György kapta, a

5

kerttel, bástyával, hintószínnel, fogadóval, csűröskerttel, majorházzal, jégveremmel és a boltos házzal együtt.⁵

A régi, reneszánsz stílusú Bocskai-féle udvarházat, mely négyszög alaprajzú, lőrészekkel ellátott kőfallal volt körülvéve, a sarkokon hengeres sarokbástyákkal, a 18. század derekán, második felében – gr. Haller György és fia, János idején – átépítették a család igényeit jobban kielégítő nemesi lakhelyé. A későbarokk-rokoko kastély díszítésén nem kisebb művészek dolgoztak, mint Anton Schuchbauer kolozsvári szobrász, aki 1770 körül az épület homlokzati kiképzését végezte, valamint a székely származású, de szintén Kolozsváron működő Veress Mátyás kőműves, aki 1771-ben itt készítette el pályája legjelentősebbnek tartott alkotásait, öt allegorikus falképet az emberi érzékekről: Visius (Látás), Auditus (Hallás), Odoratus (Szaglás), Gustus (Ízlelés), Tactus (Tapintás). A vászonra festett, és a falra kárpítszerűen rögzített festmények, amelyek gr. Haller György özvegye, körösszegi és adorjáni gr. Csáky Borbála (1719–?) szobájának falait díszítették, mára már gyakorlatilag teljesen megsemmisültek.⁶ Ez lett a sorsa a fénykorában gyönyörű kastélyépületnek is, de napjainkra az egykori védőövből is csupán egyetlen romos bástya maradt meg.

1848-at követően a Hallerek fokozatosan eltűntek Kapjonból, itteni jószágait részben leányági örökösök (a galántai gr. Esterházy család erdélyi ága, gr. Eszterházi Dénesné gr. Haller Cecília), részben vásárlók (a dési Voith család) vették birtokba, így a 19–20. század fordulóján az egykori Haller-jóságok nagyobb része gr. Eszterházi Mihály (Miguel, 1825–1922), kisebb része pedig, a kastéllyal együtt, Voith József kezén volt.

5 Kádár József – Pokoly József – Tagányi Károly: *I. m.*
6 B. Nagy Margit: *Reneszánsz és barokk Erdélyben. Művészettörténeti tanulmányok.* Kriterion Könyvkiadó, Bukarest, 1970. 321–322, 328–329.

FOTÓ: BICSOK ZOLTÁN

1. A kastély főhomlokzata
2. Ión oszlopféjezet
3. Griffes-sasos díszítésű pilaszterféjezet
4. Ívelt szemöldökpárkányos, kagylódíszes ablakkeret
5. A kastély látképe a falu irányából

A 19–20. század fordulóján Kádár József még így látta a kastély állapotát: „Az emeleti helyiségekben egy letűnt kor pompája tárul elénk. Az öt ablakos nagyterem s a mellékszoba mennyezete szőlőfürtökből, lombokból font ornamentális díszítményeivel, címereivel, a sarkokban álló remekművű fehér porcellán tűzhelyeivel, elragadó képet nyújtanak... A milyen pompás volt a kastély, olyan volt az udvar is. A kastély mögött nagy fedett lovarda volt, kerek poronddal, páholyos ülőhelyekkel, két oldalt boltíves istállókkal, melyek faragott oszlopokon nyugszanak.”⁷

A még romjaiban is figyelemre méltó, kétszintes épület főhomlokzatának legfontosabb eleme a három középső tengelyt nyomatékosító portikusz és a ión fejezetes oszlopokon nyugvó nyitott erkély, illetve ami megmaradt belőle. A kastély ablakai egyenes záródásúak, az emeletiek gazdagon díszítettek, ívelt szemöldökpárkányokkal és faragott kagylódíszekkel vannak kiképezve. A földszinti ablakokat egyszerű falsávok, míg az emeletieket szépen kidolgozott pilaszterek választják el egymástól, melyek fejezetei griffeket és sasokat mintáznak. Az oldalszárnyak a hátsó homlokzaton egy-egy rizalitot képeznek.

Az államosítás előtt a kastély az Elekes család birtokában volt, a kommunizmus éveiben pedig a helyi tévesz használta. Pusztulása, mint oly sok más erdélyi kastély esetében, a rendszerváltozás után gyorsult fel, és napjainkra, úgy tűnik, sorsa megpecsételődött. Minden évben egyre kevesebb van belőle. ■

Bicsok Zoltán

7 Kádár József – Pokoly József – Tagányi Károly: *I. m.*

1 Vistai András János: *Tekintő. Erdélyi helynevkönyv. Második kötet I–P.* 475. – https://web.archive.org/web/20110710231100/http://www.fatornyosfalunk.com/html/erdelyi_helynevkonyv.html

2 Kádár József – Pokoly József – Tagányi Károly: *Szolnok-Dobokavármegye monográfiája, IV. kötet.* Deés, 1900–1901. (Kaplyon) – <https://mek.oszk.hu/04700/04755/html/233.html>

3 Uo.

4 Entz Géza: *Szolnok-Doboka műemlékei.* In: Szabó T. Attila (szerk.): *Szolnok-Doboka magyarsága.* Décs–Kolozsvár, 1944. 225–226.

Erről írtak eleink

Csángókérdés a századelőn

Folytatjuk a nemzetmentő törekvések ismertetését, melyekből az EKE ugyancsak kivette részét. Ezúttal a „hegyen túliakat” idézzük meg, a csángóság ügyét hozzuk előtérbe.

■ 1901-ben az *Erdély első* lapszámában *Csángó emlékeimből* címmel jelent meg az alábbi írás:

„A szabófalvi kántor pediglen, a kivel a tekintetes R. barátom latin módul tanácsolt, megholt, kimult a világból. Januárius 4-én kivittük a temetőbe és eltemettük az szép, fehér hó alá.

Érdekes az a levél, a melyben ezeket megírta nekem Martinás Antal, a szabófalvi csángó, a kiről múltkori csángó jegyzeteimben már történt említés. Oláh helyesírással írta levelét, csángó nyelvjárásban. Laikus ember csak úgy érthetné meg az írást, ha lefordítanám magyarra. Pedig hiszen magyar szív sugallta szavait. Magyar szíve ösztökéli arra is, hogy meglátogasson kedves, el nem felejthető emlékekhez fűződő leveleivel. És én kincsekként őrzöm ez egyszerű leveleket. Hibás, szinte érthetetlen helyesírása kedves szabálytalanság nekem és híreit, ha olvasom, ott vagyok náluk, ott gyalogolok a Szereth tarka völgyeiben, és úgy élem ez emlékeimet, mint a hogy csak a valóságot éli az ember. Húszezer szív – meg mégegyszer annyi – dobog felém e levelekben, csoda-e, ha emlékeik egyre izmosodnak lelkemben?

Mikor köztük jártam, csak szerettem őket. Most hogy becsületes egyszerű sorok útján hallok hírt róluk néha-néha, körülveszi őket a távolság miszticizmusa, s lelkem rajongva tér meg hozzájuk, hiszen egész életük apró, egyszerű és megható regények sorozata.

Írás ritkán szól róluk. Elbuknak a küzdelemben, összeroskadnak az oláh s az idegen papok nyomása alatt és aztán mi sem hirdeti az emléküket, csak egy-egy idegen földbe beásott, magyar feliratú, korhadat fakereszt....

Hát igen, a szabófalvi kántor.

Ott ült a templom szép, nagy, új orgonája előtt. Jól játszott a vén deák. Hiszen minden billentyűt nem használt, de hát maga a templom is olyan volt, hogy nagyságában, formájában volt valami – kissé üres – de igen megható egyszerűség. A tiszta új padokon ültek elől a fehér ingbe, gatyába öltözött csángók. Mögöttük guggoltak a tarkaruhás asszonyok, leányok. A falakon sok helyt nem borította még el a mész a maltert s a mennyezetet sem volt semmi festmény. Elöl az oltár, meg a mi éppen szükséges a közönséges istentiszteletre. Tompán hangzott a vén kántor éneke ebben a félig kész templomban. Segített neki egy pár fiatal fiú, meg az a szőke gyerek, a Rab Dávid, az unokája ura. Rebesgették a faluban, hogy Dávid lesz a kántor, ha elhal az öreg.

Mellette állottam... Éneklés közben be-behunyta a szemét, fejét lassan hátrahajtotta s hogy hozzáverte megható dallamához a tarka orgona-zenét, mintha az elhagyott idegenben elváltozó, veszendő csángóink busongó nótáját hallottam volna. A hívők is nagyon szerették. Jöttek is az istentisztelet után és meg-megkérték egy pár miatyánkra, üdvözlégyre az elköltözöttek lelkéért, s azután egy pár „frankocskával” terhelték meg a feketeszínóros átilla ferdén vágott zsebét.

Mosolyogva, érdeklődve fogadott engemet. Először büszke is volt egy kicsit. De mikor megbizonyítottam előtte, hogy nem vagyok „spion”, azután meg viszonzni is tudtam latin citátumait, meghitt magához. A templom mellett lakott. A feleségét rég eltemette, leányunokája házában élte öreg-sége napjait.

Sohasem fogom elfelejteni azt az órát, amit a szabófalvi kántor lakásán töltöttem. Az volt az első, hogy szépen körülnézett az udvaron, azután bezárta belülről az ajtót. És odaült elibem, töltött a kancsóból könnyű, aransárga tavalyit, hunyorított s megmagyarázta, hogy miért zárta ránk az ajtót. Nem szeretné, ha megzavarná valami oláh a beszélgetésünket. Hogy spionkodnak! Mindjárt megtudnák odabent Románban, hogy: nini, a szabófalvi kántor, be sokat tanácsolt a nagymagyarországi gyerekekkel! És megint spionkodnának rá, mint 65-ben, a mikor idekerült, ezek közé a szerencsétlen magyarok közé.

Hej de régen volt – bár sohase lett volna! Ott hagyta a mi szép hazánk gyönyörű magvát, azt a hegyes-völgyes Erdélyt, a magyar Kárpátokat, a melyek tövében tiszta magyar szó mellett nevelkedett fel, hogy kántor legyen magyarok közt, a kik még nem oláhok, de a kik már nem is magyarok.

Egyszerre megszakadt a panasza. Szeme felcsilllogott, felugrott, odahajolt hozzám és így szólt:

A klézsei templom

– Hát kegyelmed nagymagyarországi, tiszta magyar földi... hiszen akkor ismeri Gyulát. Gyula. És a szeméből lepergett a magyar ruhájára egy könnycsepp, a lemondássá vált fájdalom, s az emlékezés könnycseppje.

Nagys. Bölcs Gyula min. tanácsos urat értette a jó öreg, a ki a múlt évtizedben kétszer is megfordult a csángóknál, egy ízben Szabófalván megkeresztelte Martinás egy fiúcskáját. Hogy megmaradt eszébe a derék magyar úr emléke!

Azután kezdte jellemezni a csángókat. De a beszédén meglátszott az a 36 moldvai esztendő. Szólta, szapult a csángókat, de már csak szánakozólag, szinte lenézőleg.

Pedig azok boldogabbak voltak, mint ő. Nekik Nagy-magyarország érdekes emlék, valami kedves, mesebeli világ. Ám neki szíve sajgott bele, a mikor engem látott.

A csángók nem kíváncsoznak vissza hozzánk. Ha úgy elborozgattam velük s panaszkodtak az oláh viszonyok miatt és megkérdeztem, miért nem szabadítják ki magukat e karmokból, hiszen túl a Kárpátokon testvéreik laknak, odaát tán más lehetne a soruk – nem válaszoltak, csak a pipájukkal kiböktek a kicsiny ablakon. Kint nekik hányta a fejét a jó kukoricza, az ő szőlőjük futott fel a karóra, az ő földjüket nyalta-mosta a Szereth hulláma...

De a székelynek nincsenek százados hagyományai Oláhországban. Egyre csak dilemma gyötri: otthon volt s nem volt kenyere, itt van kenyér és nincsen haza.

Ennek a szomorú típusnak volt képviselője a szabófalvi székely kántor. 35 év anyagi boldogsága sem tudta behegészteni szíve sebét.

Megszorongatta a kezemet, a mikor búcsúztunk. Tiszteltette általam a Czenket, a Marost, Erdélyt, a „becsületes” nagymagyarországi minisztereket; kért, mondjam meg nekik, jobban vigyázzanak a székelyekre, az igaz magyarokra, mert csak addig Magyarország, valameddig Székelyország.

Megállt a háza előtt az öreg szabófalvi kántor. Odasimult a kapufélfához, a még velem elszáguhdott a kocsi...

A fordulónál visszanéztem. Ott állt még mindig, nézett, bámult és én meggörnyedtem alakjában – mintha ezer meg ezer száműzött, hontalan könnyét láttam volna.

Most már bizonyára Dávid a szabófalvi csángók kántora. Fiatal, szép baritonja tudom, szépen cseng a tágas új templomban és a hívők őt is ájtatosan hallgatják. Csakhogy ő már jobban beszél oláhlul, mint magyarul. Nincsen bánata, szíve nem sajog, mint annak sajgott 35 esztendeig, a ki immár egy jobb világban pihen, a hol nincsen hazájából elbujdosott székely, elszakadt csángó – kint a szép, fehér hó alatt.”

És nem hagyhatjuk „porosodni” az 1902-ben megjelent folytatást sem, melynek címe Csángóország, az írás pedig így kezdődik: „Megint kint jártam az őszön közöttük. Húzott hozzájuk a lelkem, a szívem. Nyelvüknek fontos és érdekes sajátságai s szívöknek magyarán becsületes vonzama egyaránt.”

Végigmentem megint a falvaikon; elvegyültem külön kis világukba, a melyiknek legfőbb jellemvonása a sóhaj, a melankólia. Hétszáz év küzdelmei, szenvedései kötik őket a Szereth és a Moldva partjaihoz, s egész életük, teljes múltjuk a magyar fajhoz. Az az életüknek lassan ölő tragikumuma, hogy sohasem lesz belőlük igazi oláh, s hogy a mi faji nemtörődömségünk miatt magyarságukat sem tudják megőrizni már sokáig. Magyarok az oláh szemében, oláhok a magyar szemében. Megtelt hát a szívem is, a lelkem is e kedvesen szomorú em-

A klézsei kántor és családja

léekkel. Ruhájukat, külső életüket könnyen el tudom képzelni azokkal a fényképekkel, a melyeket ott gyűjtöttem közöttük, s beszédjüket azokkal, a kiket a nemzeti nyelvviszontagságai, fejlődése és egy-egy ilyen tanúságos kialakulása, szóval a nyelv története egy egész életen át érdekel; meg tudom-e majd rajzolni elég híven azt, a mihez nincs köze a tudománynak, a minek reflexe állandóan ott rezeget szerető, vonzódo szíveinkben, s a mi kicsi, de meleg lángjával több fényt szór emberek világára, mint egy könyvtár tudománya? Megírtam már tavaly, hogy a kántorok a csángó falvak magyarságának legfőbb, legfontosabb őrei. Az Úr dicsérete magyarul hangzik még jórészt egész Csángóországban. S a vasárnapi istentisztelet emlékeztető ezért a magyarságra is.

A kántorok közönséges parasztemberek. Ahogy e képek is mutatják, ruhájukban sem különböznek csángó társaiktól. Egy kis iskolát tanulnak valamelyik moldvai kántoriskolában, megveregetik az orgonát és megtanulják, hogy hogyan szorítsanak ki összeszorított torkukból erős, recsegő hangot, s megvan a kántor.

„Gyák” uraimék tehetős emberek mind. A keresztelő, a lakodalom s a halál, életünknek ez a három legfontosabb jelenete, nem merítik ki egész napjaikat.

Ráérnek a föld művelésére is. Így hát vagyoniukban is, lelkükben is a falu első emberei ők.

Mert csak tán nem méltóztatnak arra gondolni, hogy az a két idegen ember a faluban: az oláh jegyző s az olasz pap számít valamit. No persze, olyan tökkel ütött a csángó! Az oláh jegyző nem számít, mert oláh, s tudva levő dolog, hogy az isten az oláhokat nem éppen nevének nevezhető dologból teremtette; s az olasz papokat már évszázadokkal ezelőtt megtanulta gyűlölni a moldvai magyarság. S ebből a gyűlöletből csak akkor fognak kitanulni, a mikor nem lesz olasz, idegen pap a moldvai magyar parochiákon...

II.

„Uram irgalmazz...”

Nagy ünnep van most itt, a Szereth mentén, Bákón alul. Pestimánt vesznek az asszonyok, ledobván a vastag katrinczát, s a lányok szerelmök összes emlékeit: minden gyöngysorukat, para-lánczukat a nyakukba fűzik. Pávától-lakból való koronát vesznek a fejükre, magassarkú bőrczipőt húznak, kifényesített, sárgaréz patkóval.

S mikor hat falu népe gyűlik egybe az Isten tiszteletére, akkor a férfiaknak is áldozni kell a forma oltárára. Kerek ránczot vet vékony lábszárunkon a fehér gatyra, s majd térdig ér vakítóan tiszta ingük. Tán tovább is érne, ha nem kötné le az oláhos bőrvöv...

Megélenkül a Szerethnek máskoron olyan csendes völgye. Mindenfelől szekerek haladnak az országútján, egy-egy vert falu csángó háznak lakosságával.

A kákovai (Fardan, Forrófalva másik neve) kántor és családja

Mind a dzsoszéni hegy felé tart. No ugyan nagy tisztességre van most ennek a hegynek!

Először is nem is hegy ez a dzsoszéni hegy. Még a halmok közt se nagyon hetvenkedhetik. Hát idetart az a hat falu?

Van a dzsoszéni hegyen egy kis ütött-kopott fatemplom. Máskor nagy ritkán ha belegyűl ötven ember, ma százak tartanak feléje, egyet-egyet kurjantva.

Mert odalent víg világ van. A keresztutaknál akad egy-egy csapravert hordó, s a moldvai bor nem tokaji bor.

Csak megpirítja egy kicsit az orczát, feledteti egy perczre az olasz papokat, és csendes, mosolygós kedvet ad.

Összeverődvén, a tisztelendő pátterek vezetése alatt megindul a búcsú. Inognak a gyenge rudakon a dzsoszéni szentképek, s a Szerethnek máskoron csendes völgye bús dallammal telik meg.

Lassan mennek, lassan fordulnak, mint ama dal akkordjai, a mely ajkukat vontatottan hagyja el. Arczuk piros az iméni kedvtől, a moldvai nap éles sugarától, de e kedven, mint keresztbe vetett fekete vonal halad a megható bánat, s a férfiak recsegő baritonjába belesír az asszonyok szopránja:

Uram irgalmazz nekünk!

Uram kegyelmezz nekünk!

Pedig hiszen az Úr irgalmas volt hozzájuk, még a szerencsétlenségükben is. Megáldotta őket vagyonnal, s a kit evvel nem, hát még nagyobb kincscsel: szorgalommal, munkaszeregettel. De ez csak félboldogság, mert szívet tépő dilemma kíséri mindegyre. Idekint van kenyérük, s nincsen hazájuk, odahaza volna hazájuk, de nem volna kenyérük.

Idéfent, a dzsoszéni kis fatemplomban beszél valami idegen ember. Isten tudja, mit beszél, hogy beszél. Talán oláhul, talán taljánul, talán mind a két módon. Pap, hiszen reverenda van rajta. Vagy egy félóráig tart ez, s ez az istenáldotta csángó nép ott áll, térdepel, hallgatja hajadon fővel, ájtatos lélekkel.

S nem is gyűlölik ezt az embert. Vezérüknek jött el egy más világból, holott szíve nem érettük dobog, hanem másokért és magáért. Ugyanaz a Róma küldötte, a melyik már olyan okosan s olyan régen kimondta, hogy a hit a legerősebben a nemzeti nyelv kultuszának alapján állhat meg, nélküle meginog, el is vész, hogy a magyar embernek magyar, vagy legalább magyarul beszélő pap kell. És küld ide a magyaroknak — olasz misszionáriusokat.

Rómának az a tévedése már évszázados. A jassy-i püspök szétszórt nyájában van csángó, német, lengyel, meg a jó isten

tudja miféle, csak az olaszt kell gyertyával keresni köztük. S micsoda történeti, faji kapcsolat van a moldvai katolikusok s olasz misszionáriusai között?

A jassy-i püspök francia, a parókiák legjobbjai olasz kézen, lehet-e ezt a bűnös igazságtalanságot egyébbel megmagyarázni, mint ama rossz politikával, a melylyel a román kormány teljesen el akarja oláhosítani jórészt már eloláhosított csángóinkat, s a melynek sok-sok szolgálatot tehetnek az olasz misszionáriusok?

Álljunk meg, mert csúnya politikai képek következének, elveszne lelkünk idealizmusa, s tekintetünk elterelődne attól a gyönyörű képtől, a mely éppen most alakul a dzsoszéni templom udvarán.

Fiúk, leányok egy nagy körbe fogózkodnak össze. A kör közepén vagy két szál cigány szolgáltattja a talp alá való. Oláh a nóta, oláh a táncz, oláh az egész kép. Mozog a tánczkarika, ki behorpad, s a fiúk berogyott térddel dobogtatják maguk alatt a moldvai földet.

Szerencsétlen egy föld ez. Történetének minden évszázada tele van országalakulással, talán vértelen évtizedei sem voltak. A népvándorlástól a legutolsó oláh-orosz harczokig, hány meg hány fejedelem bukott le trónjáról a Szereth partjain!

Nemzetek temetője ez a hely, a hol mostan haldoklik egy kis véreitől elszakadt népcsoport. Egy része itt mulat most előttem, talán egy sincs köztük, a melyiknek szomorúság volna a lelkében és én mégis csüggedten ülök le a templom küszöbére.

Mert ezekbe a kedves, víg hangokba belevegyül egy-egy idegen, diszharmonizáló hang. A kántor lakásán mulatnak a tisztelendő pátterek, s talján beszédükből ki-kiszáll egy-egy boros kiáltás.

De egyszerre körülnézek a tájon. Hol vagyok? Hol vannak ők?

S víg multságuk olyan szomorúnak tűnik fel előttem, mintha temetés volna ez a búcsú, mintha fájdalomban vonaglanának az emberek, s mintha nem is tánczolnának mostan, hanem még mindig ott haladnának szent képeikkel a hegyoldal, bűnbánóan, mint a haldokláskor és megtört hangon esdekelnék utolsó perceikben az isteni irgalmat.

Esteledik a Szereth völgyében. A parasztszekerek megint megtelnek gazdáikkal s az oláh lovacskák megint felverik az út porát.

Haza felé tartanak a tisztelendő pátterek is. Fénylik a szemök és nagyon barátságos mosollyal társalognak kocsi-saikkal.

Az est homályában még látszik a völgy, a mint középütt átszeli a Szereth ezüst csíkja, sőt még a szélén is feketéllenek a forrófalvi és dzsoszéni halmok. A csángó szekerekről dal foszlányait hozza felénk a hűvöske esti szellő.

Majd elmúlik ez is. A szekerek beérnek a falvakba, s a Szereth völgyében átvette uralmát az esti nyugalom.

Nagy a csend, s csak néha csobban meg a Szereth vize. Tán omladék hullott bele, avagy lehet, azt akarja jelképezni ez a könnyekből alakult folyóvíz, hogy nemsokára megint szomorú epizód lesz a fajok életében. Temetés lesz, faji temetés."

Ha kedvük tartja, olvassák tovább ezt a mives írást. Az Erdély egykori lapszámai elektronikus formában megtalálhatóak az erdelyigyopar.ro oldalon. ■

Balázs Katalin

A tuskógombák

A tuskógombák közepes méretű, faanyagon élő, csoportosan növekvő fajok. Kalapjuk száraz, pikkelyes. Lemezeik fehéresek, hússzínűek. Tönkjük gyakran galléros.

Bélfenyéri Gábor
EKE Marosvásárhely
belfenyerig@yahoo.com

■ Csoportos tuskógomba (*Desarmillaria tabescens*)

Kalapja domború, majd ellaposodik. Széle sokáig begöngyölt, idősen bordázott, sárgásbarna, felületén sötétebb, letörölhető pikkelyek vannak. Lemezeik a tönkre lekanyarodók húsbarnás árnyalattal. Tönkje karcsú, csoportos növekvő, gallérja nincs, felülete hosszan száraz. Húsa a kalapban vékony, rugalmas, a tönkben szívós, sárgásfehér. Szaga, íze nem jellegzetes. Ehető, de csak a kalapja, 20 perc főzést igényel.

■ Gyűrűs tuskógomba (*Armillaria mellea*)

Kalapja domború, majd ellaposodik, közepe bemélyedhet, gyakran púpos, sárgásbarna, rozsdabarna, közepén letörölhető, sötétebb, szálas pikkelyekkel fedett. Lemezei a tönkre lekanyarodók vagy kissé lefutók, krémszínűek, megbarnulnak, rozsdabarnán foltosodnak. Tönkje lehet elvékonyodó vagy bunkós, sokszor görbe, többnyire csoportos, sárgás vagy barnás, a fehéres vagy sárgás gallérja alatt szálas, pikkelyes felületű. Húsa a kalapban vékony, rugalmas, a tönkben szívós, sárgásfehér. Jellegzetes szagú, kissé fanyar ízű. Kalapja ehető, de nyersen mérgező, 20 percig sütni, főzni kell.

■ Sötétpikkelyes tuskógomba

(*Armillaria ostoyae*)

Kalapja húsbarna felületét sötétebb, letörölhető pikkelyek borítják. Lemezei fehéresek, idővel hússzínűek lesznek. Tönkje a kalapnál kissé halványabb, sárgás, jól fejlett, fehéres, pelyhes gallér alatt szálas, pikkelyes. Húsa szaga nem jellegzetes, nyersen kaparó ízű. Ehető, de nyersen mérgező, hőlabilis méreganyagot tartalmaz, ezért legalább 20 percig süssük, főzzük.

■ A tuskógombák őszi megjelenésűek, a csoportos viszont már nyáron is megtalálható. Az első kettő lombhullató fák tövéén, míg a sötétpikkelyes fenyők tuskóján vagy gyökerein nő. Gombássz velünk továbbra is!

■ Felhasznált irodalom:
www.miskolcigombasz.hu,
Ewald Gerhardt: *Gombászok kézikönyve*

A Kis-Beszterce csúcskeresztje

Hazajárás Erdélybe Barangolások az Erdélyi-medencében

Kenyeres Oszkár
Hazajáró Egylet

■ Kolozsvár, a Kelemen-havasok nyugati oldala és Medgyesszék: három olyan helyszín, három olyan „nagyvad”, amellyel már a Hazajáró 2011-es indulása óta szemeztünk. 2022 tavaszán jött el a pillanat, hogy lencsevégre is kapjuk őket. A tavaszi időzítés sem volt véletlen: kíváncsiak voltunk, hogyan ünnepli a kincses város magyarsága a 48-as forradalom 174. évfordulóját, illetve ideje volt már egy havas magashegy epizódnak is.

Kolozsvár már ott volt a gyerekkori meséinkben, a történelem- és irodalomóráinkon, ott szunnyad minden magyar

szívében, lelkében. Valószínűleg nincs is olyan magyar ember, akinek nincs egy képzet a fejében Erdély fővárosáról, amely olyan néprajzi kincsekben bővelkedő vidékek határán fekszik, mint a Mezőség és Kalotaszeg.

Mielőtt a magyar közösséget és a város kincseit megismertük volna, betértünk Erdőalja magyar szigeteire, Györgyfalvára, Bodrogra és Kolozsra is. Aztán végre eljött a nagy találkozás, amely után mi is úgy álltunk, mint Petőfi 1847-ben, amikor többszöri nekifutás után végre megláthatta Kolozsvárt. A költő legalább háromszor indult el a városba, mire a nászútján 1847. október 21-én ide is ért. Az olasz vívómester, Gaetano Biasini fogadóházában szálltak meg feleségével. Megjelent az éppen üléselő erdélyi országgyűlésen, megnézte Mátyás szülőházát, találkozott a város ifjúságával, akik estebédet és fáklyás szerenádokat rendeztek az ifjú párnak. Kolozsvárra ezen élmények alapján szeretett volna emlékezni, ezért két nap után Biasini gyorszekerén el is hagyta a várost, miközben megszületett az *El innét, el a városból* című verse.

Elvonatkoztatva az 1847 óta a város köré épült panelrengetegtől, mi is csupa szép és jó élménnyel gazdagodtunk a Kolozsváron töltött néhány napban. Vissza sem nézve, ezekkel az érzésekkel, benyomásokkal a szívünkben rohantunk tovább a Mezőségen át Besztercevidékre, a Kelemen-havasok lábához. A prosperáló, nyüzsgő nagyvárosból mintha egy

átokkal sújtott vidékre érkeztünk volna. Ahol egykoron virágzó szász és magyar élet folyt a Magyar Királyság fennhatósága alatt, ott most az omladozó múlt és a szürreális jelen szövö a történelem fonalát. Ortodoxszá váló gótikus szász erődtemplomok és pár száz éves ortodox fatemplomok, lepusztult nemesi hajlékok és a balkáni giccsparádé óriási kontrasztjában felüdülés volt megpihenni a román óceán magyar szigetein, Tekén és Zselyken. Persze, aki tehette már innen is elment a közeli Besztercére, vagy még annál is messzebb, mi pedig ott álltunk és a szívünk szakadt meg, hogy Románia nem tud mit kezdeni az ölébe hullott ajándékkal. A Felső-Sajó mente és a Mezőség határától inkább fel is mentünk vigasztalódni a Kelemen-havasokba, amelynek déli, keleti, középső vidékeit már bejártuk, de nyugati, a Mezőséget fürkésző csúcst, a Kis-Besztercét még nem. A Kis-Besztercéről visszatekintve a Kolozsvárt, Tekét, Zselyket is őrző Erdélyi-medencére, előbb Kőműves Lajos sorai jutottak eszünkbe: „Maholnap a megritkult, szétszéledt nyájnak nem marad hírmondója sem, csak a kövek maradnak itt, amelyeknek benső, omló rétegeiben él, lélegzik a múlt fekete fájdalom és napfényes öröme, fejedelmi büszkesége és vigíliás megaláztatása.” Aztán mellénk ült a táj szülőtte, Wass Albert is: „Úttalan utakon, de túl lélek-határon, túl gondolaton, túl minden álmon, valami messze vár reánk, egy fénysugár e rút világon: talán egy mindent felejtés, talán egy mindent újrakezdés a végső sziklaszálon.”

A havasok után várt még bennünket egy királyföldi utazás is: annyi bizonyos, hogy az összes szász szék közül Medgyesszéken láttuk a legszebb erődtemplomokat, miközben utunk során újra és újra tódultak bennünk a kérdések: mekkora jövőbe vetett hit kellett ahhoz, hogy ekkora erődtemplomok épüljenek? S ha üresen és viharverten is, de vajon ma a pusztulás vagy a megmaradás jelképei? Mindenesetre egy olyan letűnt világ végvárai, amely a szellemet és a lelket a test fölé emelte; azt a kort idézik, amikor az ember az égre tekintett, s a szent hagyomány határozta meg mindennapjait. A hit kősziklára épült bástyáiként védelmet nyújtottak a testi-lelki bajba jutott embernek, s még lassú haláltusájukban is az örökkévalóság diadalát hirdetik. ■

FOTÓ: HAZAJÁRÓ EGYLET

Kolozsvár

■ „Kolozsvár Erdély legszerényebb városa. Nem hirdeti magáról, hogy a világ közepe, de meghúzódik csendben, a Szamos partján. Szinte önérzetesen szerény, mint aki ismeri erejét és értékét, de nem hivalkodik. Valahányszor Kolozsvár utcáin járok, mindig érzem a történelem ősi szagát. Valahogy összefolyik az idő Kolozsváron. Minden ház történelem és minden ház más-más kort idéz fel emlékeztetőben. Kőben felejtett történelem ez a város.” (Gáspár Gyula: *Mátyás király városa*, 1940)

Jókora viharok jöttek Gáspár Gyula 1940-es sorai óta, de a történelem ősi leheletét nem sikerült kifújniuk a város falai közül. S talán épp szerény önérzete az, amiért az erdélyi városok közül talán a legsúlyosabbat, Erdély történelmi központját, a méltóságos, nagy múltú Kincses Kolozsvárt eddig elkerültük. Mindig itt összpontosult az erdélyi magyar szellemi élet. Az itt forgatott filmünkre a *Kolozsvár – Kincses város Kolozs szívében* címen lehet rálelni a YouTube-on.

Forgatás a Mátyás-szobornál

A Kis-Beszterce ostroma

Kelemen-havasok

■ „Erdélynek egyik legtitokzatosabb tája a Kelemen-hegység. Mostohagyermeké volt mindég a kutatóknak csakúgy, mint a turistáknak. Magányosan féltékenyen őrizte titkait. Csak azoknak árulta el rejtett szépségeit, akik a fizikai érintkezésen kívül keresték a táj lelkét, egyéniségét. Két folyó: a Beszterce és a Maros határolják. A Mezőség felé előretolt őrsemként széles laposhátú dombor húzódik. Nyugaton fenyőligetekkel változó tisztások vezetnek át a Sárvidékre. A Kelemen főtömege ezek közül a tájegységek közül emelkedik ki.” (Xantus János: *A Kelemen-havasok*, 1941)

A táj lelkéért érkezett újfent a Hazajáró a Keleti-Kárpatok leghatalmasabb és egyik legifjabb vulkáni hegységébe. Az Alpes Clementis lapos hegyhátaiból kiemelkedő kúpjai közül a központiakat már bejártuk, most a Mezőséget fűrkésző Kis-Besztercét célozzuk meg. De előtte még számba vesszük, mi maradt a Mezőségbe hajló Kelemen-hegylája, a Sajó-mente és a Besztercevidéke egykor virágzó szász és magyar világból. A hegységben készült filmünk megtalálható a YouTube-on a *Kelemen-havasok 3. – A Sajó völgyéből a Kis-Beszterce hegyéig* címen.

Medgyesszék

■ „Erdély egy gazdag, de ismeretlen múzeum. Mily és mennyi építményt akartak őseink reánk hagyni: azt a sok rom beszéli. De mit tehettek ők, ha az építészeti emléket, mit a pár békés napon emeltek, a háborús évek eltörölték. Csuda, hogy kő kövön áll e hazában.” (Kövári László: *Erdély építészeti emlékei*, 1866)

Ha valahol, akkor Királyföldön tényleg csoda, hogy kő kövön maradt. A magyar királyok hívására a tatárjárás után gyökeret

vert, s ezernyi virágot termelt evangélikus németeknek már csak hírük, s hamvuk maradt Medgyesszéken. A Nagy-Küküllő mentén domboruló életterüket fenyegető tatár-török betörésektől még megvédték őket felséges templomerődjeik, de a vidékre rárontó kommunizmus után már csak a kövek maradtak. Az egykori Medgyesszék bemutató Hazajáró epizód visszaneézhető a YouTube videómegosztón *Medgyesszék – Erődtemplomok a Nagy-Küküllő mentén* címen.

Berethalom erődtemploma

Szászbuzd

FOTÓ: A BBTE GYŰJTEMÉNYÉBŐL

Marosi Pál, a karizmatikus tudós tanár

Dr. Marosi Pál hidrogeológusra, a Babeş-Bolyai Tudományegyetem tudós tanárára emlékezünk halálának 35. évfordulóján. Több évtizedes tanárkodása során általános geológiát és vízföldtant oktatott diákjainak. Vízkémiai módszereivel főleg székelyföldi diákjait készítette fel a szénsavas ásványvizek, borvizek összetételének vizsgálatára, víztípusainak megállapítására. Nevét viseli a víztípusok megállapítására szolgáló Marosi-féle anion, kation rombusz diagram, amely 15–15 mezőre van felosztva.

■ Wanek Ferenc geológus, egykori tanítványa írta róla: „Karizmatikus tanár volt. Diákkoromban előadásait fellelkesült pátozzsal tartotta, csak idősebb korára vette kézbe egyre sárgulóbb jegyzeteit. A Babeş-Bolyai Tudományegyetemen románul folyt az oktatás, ő pedig nem volt túl nagy mestere e nyelvnek, ezért legendás melléfogalmazásai generációk arcára fakasztottak

mosolyt. De ezt mindenki elnézte neki. Terepgyakorlatai is emlékezetesek voltak. Nem tűrte, hogy valamelyik diák elébe kerüljön. Az ilyen eseteket humorosan, de kegyetlenül büntette („Fiam, az előbbi feltárásnál, arra fennebb, ott felejtettem a kalapácsomat. Szaladj csak vissza érte!” Amikor a diák vörösre főve, lihegve visszaért, jelentve, hogy nincs ott, azt mondta: „Szerencsédre, megkerült.”). Gyakran hamar felforrt, olyankor jó volt tisztas távolságra lenni tőle. Szabadszájúsága is legendás volt.”

Marosi Pál 1925. augusztus 21-én született Marosvásárhelyen. Édesapja, Molter Károly, a romániai magyar irodalom egyik legrokonszenvesebb képviselője Óverbáson, bácskai sváb családban született. Marosi Pál elemi és középfokú tanulmányait a marosvásárhelyi Református Kollégiumban végezte, ahol az édesapja is tanította. 1944-ben érettségizett le. Míg édesapja és bátyja, Marosi Péter, valamint öccse, Marosi Barna „tollforgató értelmiségiek”, Marosi Pál a kolozsvári Bolyai Tudományegyetem Természettudományi Karán szerzett oklevelet, ahol kitűnő tanárainak, Balogh Ernőnek, Török Zoltánnak és Tulogdy Jánosnak köszönhetően a geológiát választotta.

Kitűnő képességeinek hála utolsó egyetemi évében már fizetéses gyakornok volt. Államvizsga dolgozatát a bukaresti I. C. Parhon Tudományegyetemen védte meg, majd doktori ösztöndíjasként a moszkvai Lomonoszov Tudományegyetemre került, ahol 1954-ben hidrogeológiából doktorált. Orosz nyelvű doktori dolgozatában Râmnicu Sărat környékének geológiai és hidrogeológiai problémáit tanulmányozta.

Moszkvai évei alatt, 1953-ban megnősült, feleségül vette Incze Máriát, akitől két gyermeke született, Ágnes és Pál András. Hazatérte után, előadótanári címmel a zsebébe pedagógusi pályáját a Bolyai Tudományegyetemen kezdte meg, ahol 1945–1950 között édesapja is tanított, majd a Babeş-Bolyai Tudományegyetemen folytatta egészen az 1989. május 10-én bekövetkezett halá-

láig. Marosi Pál egyetemi előadótanár a családi kriptában, a marosvásárhelyi református temetőben nyugszik.

Dr. Marosi Pál a tanítás mellett több tudományos dolgozatnak is szerzője és társszerzője. Hidrogeológiai tanulmányaiban főleg a Kárpát-kanyar hegylábi törmelékeiben kialakult talajvízrétegekkel, a Bánffyhunyadi-medence ártézi vízeivel foglalkozott. Az 1970-es évek végén a Csíki-medence talajvízeit vizsgálta. Társszerzőként Liteanu, Rotman, Pricajan, Bandrabur, Ghenea mellett részt vesz Románia hidrogeológiai zónáinak tanulmányozásában. Többek közt tanulmányozta a lösz kérdését is. 1971-ben *Hidrogeologie* címmel megjelent a Preda–Marosi szerzőpáros egyetemi jegyzete. Társszerzője az Újvári szerkesztette *Geografia apelor României* (magyarul: *Románia vizeinek földrajza*) című könyvnek. 1980-ban már egyedül írta meg a kétkötetes román nyelvű *Hidrogeologie* egyetemi jegyzetét, amely a kolozsvári Babeş-Bolyai Tudományegyetem biológia, földrajz és geológia karán jelent meg. A második kötetben részletesen ismerteti, osztályozza Románia hidrogeológiai tájegységeit, többek között az Erdélyi-medence és a hegyközi medencék termál- és ásványvizeit. 1976-ban az ismeretterjesztő, *Pe poteci cu bănuței de piatră. Ghidul geologic al zonei Cluj* (magyarul: *Turistaösvényeken a szentlászló-pénzekkel. Kolozsvár környékének geológiai útmutatója*) című könyv megírásában is részt vállalt.

Dr. Marosi Pál szaklektora volt a Kisgyörgy Zoltán és Kristó András által írt *Románia ásványvizei* című ismeretterjesztő könyvnek, amely 1978-ban a Tudományos és Enciklopédiai Könyvkiadónál jelent meg.

Dr. Marosi Pál magyar nyelvű színes ismeretterjesztő írásai, epés kritikái *A hét* és a *Korunk* oldalain jelentek meg. Sajnos nem érte meg a rendszerváltást, így nem adatott meg neki, hogy megkapja a professzori címet és magyar nyelven is közkinccsé tegye hidrogeológiai tudását. ■

Jánosi Csaba

Varga Csaba tapasztalatból kovácsolt bátorsága

Manapság nem nehéz utánanézni, ki kicsoda a „történelemben”. A világháló arra is választ ad, milyen kvalitásai vannak egy-egy személynek, mégis a kíváncsibbja többet akar tudni, mint amennyit már leírtak róla. Így jártam én is Varga Csabával, akinek sikeres csúcsmászásairól néztem videókat, tudtam, hogy 1982-ben Belényesen született, hogy építészti jövedelméből finanszírozza útjai jelentős részét, s még azt is, hogy plusz oxigén és serpák segítségével mászik, tavaly a hatodik nyolcezes csúcsot hódította meg.

■ Készültem a kérdésekkel, olyan jó asszonyos, lelkizős csomagot állítottam össze. Interjúegyeztetéskor ő jelezte: lelkezésben rá ne számítsak. A patthelyzetre kiegyezés lett a megoldás: én felteszem a kérdéseim, és ő azt válaszol, amit a szíve diktál. Mire a félórás beszélgetés végére értünk, már értettem, miért húzta meg a határt, és miért zárta úgy a beszélgetést, hogy amit írok, közöljük nyugodtan, nem akarja megjelenés előtt elolvasni. Így lett Varga Csaba, a nagyra tartott magyar hegymászó egyszerű, két lábbal a földön álló ember, egy az olvasók közül.

Ki vagy te civilben, mit csinálsz, hol élsz, kik vesznek körül?
Nagyváradon élek, itt is dolgozom építésztként, két gyerek édesapja vagyok.

Meg tudod-e fogni azt az első késztetést, ami téged a hegyre vitt? Honnan ered a szenvedély?

Szüleim nem voltak rendszeres természetjárók, nem tőlük örököltem ezt. Fiatal koromban kezdtem el túrázni, magával ragadott ez a világ, a természet, a hegymászás, sziklamászás, minden, ami az outdoor-szegmessel kapcsolatos télen-nyáron. Valahogy így kerültem közel ehhez a sporthoz.

Van, aki a hegymászást a függőségekhez hasonlítja, kényszerességnek tartja, mely az állandó veszélykeresésben nyilvánul meg. Mi erről a véleményed?

Te is járod a természetet, mint sok ekés, és nem azért mentek ki a hegyekbe, mert veszélyt kerestek. Én is ugyanezt csinálom, hétköznapiakon a Kárpátokat járom, és amikor van rá lehetőségem, évente egyszer-kétszer egy expedíció is részt veszek. Nem veszélykeresésért megyek én sem.

Ha kedvenc hely, kedvenc csúcs a kérdés, akkor hosszú a sor?

Nagyon sok kedvenc helyem van a Kárpátokban, ami a legközelebb áll hozzám, a Bihar, Pádis, Biharfüred, a Réviszoros, Sonkolyos, a Tordai-hasadék, a Békás-szoros is egyike a kedvenceimnek. Van olyan, amely nem is annyira magas, hanem a kisugárzása miatt lett kedvenc. Ha távolabbira gondolok, a Karakorum Északkelet-Pakisztánban nagyon vad, nagyon szép, nagyon vonzó, és ott nincs annyi turista, mint Nepálban.

Úton a Nanga Parbat alaptáborra felé

Hogyan kerül sor egy új hegy kiszemelésére? Ki vagy mi dönti el, hogy hová mész legközelebb?

Egyelőre a nyolcezresekre vagyok ráállva. Évente próbálok egy ilyen expedícióra részt venni. Annak függvényében döntök, hogy minek van szezonja, mit nem másztam még meg, hol nem jártam még, mennyire nehéz és van-e időm jól felkészülni ahhoz, hogy reális esélyekkel induljak a csúcs felé. Ezek alapján választok.

Számíthatsz barátaid segítségére felkészülésben, társaidra a döntésben?

A felkészülés nagy része terepfutás, hosszú futás, és ott nincs ki segítsen. Kimész és szaladsz több órán, több héten keresztül. A barátok a sziklamászásban tudnak úgymond segíteni, de az más alapon nyugszik. A sziklamászásnál a kötél-társam nyilván a barátom is. De ott nem segítők, hanem egyformán élmény nekik is, nekem is: ők mászik, én biztosítom és fordítva. Ez nem segítők kapcsolat, ez kötélpáros. Az expedíciókon, amelyeken én részt veszek, nem annyira lényeges, hogy van-e társad. Ott nem is nagy falakat kell mászni, ahol szükséges lenne a kötél-társ. A legtöbbször nincs társam, a csúcsra pályázókból alakulhatnak ad-hoc csapatok, de ők nem társak, csak mászók, akik éppen a környezetben vannak, ugyanoda tartanak.

Rendszeresen felajánlod valakiért az utat?

Nem szoktam. Tavaly kivétel volt, meghalt két ismerősöm, s így rájuk gondolva jártam az utat.

Meglepetten és sajnálattal is néztelek a legutóbbi csúcsvideón, hogy a vastag kesztyűvel mekkora kínlődés lehet egyenként kiszedni a zászlókat, kibontani, felmutatni, miközben süvít a szél... Mi van ilyenkor benned? Számodra is megterhelő ez a bibelődés?

Amikor az ember felér a csúcsra, főleg a nyolcezreseken, az első dolog, amire figyelni kell, hogy csúcscsúcsot készítsen, hiszen azzal tudja bizonyítani, hogy fent járt. Nagyon fontos tehát a csúcscsúcs, csúcsvideó, és hát persze, ha vannak nemzeti vagy támogatói zászlók, azokat is jó, ha meglebegteti az ember. Ez a folyamatnak a része. És nem mindig van ilyen erős szél. Az egész mindössze fél percig tart, nem drámai a helyzet. Amikor csak lehet, meglobogtatja az ember a zászlókat, főleg a nemzetit... már akinek ez fontos.

A zászlókból azt lehet látni, hogy neked magyarságod és Nagyvárad nagyon fontos.

Az első expedícióktól kezdődően viszem ezeket. A magyar zászlót azért, mert kettős állampolgárként magyar útlevelemmel utazom, és a nagyváradi zászlót azért, mert az a helyi magyar közösséget jelképezi. Fontos szimbólum számomra, sosem volt kérdés, hogy viszem-e magammal. Újabban a székely zászló is nálam van, mert sok székely barátom kért, ha felérsz valahová, ne felejtjél adni.

Nagy hangsúlyt kap a hegymászásban, ha oxigén és serpák nélkül jut fel valaki a csúcsra. Mikor döntöd el azt, hogy használj-e oxigént? Ott van nálad, minden eshetőségre számítva?

Én soha nem viszek oxigénpalackot, útközben nincs, mi eldőljön. A döntés az indulás előtt születik meg, akárcsak az, hogy serpák nélkül megyek. Sosem igényeltem ilyen segítséget.

Mit gondolsz azokról, akik serpákkal, oxigénnel indulnak a hegynek?

Mindenki azt csinálja, amit akar. De nyilván, annak nincsen olyan sportértéke. Oxigénnel, serpákkal majdnem mindenki fel tud jutni egy nyolcezresre. Oxigénnel igazából nem is vagy abban a magasságban, egy buborékban vagy, lényegében leredukálod a hegy magasságát pár ezer méterrel, pedig az igazi kihívás, hogy abban a környezetben, nyolcezer méteren legyél.

Ha a sikerélmény helyét, idejét keressük, neked mikor van sikerélményed, a csúcsra, visszaérkezve az első alaptáborba vagy hazaérve az otthonodba?

Akkor van sikerélményem, amikor sikerül az, amit elterveztem. Azt tervezem, hogy megmászom a hegyet, és az expedíció akkor sikeres, ha feljutsz a csúcsra, és lejössz. Fent nem is tudsz örövendeni annyira, hiszen nagyon fáradt vagy, amikor lejutsz valameddig, amikor már biztonságban vagy, akkor kezdted átélni a sikert. A teljes siker az, ha az ember hazajön.

Hogyan ünnepelted te a sikert legutóbb? Hálát adsz, köszönetet mondasz valakinek?

Nem mentem bele ilyen spirituális átélésekbe, hogy valakinek megköszönjem, például a fennebbvalónak. Úgy ünnepeltem, mint bárki más a sportsikert: barátok között, sörözve... klasszikus módon.

Aki ennyire bátor, az fél valamitől?

Persze, nagyon fél az ember, tart a hegytől, a magasságtól, sok dolog rosszul sülni el. Nyilván a kudarc is ide tartozik: mi van, ha nem sikerül, amit eltervezted. És van egy nagyobb kockázat is: akár az ételleddel is fizethetsz, ha nincs szerencséd, vagy úgy alakul. Merésznék kell lenni. De ez egy eltervezett, többször átélt, sok tapasztalat által összekovácsolt bátorság, nem egy vakmerő, buta, orosz rulett jellegű kockáztatás, hanem nagyon jól eltervezett, felkészüléssel, sok tapasztalaton alapuló expedíció. Ott fent pedig addig mész el, ameddig lehet: ameddig a hegy, a körülmények, a szervezeted megengedi. Az a lényeg, hogy gyere haza, de azért tegyél meg mindent, hogy előtte juss fel a csúcsra. Hogy ezért mennyit kockáztatasz, az helyben dől el.

Ha visszanezel a kezdő hegyászó önmagadra, mi a legfőbb különbség a mostani énedhez képest? Mi volt, ami az évek folyamán nagyot alakított rajtad?

A tapasztalat, ami rám rakódott, mert mindig is céltudatos voltam, apró lépésekkel haladtam afelé, amit elterveztem. Így volt ez húsz évvel, tíz évvel ezelőtt is. Nyilván, most már sokkal több rutinnal, felkészültséggel rendelkezem. Igaz, a célok is mások. Nagyobbak, résen kell lenni. Tehát lényegében nem változott semmi, csak a lépések nagyobbak.

Nő a lépték, mondd. És ha megöregszel?

Nem tudom, majd meglátjuk. Megpróbálok minél aktívabban élni. Mások lesznek a célok. Ismerek nagyon aktív idősebb embereket, és hiszem, hogy ezt az életformát, hogy az ember túrázik, hegyet és sziklát mászik, utolsó percig is lehet élni... csak nyilván nem ugyanolyan magasságban. Lehet, hogy alacsonyabb csúcsokon fogom bontogatni ugyanezeket a zászlókat.

1

Van olyan javaslatod, amit azoknak a fiataloknak mondanál, akik nem a szobában szeretnék tölteni az életüket, hanem egyre magasabbra szeretnének jutni?

Keress egy közösséget, ahol elkezdheted a természetjárást. Például az EKE nagyon jó arra, hogy a túrázást elkezddd. Az első lépés, hogy kilépj a szobádból, és kezdj túrázni télen-nyáron. Ha úgy érzed, hogy többre vágysz, elkezdhetsz sziklát mászni. Találsz az EKE körül sziklamászó csapatokat, a hegyimentőknél is keresgélhetsz. Ezeket a társaságokat keresd, ilyen barátaid legyenek, szerezz tapasztalatot szépen, fokozatosan, lépcsőzetesen. De mindenképp: ha kedved van, vágj bele! ■

Balázs Katalin

FOTÓ: VASTAG CSABA

1. A Nanga Parbat-csúcson
2. A 2-es tábor előtt
3. 7900 m-en, nagyon közel a csúcshoz

2

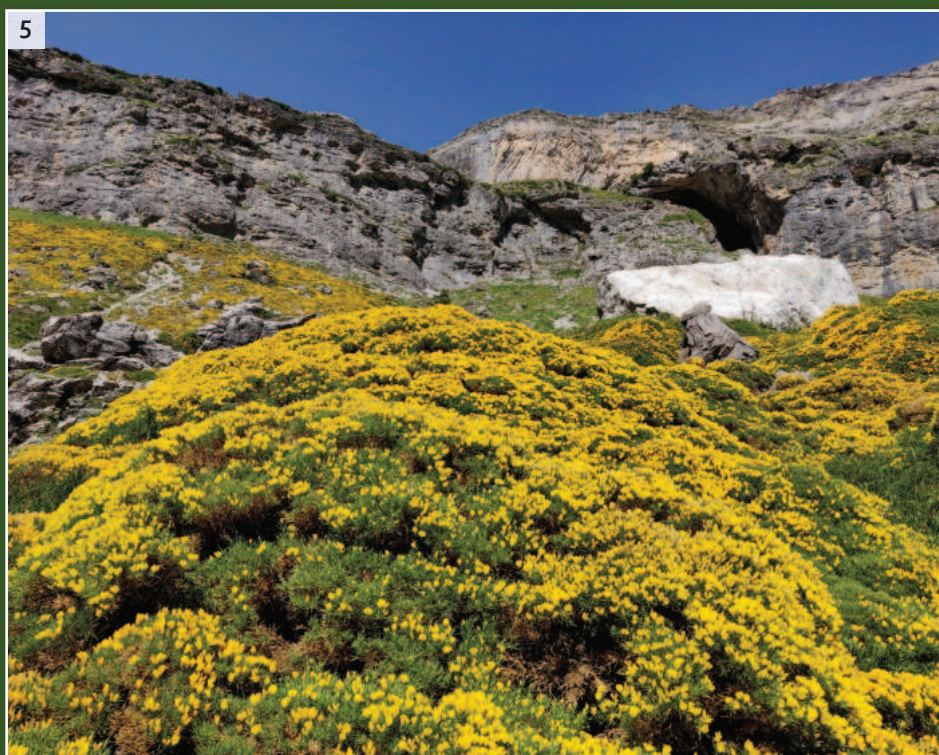
3

Védett területek
rejtett kincsei

Az Ordesa és Monte Perdido Nemzeti Park (Spanyolország) 1. rész

Dr. Bartók Attila

Bukarest

bartok.attila@gmail.com

■ Munténiából, a Pâclele Mari és Pâclele Mici Sárvulkánok Természetvédelmi Területről, ahol sorozatunk előző részében barangoltunk, látogassunk el Spanyolország északi részébe, egy kevésbé ismert védett területre, az Ordesa és Monte Perdido Nemzeti Parkba. Oda, ahol már kora tavasszal csalogat az ott nagyon veszélyeztetett hóvirág (*Galanthus nivalis*), ahol már nyár elején hívogat túrázni gyönyörű virágaival az endemikus pireneusi ibolya (*Ramonda myconi*), ahol ősszel mutatós lepelleveleivel kecsegtet az ibé-

riai kikerics (*Colchicum montanum*).

Sok ismerősöm az Ibériai-félsziget hallatán csak ragyogó napsütötte fürdőhelyekre, tengerpartokra, luxushotelekre gondol, nem tudván, hogy e térségben annyi meg annyi természeti érték, védett terület létezik. Például a környék déli részén a Sierra Nevada-hegység emelkedik a magasba, a 3478 m-es délceg Mulhacén csúcsával, északon pedig a Pireneusok szinte 450 km hosszú hegyvonulata köti össze az Atlanti-óceánt a Földközi-tengerrel. Ez utóbbi hegységrendszerbe indulunk kutatni, pontosabban Spanyolország egyik legérdekesebb és legértékesebb védett területére, az Ordesa és Monte Perdido Nemzeti Parkba.

Védett zónánkat az IUCN-osztályozás szerint a II. kategóriába sorolták (Nemzeti Park). Egy Natura 2000-es hálózathoz tartozó területet is alapítottak itt (15 797 ha), az ES0000016 kóddal jelölt védett zónát (Ordesa y Monte Perdido), amely Aragónia autonóm közösség, Huesca tartományában található. Parkunkat már 1918-ban megalapították, közvetlenül az ország első nemzeti parkjának létrehozása után (Cavadongai NP). Magába foglalja a Las Tres Sorores (Három Nővér) néven

emlegetett csúcskomplexumot [Monte Perdido (3355 m), Cilindro de Marboré (3328 m) és Añisclo (3254 m)].

A Pireneusok hegységrendszert három részre tagolták mind földrajzi, mind geobotanikai szempontból: Nyugati-, Középső-, valamint Keleti-Pireneusokra. A Nyugati-Pireneusok az Atlanti-óceántól (pontosabban a Vizcayai-öböltől) egészen az Aragon folyóig (Somport-hágó) terjed. A Középső-Pireneusok a Somport-hágótól a Segre folyóig (dél), valamint a L'Arége folyóig (észak) nyúlik, a Keleti-Pireneusok pedig a Földközi-tenger partvidékén ér véget.

A hegységrendszer legmagasabb csúcsai meghaladják a 3000 m tengerszint feletti magasságot. A legnyúlánkabb oromok közül megemlíthjük a Pico de Aneto (3404 m), a Posets (3375 m), a Monte Perdido (3355 m), a Punta de Astorg

FOTÓ: BARTÓK ATTILA

1. Széleslevelű nőszirm (*Iris latifolia*)
2. Fényes medvegyökér (*Ligusticum lucidum*)
3. Törpe zörgőfü (*Crepis pygmaea*), a Monte Perdido nivális részében
4. *Eryngium bourgatii*, a Pireneusok alhavasi övében előforduló érdekes iringó
5. Tövisrekettye (*Echinopartum horridum*) által uralt területek
6. Izsóplevelű szegfű (*Dianthus hyssopifolius*)
7. Az Ordesa és Monte Perdido Nemzeti Park
8. A Coda Caballo (Lófarok)-vízesés

La Escupidera, a Monte Perdido felé vezető út legmeredekebb része

(3355 m), az Epaule de l'Aneto (3350 m), a Pic Maldito (3350 m), a Pico del Medio (3346 m), a Pico Espadas (3332 m), a Cilindro de Marboré (3328 m) és a La Maladeta (3308 m) hárommezreket.

A Pireneusok tectogenezise és orogenezise már a kréta időszak közepén megkezdődött, a kristályos kőzetek azonban csak e földtörténeti időszak utolsó részében bukkantak felszínre. Az eocén kortól kezdődően egészen a kvarterig hegységünk több fázisban is kiemelkedett, ez a folyamat még mai napig is folytatódik, igaz, nagyon lassan, hegyrendszerünk gyakorlatilag minden évben pár millimétert magasodik. A pleisztocén korszakban eljegesedett, akkorjában még a hóhatár kb. 1600 méteren húzódhatott, ám manapság az örök havat „rara avis”-ként tartják számon, csak pár 3000 méter feletti gleccseren találkozhatunk vele.

A Pireneusok masszívumait általában kristályos kőzet alkotja, amelynek fő alkotója legtöbbször a gránit. Nemzeti parkunk litológiája nagyjából három alapvető kőzettípushoz kötődik:

1. Mészkövek és dolomitok, amelyek kémiai, valamint gelifrakciós (fagyaprózódás) folyamatok főszereplői, ezek alkotják a park legjellemzőbb szikláit. Ezt a kőzettípust láthatjuk az Ordesa és az Añisclo falain, a Taillón előhegységében, a Monte Perdido masszívumban stb.

2. Meszes cementtartalmú homokkövek (ezek a mészkövek alatt helyezkednek el), amelyekből szintén nagy kiterjedésű lejtők keletkeznek, de ezek aligha karsztosodnak el, így a föld alatti víz körforgása ritka. Jelen vannak az Ordesa falaiban (Cotatuero, Soaso) vagy az Añisclo fejeinél.

3. Flis (törmelékes üledékes kőzetek): ezek nagyon morzsalékosak és könnyen erodálódnak, sima és lekerekített domborzatot eredményeznek. Ilyen például a Sierra Custodia domborzata, a Millaris, valamint a Descargador hegyei.

2023. július 19-én indulok egyedül Torla helyséből a nemzeti park legmagasabb pontja felé, a túra célja a Monte Perdido-csúcs megmásítása, valamint a térség botanikai értékeinek „felfedezése” és fotózása. Az első 8 km-en autóbusszal lehet haladni jó minőségű aszfaltúton (ezen az úton csak gyalog vagy a nemzeti park által üzemeltetett buszokkal lehetséges a közlekedés), egészen az Ordesa La Pradera nevű helyig. Itt egy gócpont található, több ösvény is indul szerteszét, én a Sensa de las Cazadores-t (Vadászok Ösvénye) választom, amely a Coda Caballo (Lófarok)-vízesésig vezet. Innen két út áll előttem a Goriz menedékház felé, egy nehezebb, via ferrata-típusú, és egy könnyebb turistaösvény. Én az elsőt választom, amit nem bánok meg, ezen hamar felérek a menedékházig.

Sűrű köd fogad, de kb. 1 órás szünet után a nap kezdi már mutogatni sugarait, gyönyörű napsütéses időben haladok a

csúcs felé. Jelzés nem létezik, csak hébe-hóba egy-egy kisebb vagy nagyobb kőbaba jelzi a jó irányt. A menedékháztól a Laco Helado-ig (Fagyos-tó) szinte 800 métert kell emelkedni, és onnan következik egy minimum 350 méteres emelkedő, nagyon nehéz terepen. Először a jégár melletti keskeny gerincen, majd a gleccservölgy melletti meredek törmeléklejtőn haladok a csúcs alatti nyeregig.

A csúcson leírhatatlan kilátás fogad: északnyugatra a Cilindro de Marboré-t pillantom meg, délkeletre pedig a Pico de Añisclo-t csodálom. Nyugat felé a Maladeta-hegycsoport ormai mutatkoznak, északra pedig a francia Pireneusok hívják fel figyelmemet. A Lófarok-vízesésig nagyjából ugyanazon az úton térek vissza, onnan pedig az Ordesa-völgy melletti ösvényen folytatom utamat, amit nem bánok meg, hiszen több vízesés meglátogatására nyílik alkalom. Este 7 órára érkezek vissza az Ordesa La Pradera helyre. A GPS megállítása után lássuk a statisztikát is: a megtett túra 40 km hosszú, a „legyúrt” pozitív szintkülönbség 3100 m. Ezt a túrát csak a nagyon edzett turistáknak ajánlom!

Nemzeti parkunk botanikai feltárása valószínűleg 1787-ben kezdődött, amikor Ramond de Carbonnières francia botanikus ellátogatott a Monte Perdido-hegyre, a francia részről indulva. Sajnos akkor nem sikerült felmásznia a Monte Perdido-csúcsra, csak tizenöt év múlva, 1802-ben valósult meg álma, végre feljutott erre a nem könnyen legyőzhető oromra.

A 19. század végén Custodio del Campo bielsai gyógyszerész gyűjtött növényeket védett területünkről, egy kiadatlan könyve is megmaradt, a kéziratot a madridi Complutense Egyetem őrzi. A 20. században több francia botanikus is kutatott a nemzeti park területén (pl. E. J. Neyraud, J. Pitard, H. Coste), az Ordesa-völgy flórájának első szisztematikus leírása azonban csak 1947-ben lát napvilágot (Losa & Montserrat, 1947). A legjobb flóramű 2006-ban születik, ez tulajdonképpen egy doktori disszertáció az Ordesa és Monte Perdido Nemzeti Park flórájáról és vegetációjáról (Benito Alonso, 2006). ■

Bibliográfia:

- Benito Alonso J. L., 2006, *Catálogo florístico del Parque Nacional de Ordesa y Monte Perdido (Sobrarbe, Pirineo central aragonés)*. Tesis doctoral. Universidad de Barcelona, Facultad de Biología, Departamento de Biología Vegetal, 258 pp.
- Losa T. M., Montserrat P., 1947, *Aportaciones para el conocimiento de la flora del Valle de Ordesa*. Collectanea Botanica (Barcelona) 1(2): 127–195.

Las Tres Sorores (Három Nővér)

ÖKO-LÁBNYOMOK

Az Erdélyi Gyopár környezetvédelmi és honismereti melléklete

Narancslepke, csak nálunk, csak most, de meddig?

Narancslepke ■ FOTÓ: VIZAUER CSABA

Romániában tengődnek egy veszélyeztetett lepkefaj, a narancslepke (*Colias myrmidone*) utolsó populációi. Ez egy hír az ökológusok, természetvédelmi szakemberek világából. A kérdés az, hogy miért érint ez minket? Miért számít ez fontos hírnek amellet, hogy ki nyerte meg a választásokat, hol fognak utakat építeni legközelebb és ki az év focistája? Mi az, hogy szociális-ökológiai rendszer? Miért fontos ez a természetvédelemben? Miért fontos ez a köznapi ember számára?

■ Általában a válasz az ilyen jellegű kérdésekre az, hogy nincs egyértelmű válasz, de az biztos, hogy a szociális-ökológiai rendszereknek mi, emberek is részesei vagyunk, nemcsak a narancslepke. Ha már a hatásvadász kérdéseken és válaszdöntőkon továbbjutottunk, és elgondolkoztunk rajtuk, akkor lássuk, mire jutottak a cikk szerzői.

Az iskolapélda a következő: adott a narancslepke, adottak a helyi gazdálkodók, adott a tápnövény és jönnek az ökológusok megnézni, hogy akkor hogyan működik ez a rendszer. Miért van itt narancslepke s máshol meg nincs, mi az, amit itt csinálnak a gazdák, amit máshol nem, tudnak-e arról egyáltalán, hogy egy Natura 2000-es területet jelöltek ki a lepke védelmére (a Natura 2000-es területek az Európai Unió védett terület hálózat részei)?

A történet úgy folytatódik, hogy megszámlálják a narancslepkéket, és ahol látnak egyet, felírják, hogy éppen mit csinál: táplálkozik, petét rak, repül, milyen a környezet, mennyi tápnövénye van a lepkének. A tápnövény fontos része a képletnek, ezért érdemes megjegyeznünk, hogy ahol sok a tápnövény, ott sok a lepke is. Ez azt jelenti, hogy a lepke csak oda rakja le a petéit, és azon a növényen tud kifejlődni. Olyan ez, mint az anyatej az emlősöknek, elengedhetetlen a megfelelő fejlődéshez. Jelen esetben egy zanótra (*Chamaecytisus triflorus*) szeret petézni a lepkénk, hogy megfelelő mennyiségű

Vizauer T. Csaba lepkész
FOTÓ: SZABÓ CSILLA

tápnövény legyen a területen, fontos a terület kezelése. És itt jönnek képbe a helyi gazdák, akik kaszálnak, legeltetnek, felhagynak területeket, cserélgetik a parcellák kezelését, egyszóval gazdálkodnak a területen. Ha úgy gazdálkodnak, hogy közben hosszútávon gondolkodnak, és nem arra hajtanak, hogy tövig legyen lerágva a növényzet első évben, akkor a lepkének is nyert ügye van, mert így zánót is van. Az, hogy kicsi parcellákra van osztva a terület, ahol az ökológusok számolgatták a narancslepkéket, fontos a lepke fennmaradása szempontjából. A táj mozaikos, nem

Az egerbegyi Natura 2000-es terület
FOTÓ: SZABÓ CSILLA

monokultúra, minden gazda egy kicsit máshogy kaszál, máskor, máshogy és más állatokat legeltet. Na de honnan tudjuk ezt? Itt jönnek képbe a szociális-ökológiai rendszerek.

Napjainkban egy felmérő csapat feladata nemcsak az, hogy megszámolja a narancslepkéket, megvizsgálja a környezeti paramétereket (az ember nélkül) és ennek alapján kitalálja, hogy miért pont ott és annyi narancslepke van, ahol van, hanem az is, hogy az emberi tényezőt is belevegye a képletbe. Ehhez pedig egy út vezet, le kell ülni beszélgetni a gazdákkal, amit a vizsgálat kivitelezői meg is tettek. A helyi gazdákhöz sokszor sajnós annyi információ sem jut el, hogy Natura 2000-es területen van a földjük, hogy ez milyen támogatásokkal

és megszorításokkal jár. Itt áll vagy bukik a dolog. Ha a gazdáknak megéri ugyanazt a gazdálkodási módot folytatni, amit eddig folytattak, akkor megmarad a narancslepke, ha felhagyják a területeket és elmennek, mondván, ez nem egy jövedelmező foglalatosság, akkor a gazdákkal együtt megy a narancslepke is.

Egy lepkéfaj kihalása apró dolognak tűnhet első ránézésre, de ha rendszerben gondolkodunk, akkor nem tudjuk, hogy hány faj kihalása után dől össze a kártyavár, hány lapot lehet még kihúzni anélkül, hogy ne legyen teljes felfordulás.

A történet tanulsága, hogy a táj mozaikosságát fenntartó gazdálkodókat nem lehet kihúzni a narancslepke képletéből. A természetközeli gazdálkodás támogatása fontos szempont kellene hogy legyen, mert nem tudjuk, hogy hány faj kihalása indítja el a lavinát (aki további részletekre kíváncsi, nézzen utána a Húsvét-szigeteki történetnek). ■

Szabó Csilla

NECC – Nature Education
Community Center, Kolozsvár

■ Eredeti cikk: Jacqueline Loos, Tibor-Csaba Vizauer, Agnes Kastal, Martin Davies, Hans Hedrich és Matthias Dolek – *A highly endangered species on the edge: distribution, habitat use and outlook for Colias myrmidone in newly established Natura2000 areas in Romania*, 17 November 2018, Environment, Development and Sustainability, vol. 22, pag. 2399-2414

Életadó vidék (4. rész)

Főszerepben a joghurt

■ Citromos sütemény

Hozzávalók:

A piskótához: 4 tojás, 15 dkg cukor, 12 dkg liszt, 1 lime vagy citrom leve

A krémhez: 1 l joghurt, 7 evőkanál cukor, 1 csomag vaníliacukor, 25 g étkezési zselatin, 5 lime vagy citrom leve, 3 dl tejszín

1. A piskótához a tojásfehérjéket kemény habbá verjük, hozzáadjuk a cukrot, egyenként a tojások sárgáját és a lisztet. Előmelegített sütőben készre sütjük.

2. A joghurtot elkeverjük a cukorral, a vaníliacukorral és a zselatinnal. Állandó kevergetés mellett addig melegítjük, amíg a zselatin és a cukor elolvad, majd levesszük a tűzről és hűlni tesszük. A limeokat, citromokat megmossuk, szárazra töröljük, kicsavarjuk a levüket és a krémhez adjuk.

3. A tejszínt felverjük és óvatosan a joghurtos krémhez keverjük. Rátöltjük a piskótára és 10–12 órára hűtőbe tesszük, hogy a krém megdermedjen.

4. Tálalás előtt megszórjuk tortadarával. Kitűnő üdítő desszert.

■ Meggyes álmom

Hozzávalók 4 pohárhoz: 20 dkg mascarpone, 2 dl natúr joghurt, 2 evőkanál cukor, 1 citrom leve, 4 teáskanál zabpehely, 4 evőkanál meggy (nyers vagy hidegen eltett), 10 dkg fekete csoki

1. A mascarpone-t elkavarjuk a joghurttal, hozzáadjuk óvatosan a citrom levét és a cukrot. Habverővel habosra kavarkunk, amíg a cukor elolvad.

2. A poharakba belekanalazzuk a zabpelyhet, a meggy felét, és rátesszük a mascarpone-s krémet. Rákanalazzuk a maradék meggyet, és ráreszeljük a fekete csokit. Ha felnőtteknek készítjük, akkor rumos meggyet is használhatunk.

Aki egyszer is ellátogat a Caritas Vidékfejlesztés gyergyószentmiklósi tangazdaságába, alapos ismereteket szerezhet arról, hogy az igazán tápláló tej alapját a fű képezi, amit a tehén lelegel. Aztán az egészségláncolatba becsatlakozik az ember, az ő feladata, hogy a haszonállatot egészségben, tisztaságban nevelje, a kifejt tejet a leghigiénikusabban dolgozza fel. Az lenne az ideális, ha olyan tejtermék kerülne az asztalunkra, amelynek ismerjük az eredetét, a tehenet és a gazdát is. Erre kell törekednünk, és akkor a minőséghez hozzáadhatjuk kreativitásunkat, ebből pedig szem-szájnak tetszetős eledelek szülehetnek. Köllő Réka joghurtos desszertek készítésére biztat kicsiket és nagyokat ebben a lapszám-ban. Most sem farizeuskodik, az alapösszetevő mellett megjelennek olyan hozzávalók, melyek eredetét, természetét nem ismerhetjük, de legalább arra törekedhetünk, hogy csomagolásán a bio-feliratot keressük.

■ Joghurtos pohárdesszert

Hozzávalók 4 pohárhoz: 6 dl joghurt (ha lehet sűrű, házi joghurtot használjunk), 4 evőkanál zabpehely, 4 evőkanál lekvár (én málnalekvárt használtam, de lehet bármilyen gyümölcsből), 4 teáskanál ribizlikocsonya,

csokireszelék és banánkarika (friss vagy szárított)

1. A poharakat előkészítjük, mindenikbe tesszünk 1–1 evőkanál lekvárt, majd rászórjuk a zabpelyhet, ráöntjük a joghurtot.

2. Óvatosan a joghurtra tesszük a ribizlikocsonyát, megszórjuk csokireszelékkel és banánnal tálaljuk.

■ Áfonyás pohárdesszert

Hozzávalók 4 pohárhoz: 3 dl natúr joghurt, 2 dl tejszín, 4 teáskanál zabpehely, 4 evőkanál áfonya (friss vagy fagyasztott), kakaós keksz

1. A poharakba belekanalazzuk a zabpelyhet és rátesszük az áfonya felét.

2. A tejszín felverjük, ha nem édesített, akkor hozzáadunk cukrot is. A joghurtot óvatosan belekavarjuk a tejszínbe és elosztjuk a poharakba. Rászórjuk a maradék áfonyát, és kakaós keksszel tálaljuk.

■ Citromos joghurttorta

Hozzávalók egy 22 cm átmérőjű kerek tortaformához:

A tésztához: 18 dkg háztartási keksz, 6 dkg vaj, 2 evőkanál víz

A krémhez: 5 dl joghurt, 4 evőkanál cukor, 1 csomag vaníliacukor, 12 g ét-

kezési zselatin, 3 lime vagy két citrom leve, 2 dl tejszín

1. A kekszet összetörjük, a vajjal és a vízzel eldolgozzuk.

2. Vesszünk egy 22 cm átmérőjű kerek tortaformát, és egyenletesen bele nyomkodjuk a kekszes masszát.

3. A joghurtot elkeverjük a cukorral, a vaníliacukorral és a zselatinnal. Állandó kevergetés mellett addig melegítjük, amíg a zselatin és a cukor elolvad, majd levesszük a tűzről és kihűtjük. Beleteszünk a lime vagy a citrom kicsavart levét. Ha intenzívebb ízt szeretnénk elérni, reszeljük bele 1 lime héját is.

4. A tejszín felverjük és óvatosan a joghurtos krémhez keverjük. Rátöltjük a kekszre és 12 órára hűtőbe tesszük, hogy a krém megdermedjen.

5. Óvatosan levesszük a kerek tortaforma szélét és citrommal, bazsalikomlevéllel, mentalevéllel díszítjük.

■ Narancsos máktorta

Hozzávalók:

A piskótához: 6 tojás, 20 dkg cukor, 20 dkg liszt, 4 evőkanál mák

A krémhez: 5 dl natúr joghurt, 5 evőkanál cukor, 20 g étkezési zselatin, 1 csomag vaníliacukor, 1 narancs leve, 1 dl tejszín, barackdzsem

A díszítéshez: 2 dl tejszín, 1 narancs, aszalt barack

1. A piskótához a tojásfehérjéket kemény habbá verjük, hozzáadjuk a cukrot, egyenként a tojások sárgáját, a lisztet és a mákot (a mákot nem kell leőrölni).

2. Egy 22 cm átmérőjű kerek torta-sütő formát kibélelünk sütőpapírral. A piskótatésztát két egyforma részre osztjuk, és egyenként 15 perc alatt megsütjük.

3. Amíg sül a tésztánk, elkészítjük a krémet. A joghurtot a cukorral, a vaníliacukorral és a zselatinnal hidegen elkeverjük, majd állandó kevergetés mellett addig melegítjük, amíg a cukor és a zselatin elolvad (nem szabad felfőzni). Levesszük a tűzről, hozzáöntjük a narancslevet és hagyjuk kihűlni.

4. Felverjük a 2 dl tejszín, és óvatosan a kihűlt krémhez keverjük. Ekkorra a krémünk kenhető állagú kell hogy legyen.

5. Miután a piskóták kihűltek, összerakjuk a tortát.

6. Egy nagyobb tányérra vagy tál-cára elhelyezzük az egyik piskótát. Sütőpapírból 20–25 cm magas gyűrűt készítünk köréje, ez fogja össze a lapokat a krémmel. Megkenjük vékonyan barackdzsemmel és ráteszünk a krém felét, majd ráhelyezzük a második piskótát. Ismét megkenjük vékonyan barackdzsemmel és a maradék krémmel. Betesszük a hűtőbe 4–5 órára.

Miután jól megkeményedett a krémünk, levesszük a sütőpapírt. Felverjük a tejszín habnak, bevonjuk vele az oldalát, majd tortadíszítővel kidíszítjük. A narancsot jól megmossuk, karikákra vágjuk, majd cikkekre, és a torta szélére helyezzük. Az aszalt barackot is szeleteljük, és a torta tetejére helyezzük.

Szeccsiós házoromdíz

Képeslapok a nagyvilágból (17. rész)

Rigai széplányok

■ Riga (Rīga) Lettország fővárosa, a Baltikum legnagyobb városa, fontos kulturális, oktatási, politikai, pénzügyi, kereskedelmi és gazdasági központ.

A Riga folyónak a Daugavába való torkolatánál már a 2. században település létezett, a 10. századtól pedig két lív települést is számon tarthatunk ugyanitt. Ezek a településeken 1159-ben brémai kereskedők kötöttek ki. Albert brémai püspök a keresztes lovagok élén érkezett, és 1201-ben várat építtetett, ezt tartják Riga alapítási dátumának.

A 13. század végére tagja lett az Észak-Európában kialakult Hanza-szövetségnek, amely kereskedőcéheket és városokat tömörített magába. 1562-ben Rigában feloszlatták a Német Lovagrendet. 1581-ben a lengyelek foglalták el a várost, 1621-ben pedig svéd uralom alá került. 1660-tól Riga Svédország „második fővárosa” volt. 1710-ben foglalták el az orosz seregek. 1861-ben megépült az Orosz Birodalom első vasútvonala Riga és Moszkva között, a város ekkor Szentpétervár után a Birodalom második legforgalmasabb kikötője volt.

1941-ben a Wehrmacht foglalta el a várost, és novemberben a náci a város melletti rumbulai erdőben hajtottak végre példátlan mészárlást lettországi zsidók ellen. 1944-ben Riga a Vörös Hadsereg kezére került, majd létrejött a Lett Szovjet Szocialista Köztársaság. 1990. május 4-én kiáltották ki a független Lett Köztársaságot, amely 2004. május 1-jén felvételt nyert az Európai Unióba, és ugyanebben az évben belépett a NATO-ba is.

Riga fejlődésének csúcspontja a 19. század végén, a 20. század elején következett be, évente több száz új bérház és palota épült sajátos, a helyi hagyományokban gyökerező szeccsiós stílusban. Riga teljes arculatát a szeccsiós határozza meg, sőt, a legtöbb szeccsiós épülettel rendelkezik a világon. Ami Rigában szemünk elé tárul, az alig hasonlítható máshoz.

A Rigai óváros (Vecrīga) 1997-ben került fel az UNESCO világörökség listájára.

A főtér ikonikus épülete a Feketefejűek háza (Miteszerek háza). A Szent Móric patronálta klub a nőtlen kereskedők társasága volt. Ha valaki megházasodott, azt kizárták.

A rigai dómot a Szűzanyának szentelték, építését 1211-ben kezdték, és a világ legnagyobb mechanikus orgonáját is magáénak tudhatja: 7000 síp működik benne.

A Szabadság emlékmű és az Óváros között, a folyó mentén, egy gyönyörű parkban helyezkedik el a Nemzeti Opera épülete.

A Lett Tudományos Akadémia egy Sztálin által adományozott szovjet emlékmű is egyben. Ugyanilyen található Moszkvában és Varsóban is.

A főváros egyik legnépszerűbb látványossága a Ház fekete macskákkal. Az épületet a 20. század elején emelték F. Shefel terve alapján. Úgy gondolják, hogy a tornyokon lévő macskák alakjai Blumer kereskedő, a ház egykori tulajdonosa ötletének köszönhető. Blumert kitagadták a kereskedők céhéből, ezért fordítanak hátat az állatok a cég ablakainak.

1

Riga történelmi központjában áll a 15. században elkezdett Három testvér házegyüttese. A középkori várostervezés példájának is mondhatjuk. Az épületek olyan közel vannak egymáshoz, hogy úgy tűnik, mintha egy szerkezet lenne, habár 100–100 éves távlatban épültek össze. Ugyanazon családból származó kézművesek építették, és a leszármazottaik még ma is e házakban laknak.

Angol neogótikus stílusban épült a 19. században a Szent Kereszt céh székháza. A belső tereket eredeti csillárok, gyönyörű ólomüvegablakok és dekoratív falfestmények díszítik.

A Svéd kapu a 18. század elején épült.

A Szent Péter székesegyház magas harangtornyáról híres középkori templom. A harangtorony homlokzatát régi óra díszíti, a tetejét pedig szélkakas koronázza meg. A Riga történelmi központját uraló épület mögött található a brémai muzikusok emlékműve.

A lett főváros gasztronómiai paradicsoma a régi Zeppelin léghajógyárból átalakított piac, ahol a legfrissebb és legfinomabb termékeket vásárolhatjuk meg. A piac öt pavilonra oszlik: hús, zöldség, hal, tejtermék és gasztronómia.

A televíziós és rádiós műsorszórás 368,5 méter magas tornya a maga nemében a legmagasabb szerkezet az egész balti régióban, és Európában a harmadik legmagasabb. A torony Zakusala szigetén található.

A szovjet időkben, amikor nem volt szabad külföldön filmet forgatni, Rigában forgatták a Sherlock Holmes-sorozatot. Ezért itt található a Baker Street, ahol Holmes és Watson élt, hasonlóan a „viktoriánus London” sok más helyéhez. Elokvens példa a Sherlock szálloda.

Az óváros kanyargós utcáinak mélyén még mindig érezhető a középkor leírhatatlan hangulata. A város alapítójáról,

Albert püspökről elnevezett utcát nyugodtan hívhatnánk a szecesszió utcájának is. Konstantins Pēkšēns (1859–1928) 250-nél is több épületet tervezett. A Patjomkin cirkáló filmrendezőjeként ismert Szergej Eisenstein apja, Mihail Osipovich Eisenstein (1867–1920) Riga főépítészeként szinte hobbiból tervezte meg azokat a remekműveket, amelyek ma a rigai szecessziót világhírvé tették. Riga híres építész volt Eišens Laube (1880–1967) is. A szecessziós épületeket káprázatos építészeti megoldások és hihetetlen tisztaság jellemzi. 800 körülre tehető azon épületek száma, amelyek Rigát a szecesszió fővárosává emelik.

A neoklasszikus szecesszió monumentális változata a Lett rádió (Latvija Radio) épülete.

Az Elizabetes iela (Erzsébet út) épületein találkozhatunk a rigai széplányokkal. Balkonok, stukkók, elképesztő dekorációk között mosolyognak ránk a szecessziós női portrék, profilkok, megannyi északi szépséget sugározva. Riga a szecesszió jegyében fogant.

Az óvárost a külső kerületekkel a 12 km hosszú Brīvības iela (Szabadság sugárút) köti össze. A település városképének fő meghatározó utcájában lakott Richard Wagner is, amikor a 19. század derekán a rigai operaház zenei igazgatója volt.

Fél órára Rigától található a meseházakkal teli Jūrmala (Riga-Strand) üdülővároska. Gyönyörű tengerpart, folyópart, álomszép faházak, a tengeri szél szülővárosa.

Ha idényen kívül Rigában nem találunk kempinget, itt, Jūrmalában, a Lielupe folyó partján tárt karokkal várnak.

A rigai széplányokkal való megismerkedés után pihentető és üdítő itt egy tengerparti séta a nedves, sűrű homokban. ■

Kovács Lehel István

2

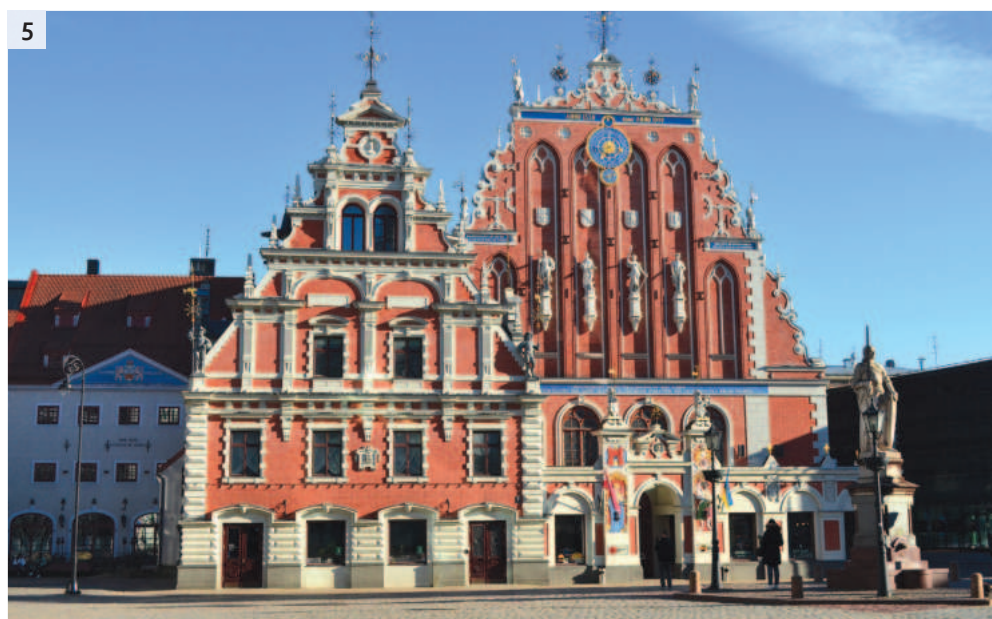

3

4

- FOTÓ: KOVÁCS LEHEL ISTVÁN
1. Ház az Erzsébet úton
  2. Ház fekete macskákkal
  3. Szecessziós kapudísz
  4. Szecessziós dísz a kapu fölött
  5. A Feketefejűek háza
  6. Tánc a parkban
  7. A Sherlock szálloda

5

6

7

1

2

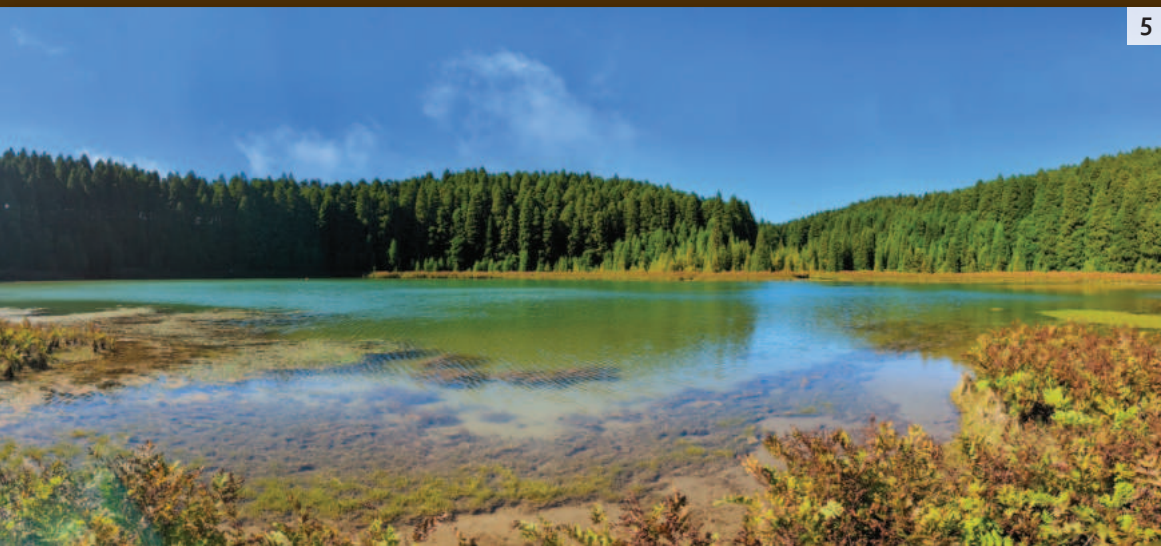
Meseszép Föld (24. rész) **A Pokol Szája, a béke szigete**

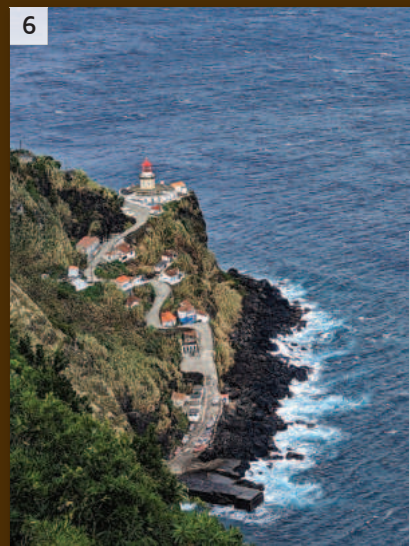
3

4

5

6

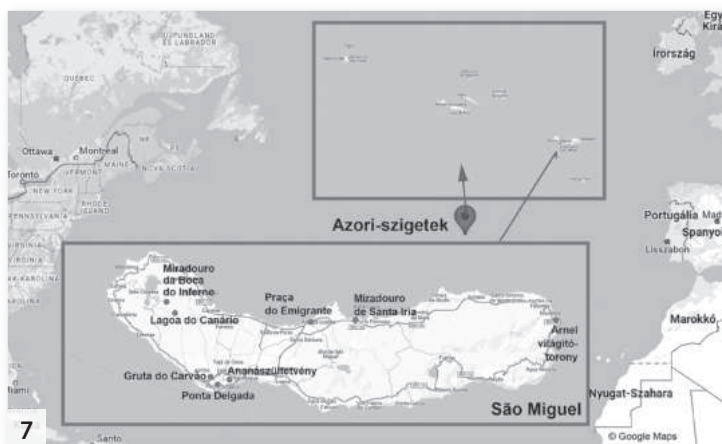
Amint az már az előző részből kiderült, Európa és Észak-Amerika között – az Atlanti-óceán „közepén” – helyezkednek el azok a vulkanikus eredetű Azori-szigetek, melyek festői szépségükkel mindenkit lenyűgöznek. Ha versenyeznie kellene, szépségével előkelő helyet foglal el a pódiumon a Pokol Szája (Pokol Barlangja) kilátó. E helyre is ellátogattunk, mely turistamentes időben elnevezése ellenére a béke, a nyugalom helyszíne.

■ A Miradouro da Boca do Inferno vagy más néven a Miradouro Grota do Inferno a São Miguel-sziget egyik legszebb helye, melyre a Lagoa do Canário parkolóból kell elindulni. Második próbálkozásunk alkalmával volt csodálatos. Első kiruccanásunk humorosra sikerült. A parkolóba érkezve előbb a köd szállt le, majd egy idő után elkezdett szitálni, majd ömleni az eső. A kilátóhely, illetve a közelben levő Canário-tó környékéről csak úgy rohantak a kocsik felé a bőrig ázott látogatók. Nem ilyen látványra számítottunk. A család értelmesebb része, vagyis a női brigád a kocsiban maradt, Levi fiammal felvettük az esőköpenyeket (minek is?), és elindultunk a tett helyszínére.

A „sétálóutca” bejáratánál parkőr üdvözli a turistákat. A mi esetünkben ez a kocsijából történt meg. Amikor tökéletes portugál kézlengetéssel „kérdeztük”, hogy a helyes irányba megyünk-e, ő csak intett, hogy igen, majd soha el nem felejthető vigyorral nyugtázta, hogy két órült indult el ilyen időben látni a nagy semmit. Az égi áldás elől balra tértünk, bemenekültünk az erdőbe, és a közelben levő, már említett tóhoz indultunk. Szerencsénkre az eső kicsit alábbhagyott, de köd uralta az egész tavat. Sejtelmes táj fogadott. Azon nem is csodálkoztunk, hogy csak ketten néztük volna e szép, fákkal körülvett tavat. Hogy szép, azt csak másnap tudtuk meg, amikor napsütéses időben nemcsak ide, hanem a Pokol Szája kilátóhoz is elsétáltunk.

Itt – és nem használok nagy szavakat – lélegzetelállító látvány fogadott. Már láttunk pár kilátót e szigeten, de ez a legszebb az összes közül. Mivel 730 méteres tengerszint feletti magasságban található, jó rálátást biztosít a káprázatos, különböző színű krátertavakra (Lagoa das Sete Cidades, Lagoa Rasa, Lagoa de Santiago), melyeket zöldellő dombok, hegyek ölelnek körbe, illetve a távolban az Atlanti-óceánra. Minden turista álma, hogy tiszta időben kerüljön e csodálatos helyre – írtam az előző részben. Álmunk teljesült. Visszaúton letértünk a Canário-tóhoz. Mennyire más volt ilyen időben látni!

A kilátók szigetén a Miradouro do Pico do Carvão következett. A São Miguel magasabb pontján levő megfigyelőhelyről jó rálátás nyílik az úgynevezett Picos vulkáni komplexumra, a Fogo vulkánra, a Ponta do Cintrão-ra, a Costa Norte-ra, az északi partra.

7

8

Ennyi szép kilátó bejárása után egy kis változatosságot iktattunk be. A szigetekre való repülésünk előtt arról olvastunk, hogy az itt termesztett ananász különlegesen lédús, édes. Ki tudna ellenállni a kísértésnek, hogy ne kóstolja meg e gyümölcsöt? Elindultunk Ponta Delgada külvárosába, a Plantação de Ananás dos Açores-ba, mely ingyen látogatható, sőt egy falatnyi lekvárral, illetve kis ananászkörrel is kedveskednek a vendégeknek. Nem csak az Azori-szigeteki üvegházakban való termesztés történetét tekinthetjük meg

9

FOTÓ: DEÁK LÁSZLÓ

1. Panoráma a Pokol kapujából
2. Ananászvirág
3. A Santa Iria kilátó
4. A Gruta do Carvão lávabarlang
5. A Canário-tó

6. Az Arnel világítótorony
7. Térkép
8. A Praça do Emigrante tér földgömbje
9. Miradouro de Santa Iria

Nagylevelű fikusz (*Ficus macrophylla*. Desf. ex Pers.)

Ponta Delgada Városkapuja és az Igreja Matriz de São Sebastião templom

Irány a Miradouro da Boca do Inferno

egy erre kialakított sátorban, hanem az ananász növekedési folyamatát – mely elég hosszú, mintegy 2 év – is elmagyarázzák. Több üvegház is látogatható, természetesen senki se szól rád, ha épp leállsz, és minden szögből fotózni akard a termésüket.

Ha már Ponta Delgádában voltunk, érdemes volt itt is körülnézni. A fővárosban is ugyanazokat a fehér épületeket láthatjuk, mint más portugál városokban, ugyanazok a szűk utcácskák fogadnak, mindenhol éttermek, szuvenírboltok. Pár órát érdemes rászánni e fővárosra is, majd befejezőként nem szabad kihagyni a Jardim António Borges parkot, melyben számos növényfaj látható a világ minden tájáról, illetve vendéglőjünkben a helyi gasztronómia különlegességeit is megkóstolhatjuk.

Ponta Delgada mellett érdemes elmenni a Gruta do Carvão lávabarlangba is. Már a bejárata is érdekes, azt is mondhatnánk, hogy semmitmondó. Egy fehér kis épület, innen indulunk lépcsőkön a föld alá. A lávabarlang a főút alatt húzódik, illetve egy lakónegyed is van a közelben. Hosszú ideig nem gondolták az itt lakók, hogy alattuk több kilométeres barlang tátog. Mindezeket a nagyon szimpatikus

idegenvezetőnk mesélte élvezettel, elmagyarázva azt is, hogy miként képződött e barlang, majd mindenkinek megmutatta a T-Rex dinoszaurusz fejéhez hasonlító lávaalakzatot. Valóban hasonlít a csúcsragadozó Tyrannosaurusra.

Mivel itt nem nagyok a távolságok, egy másik városkába is el lehet ugrani. Ribeira Grandéban éreztük először a levegő magas páratartalmát. Még akkor is izzadtuk, ha egyhelyben álltunk. Több látnivaló is van e városban, mi kettőt választottunk ki ezekből. Elsőként az Arquipélago Kortárs Művészeti Központba (Arquipélago – Centro de Artes Contemporâneas) mentünk. Sajnos csak az épületet csodálhattuk meg, mivel ottlétünkör épp nem volt semmilyen kiállítás. A központ ablakából viszont ráláttunk a következő helyszínre, a Praça do Emigrante térre, és annak óriási földgömbjére. Mivel a múltban sem volt könnyű megélni e szigeteken, sokan kivándoroltak, főleg Kanadába és az Egyesült Államokba. Akik kényszerből vagy saját akaratukból emigráltak, nem feledtek meg szülőföldjükről. Tiszteletükre lett kiépítve e tér, emléküket itt örökké élni fog. Az említett földgömbön (Saudades da Terra) kívül e téren fotókat láthatunk emigránsokról, illetve kis emléklapokat családjukról és arról, hogy mit is értek el az újvilágban.

Kilátóval kezdtük e részt, kilátókkal fejezzük be. A sziget keleti részén, Nordeste település közelében található a Miradouro da Vista dos Barcos kilátó. Innen tökéletes a rálátás a 15 méter magas Arnel világítótoronyra. Ez volt az első, amelyet az Azori-szigeteken építettek, 1876. november 26-án kezdte meg működését.

Egy másik lenyűgöző kilátó a Miradouro de Santa Iria, ahonnan São Miguel északi partjának nagy része látható. Érdemes itt is megállni és csodálni a Zöld-szigetet. Említsük meg, hogy a legtöbb ilyen parkolóban kőpadok, illetve -asztalok várják a turistákat. Néhol fedettek és még mellékhelyiségek is rendelkezésre állnak.

Kalandozásunkat az Azori-szigeteken a következő részben is folytatjuk, így majd talán választ kapunk arra, hogy miért is hasonlítják sokan Hawaiihoz, avagy mások Írországhoz. Az eddig látottak alapján Hawaiihoz a gyönyörű tájak, csodás vízeseések, Írországhoz pedig az üde zöld dombvidék és a rengeteg tehén miatt hasonlítják. ■

Deák László

Az Eröss Zsolt Teljesítménytúra helyszíne ■ FOTÓ: ANDRÁS ZSOLT (ZÜMI)

Meghívó az Eröss Zsolt Teljesítménytúrára

■ Az Erdélyi Kárpát-Egyesület Gyergyószéki Osztálya idén kilencedik alkalommal szervez gyalogos és kerékpáros teljesítménytúrát a Gyergyói-havasokban és a Hagymás-hegységben a Kancsendzöngán eltűnt Eröss Zsolt hegymászó emlékére.

Időpont: 2024. május 24–25., előzetes bejelentkezésre, online regisztrációra kérik a szervezők az érdeklődőket. A szállást egyénileg kell megoldani (a szervezők nem tudják biztosítani).

Tervezett program

Május 24-én 19 órától megemlékezés és koszorúzás a Salamon Ernő Gimnázium előtti Eröss Zsolt-emlékműnél.

Május 25-én 6 órakor és fél 8-kor autóbusz indul Gyilkostóhoz a Hétvirág panzió parkolójából, amit a bejelentkezéskor történő előzetes jegyvásárlással lehet igénybe venni. A részt venni szándékozók egy kerékpáros útszakasz és három gyalogos táv közül választhatnak: 20 km, 30 km, 50 km.

A túrák indítása 7 óra és 9 óra között történik mind a négy távon a Gyilkostó vendéglő parkolójából.

Cél: Hétvirág panzió

A célnál a szervezők meleg egytáléttel várják az érkezőket. Az étkezéshez az evőeszközt és a tányért mindenki magának kell biztosítsa, a környezetünk védelmére való tekintettel. A panzió udvarán lehetőség nyílik sátrazásra, szombat este tábortűz melletti beszélgetésre, éneklésre.

Túraútvonalak

EZSTT 20: Gyilkostó vendéglő parkolója – Gyilkos-tó (piros kereszt) – Cohárd pataka – Likas pusztája (kék kereszt) – Likas nyaka – Nyerges-nyak (kék pont, kék sáv) – Pongráctető (kék sáv) – Útpataka (festett pont) – Fenyő útja – 4-es km (sárga kereszt) – Hétvirág panzió 12C országút.

EZSTT 30: Gyilkostó vendéglő parkolója – Gyilkos-tó (piros kereszt) – Cohárd pataka – Likas pusztája (kék kereszt) – Likas nyaka – Nyerges-nyak (kék pont, kék sáv) – Tatárhegyi eltérő (piros sáv) – Vártos – Pricske (piros kereszt) – Vákárkert – Vár-bükk – Móré-bükk (piros pont) – Hétvirág panzió 12C országút.

EZSTT 50: Gyilkostó vendéglő parkolója – Gyilkos-tó (piros kereszt) – Cohárd pataka – Likas pusztája (kék kereszt) – Likas nyaka (kék pont) – Vinkli pusztája – Vit-havas (kék sáv) – Fügés-patak (festett pont) – Tizás pataka – Tatárhegyi eltérő (festett pont) – Vártos – Pricske (piros kereszt) – Vákárkert – Vár-bükk – Móré-bükk (piros pont) – Hétvirág panzió 12C országút.

Kerékpáros szakasz: Gyilkostó vendéglő parkolója – Kupás-patak völgye – Vinkli pusztája (kék pont) – Vit-havas (kék sáv) – Fügés-patak torkolata (festett pont) – Sötét-Putna völgye – Nyerges-nyak (sárga kereszt) – Tatárhegyi eltérő (piros sáv) – Vártos – Pricske (piros kereszt) – Vákárkert – Vár-bükk – Móré-bükk (piros pont) – Hétvirág panzió 12C országút.

Részvételi díj: 90 lej/fő, 14 évig ingyenes, 14–18 éves korig 45 lej.

A részvételi díjban benne van: túrafüzet, térkép, túrajelvény, emléklap, ellátás a frissítópontoknál (víz, gyümölcs, csoki, zsíros kenyér, tea, érkezésnél meleg egytálétel).

Az autóbusz ára: 25 lej/fő.

Részletes információk, a teljesítménytúra szabályzata és előzetes bejelentkezés a www.erosszsoltteljesitmenytura.ro vagy az [erosszsoltteljesitmenytura](https://www.facebook.com/erosszsoltteljesitmenytura) facebook-oldalakon lehet.

Minden érdeklődőt szeretettel várnak a szervezők! ■

Pihenő ■ FOTÓ: ANDRÁS ZSOLT (ZÜMI)

A tusnádi wellness-túrán ■ FOTÓ: BAJKÓ IMRE

EKE Gyergyószék

■ Január 2-án újköszöntő túrán vett részt tizenhét személy. A csobothegyi Szent Anna kápolnákat a Csiky-kerti tanösvényen és a Szilvás mezején keresztül közelítették meg. Nyolc kilométert gyalogolt a Madaras Böske néni által vezetett csapat.

■ Harminckilencen, csíki ekésekkel karöltve kezdték el a nehéztúrák évadát a gyergyóiak január 7-én. A Nagy-Hagymásra vezető, Köllő Zsolt által kigondolt útvonal: Balánbánya (800 m) – Kovács-patak (a kék sávon) – Nyíres-sarok – Egyeskö menedékház (1504 m) – (a piros sávon tovább) Kurmatura-nyereg – Bárány-nyak – a Nagy-Hagymás csúcsa (1792 m) volt, majd innen érkeztek vissza az autókhoz.

■ Ugyanezen a napon húszan szegődtek Nagy Zsuzsa mellé, hogy a Kovács kútjához látogassanak el egy közel 9 kilométeres távolság megtétele után, egy olyan gyalogút során, ahová nagyszülőt és unokát egyaránt szívesen vártak, szalonnasütéssel fejelve meg az együttlét örömeit.

■ Január 14-én Köllő Zsolt a Maros forrásához szervezett túrát, melyre huszonheten jelentkeztek. Hevederből a Feketeretz pusztáján át a Maros forrásához értek, a Feketeretz-csúcs után a Lok-nyergen át tértek vissza Hevederbe 510 m szintemelkedés és 8,5 kilométer megtétele után.

■ Harmincnégyen vettek részt a tusnádi wellness-en január 21-én. Vadász Szatmári Apor és Vadász Szatmári Angyal túravezetésével az Apor bástyát is programba iktatták a csobbanás mellett.

■ Ugyanezen a napon Ambrus József felfedező túrára hívta a tagtársakat. „A Torjai-hegység Kovászna megye és Hargita megye határán fekszik, a Csomád-hegységtől keletre. A Torjai-hágónál (940 m) kapcsolódik a Bodoki-hegységhez. Alacsony hegység, legmagasabb pontjai sem lépik túl az 1200 m tengerszint feletti magasságot. A legmagasabb hegy a Cecele (1173 m). A Büdös-hegy oldalában, 1052 m-en található a kénes torjai Büdös-barlang, amely vulkáni utóműködés hatására mérgező gázokat bocsát ki. A Torjai-hegység híres fürdőtelepe Bálványosfürdő. Jelen túránk Bálványosfürdőről indult, a Cecele-csúcsra és vissza a Bálványosvár érintésével, majd a kénes torjai Büdös-barlang körtúrával zárult, mintegy ráadásként, ha már a környéken járunk” – olvasható a túraajánlóban, melyre huszonhat személy mondott igent.

■ Január 28-án újabb felfedezőtúrára indult huszonhét személy Ambrus József vezetésével a Sóvidéki-dombság (Firtos-

fennsík) északi részén található Firtos várhoz (1042 m) és a Firtos-csúcsra (1060 m). 10 km, 380 m emelkedő és sok szép élmény volt a jussa a csapatnak.

■ A Csipet-csapat Szilvás túrájára került sor január 28-án. A gyergyószentmiklósi séta útvonala: Kápolna utca – Szilvás útja – Szilvás teteje – Aszaló-patak – Száraz-vápa – Lovaspálya. Székely László vezetésével kilenc kilométert gyalogolt a tizenhét tagú csapat.

■ Február 4-én a Csíki-havasok északi részén jártak, a Naskalat-hegységben a Jávárdi-patak mentén. Hidegség patakáról indulva olyan látványosságokban volt részük, mint a Jávárdi-vízesés, a porcelánkövek, valamint a Jávárdi-tető 1444 m magasságával. Felfedezőtúra – hangsúlyozta Ambrus Jocó túravezető, és ennek örömeivel járták végig tizenkilencen a 16 kilométeres útvonalat.

■ Huszonhárman ugyanezen a napon a Csanód-patak völgyét választották úti célul Madaras Böske vezetésével. A megtett távolság 9 kilométer, a szintkülönbség 100 méter volt.

■ A gyergyószéki ekések farsangi bálján negyvenöten mulattak együtt Vadász-Szatmári István elnök meghívására. Február 9-én a már kipróbált és bevált erdészeti épületben tartották a mulatságot, a kosaras bált, melynek több szabálya is volt, többen között az, hogy a mikrofon adott, lehet verset mondani, de csak olyat, ami nem komoly. Az viszont komoly szándék volt, hogy az együttlét nyitott legyen, az ekések kedvezményesen, a gyerekek ingyen vehessenek részt rajta.

■ A farsangot Kovács kútjánál búcsúztatta a harmincfős csapat Bajna György vezetésével. A Hóvirág utcától a Szent Katalin kápolna – Kovács kútja – Gac-oldal útvonalon 13 kilométert tett meg a farsangtemető csapat.

■ Február 11-én tizenhárman a Várkövén jártak Ambrus József vezetésével. A csomafalvi kicsiloki eltérőtől indult a gyaloglás, a közepesen nehéz túra, mely 9,6 km hosszúságban 547 méteres szintemelkedéssel csak annyira fárasztotta ki a résztvevőket, hogy még egy szalonnasütés is beleférjen az együttlétbe.

■ A Kitörés nevet viselő éjszakai túrára került sor február 11-én. A névadó cél az volt, hogy „emlékezzünk mi is a hősökre, akik 1945. február 11-én kitörték a budapesti várból.” A gyergyószentmiklósi Gyergyói bolttól tizenheten indultak, a négyes kilométertől Kovácpéter hágójára és az Olt forrásához értek, 20,8 kilométert gyalogolva a fejlámpák fényénél. (Balázs Katalin)

A Maros forrásánál ■ FOTÓ: BAJKÓ IMRE

Időszakos tó a Ponor-réten ■ FOTÓ: LÁZÁR TIBOR

Jelmezes farsangi túrázók a magaslakai Zichy kastélynál, Réz-hegység ■ FOTÓ: IRINYI RÓBERT

EKE '91 Nagyvárad–Bihar

■ Az év első közös akciója a Brădescu Gerhard által meghirdetett szezonkezdő bringatúra volt. Január 6-án reggel a szokásos helyen, Czárán Gyula szobránál gyűlt össze a tizenkilenc fős csapat, innen indultunk a Körös-parti kerékpárúton az újonnan épülő, még csak kilátóként használt majdani meteo-radar irányába. Itt pazar kilátás tárult elénk, nemcsak a városra, hanem a nagy magyar alföldre és a távolabbi hegyekre is. Sáros-köves ereszkedő után Pályiban kedvenc hidratálóhelyünkön, a Gólyában tartottunk hosszabb pihenőt, majd visszagurultunk Váradra, ahol a Szilvásnál tett rövid szünet után visszakarikáztunk a Czárán-szoborig. Ezzel a szokásoshoz képest kicsit korán, de megnyitottuk a 2024-es biciklitúra-szezont.

■ Január első napjaiban négy tagtársunk, csatlakozva egy edzőtáborozó röplabdás csapathoz, az ausztriai Mallnitzben töltött néhány napot, a környéken túrázva, többek között a Mölltaler-geleccsért is megsejmelve.

■ A nagyváradai Tanoda Egyesület idén is megszervezte az 1943-ban a Donnál megsemmisült 2. Magyar Hadsereg hőseinek emléket állító múltidéző kirándulást, melyben a nagyváradai EKE most is partner volt. Január 13-án Kecse Attila vezetésével a Püspökfürdő környékén elterülő erdőben gyalogolt népes csapatunk, a második világháborús hadi cselekmények helyszínein. A túra után néhányan Félixfürdő termálvizében lazultunk.

■ Január 14-én a Királyerdő-hegység karsztjelenségeit kerestük fel Típonucz Tibor vezetésével. Szeles, borús időben szálltunk le a vonatról Céckén, ahonnan Kőalja és Várfancsika falut érintve jutottunk el a Pusztakalotai-víznyelőhöz. Innen többsorosok mentén, majd a gerincúton haladtunk tovább, míg elértünk a Körösbarlang falu határában lévő barlanghoz, majd a részben befagyott vízeséshez. Rövid fotószünet után elgyalogoltunk az élesdi vasútállomásra, ahonnan a hazaút enyhén kalandosra sikeredett a Kolozsvár–Nagyvárad vasútvonal korszerűsítési munkálatai miatt.

■ A Rozsda-szakadékhoz kalauzolt három kisautó és egy nagy busznyai lelkes túrázót Típonucz Tibor január 20-án. Kellemes, napos időben vastag, de kemény hótakaróval a lábunk alatt haladt népes csapatunk a Bakhát 14,75 m-es csúcsa felé. A csúcstról, rövid pihenő után, beereszkedtünk utunk célpontjához, a Rozsda-szakadékhoz, ahol elkészültek a kötelező fotók és meguzsonnáztunk. Ezek után a piros kereszt

jelzést követve elgyalogoltunk a Bihar-hágóban lévő vértopi sípályához, ahol a jól megérdemelt forraltborozás után buszra szálltunk.

■ A Bihar-hegység és konkrétan a pádisi karsztvidék egyik ritka, de nagyon látványos jelensége a Ponor-réti időszakos tó. Ez akkor képződik, amikor nagy esőzés vagy hóolvadás után a zárt, katlanszerű réten a víznyelők nem bírnak több vizet elvezetni és az felgyűl, szinte az egész medencét elárasztó tavat formálva. Ezt a páratlan jelenséget volt szerencsénk megcsodálni a január 20-i gyalogtúránk alkalmával, amikor a szokatlan felmelegedést követő olvadás és a néhány napig tartó eső, majd havazás következtében kialakult a havas fenyők által övezett mesés szép tó.

■ Január 27-én Bara Lilla szervezett farsangi túrát. Autóbuszszal utaztunk Feketeerdőig, ahonnan a gyalogtúra kezdődött. A társaság nagy része különböző vicces jelmezeket öltve magára indult el a piros sáv jelzés mentén, rögtön az elején a látványos, bővízű Dubina-vízesés mellett kimászva a völgyből. Útvonalunk legmagasabb pontján található a hányatott sorsú magaslakai Zichy-kastély, mely eredetileg vadászkastélynak épült, de mára, a tulajdonosváltások nyomán üresen áll, szerencsére még elég jó állapotban. Innen már lefelé vezetett utunk, a Solyomköpöste falu határában magasodó Solyomkővár romjaiig. Sajtóértesülések szerint az idén elkezdődnek a vár felújítási munkálatai, így az remélhetőleg hamarosan látogathatóvá válik.

■ Január 28-án Brădescu Gerhard és kicsi csapata a Pádis melletti Bătrâna-hegyre kirándult.

■ Az idén is megszerveztük a hagyományos téli Kalota-havas túránknak, melyet most is Huszár István Brazil barátunk és túratársunk emlékének szenteltünk. Február 2-án autóinkat Havasrogon leparkolva felgyalogoltunk szállásunkhoz, a Vigyázó menedékházhoz, majd tettünk egy rövid sétát az 1600 m körüli gerincre, ahonnan az erős szél és a sötétedés fordított vissza. Szombaton a csak egy napra érkező túratársainkkal együtt a menedékháztól kődben és szélben csak az 1836 m magas Vigyázó-csúcsig túráztunk, de néhány elszánt társunk továbbmenve a Fehér-kövek felé lejárt az egész Vigyázó-kört. Útban visszafelé az égiek kegyeikbe fogadtak és egy kis napsütésben is részesítettek. A nap hátralévő részét megemlékezéssel és szocializálással töltöttük a menedékházban. Vasárnap legyalogoltunk a hegyről, és hazaautóztunk. (Lázár Tibor)

Évadnyitó túra ■ FOTÓ: SÜKÖSD SÁNDOR

EKE Marosvásárhely

■ Újévköszöntő túránkat január 2-án tartottuk. Tizenhatan gyűltünk össze. Autókkal mentünk az Iszlón áthaladó országút legmagasabb pontjára. Innen gyalog folytattuk utunkat az erdőig, végighaladva a gerincen, majd átvágtunk az erdőn és az Ehed-patak völgyén. Túloldalt felmentünk egy másik gerincre, ahonnan gyönyörű kilátás nyílt a környező hegyekre. Folytattuk utunkat Marostelekig, ahol északnak térve átmentünk egy másik gerincre, ahonnan beláttunk a Szederjes-patak völgyében fekvő falvakra (Kis- és Nagyszederjes). Visszatérve az erdőhöz, azon áthaladva kiérkeztünk az autók feletti tisztásra, ott kellemes perceket töltöttünk a délutáni napfényben. (Frink György)

■ Kihasználva a lehetőséget, hogy Marosvásárhely és Budapest között repülőjárat létezik, január 4–7. között tizenöt utaztunk el a magyar fővárosba. Fő cél a Renoir-kiállítás megtekintése volt, de megpróbáltunk más programokat is beiktatni a rendelkezésünkre álló két és fél napba. Megnéztük a Zene házát, a már említett Renoir-kiállítást, az Országházat, vezetővel voltunk az Operában, a Sziklakórházban, a Budai Várpalota környékén, ahol megtekintettük a felújított belső részeket, így a Szent István termet is. Két este két előadást néztünk meg: a Müpában az Újévköszöntőt, a népzenevel, néptáncsal, népművészettel foglalkozó családok előadását, valamint a Madách színházban a *József és a színes, szélesvásznú álomkabát* című musicalt. Élményekkel telve tértünk haza. (Szilágyi Eszter)

■ 2024 első téli túráján az elmúlt évek már megszokott helyszíne (Nagy-Mező-havas) helyett Bukovinába látogattunk el, az 1857 méteres Gyamaló-

csúcstól tűzve ki célul. Ahogy közeledtünk a túránk kiindulópontjához, Rusca településhez, az autóbusszból fehér óriásként jelent meg a megmászan-dó havas gerinc és csúcs.

A túra első szakaszán még őszi, hó-takaró nélküli, borús táj vett körül, de ahogy nőttek a szintek, úgy jelent meg a hó is, és ahogy közeledtünk az „ezüst” erdőben a Gyamaló turistaházhoz, úgy nőtt a hóréteg vastagsága is.

Húsz túrázó és Kormos vállalta be a csúcstámadást a zord, kemény szélben, de a kitartásunknak megvolt az eredménye. Csodás volt a kilátás a környező hegyekre és völgyekre. A „csúcspezsgő” és a fotó után visszaereszkedtünk a turistaházhoz, ahol találkoztunk két túratársal, akik úgy döntöttek, hogy inkább pihennek egy kicsit. Miután a csapat átmelegedett, a Rusca-völgyön keresztül ereszkedtünk vissza a kisbuszhoz, ezzel fejezve be a 20 km-es túrát. (Német József Levente)

■ Január 7-én napos idő és hó nélküli táj fogadta az idei évadnyitó túrára jelentkezőket. A túra hagyományosan Vásárhely „hegyéről”, a Somostetőről indult, és egy 15 km-es körutat leírva ugyanide kanyarodott vissza. A több mint 20 éves hagyománnyal rendelkező túra a hosszától eltekintve könnyűnek számít, a helyi médiában is mindig meghirdetjük, ezért nagyon sok túrát kedvelő EKE-szimpatizáns vesz részt (idén közel 140-en), sokan családotstól jönnek. A túra fénypontját az új év túráira való ráhangolódás jelentette, no meg a Terebics-tetőn a szép kilátás közepette megejtett sütögetés, koccintás. (Pánczél Tibor)

■ Az idei első barangolásunk január 20-án volt. Autóbusszal harmincan mentünk Pókáig, a Mezőség kapujáig, innen gyalogoltunk 19 km-t Pókakeresztúr,

Mezőcsávás, Galambod, Mezőszabad határában Marosszentannáig, majd a Holt-ág mögött, a Maros partján a Kárpátok-sétányig. A tiszta időben szép kilátásunk volt a Görgényi-, a Kelemen- és a Radnai-havasokra.

A második barangolásunk január 27-én volt. Ez alkalommal tizenötön mentünk autóbusszal Székelykálig, innen gyalogoltunk 12 km-t Székes, Ikland, Nagyernye, Tófalva határában Marosszentgyörgyig. Örvendtünk a frissen hullott hóval, és még jobban annak, hogy a macinak csak a friss nyomát és szagát találtuk. (Kiss Zoltán Ernő)

■ Január 26–28. között egy újabb özszerző hétféjére került sor. Huszonhárman gyűltünk össze Borzonton, ahol mindenki kiválaszthatta magának a neki megfelelő tevékenységet, lazítást. Részünk volt sízésben, túrázásban, társasjátékozásban... És hogy az ezekkel járó fáradtságot kipihenjük, lazítottunk a szaunában, dézsában és sószobában. Mozgalmas, de pihentető hétféjében volt részünk. (András Erika)

■ Február 3-án szerveztük meg a már hagyományossá vált nyomkereső túránkat. A 13–14 km-es túra a város Kishegyszőlőnek nevezett részéről indult, majd a Csere-erdőn, a Vácmánytetőn, Hagymásbodonon, a Nyárárdmenten felőli mellékgerincen át a Kishegyszőlő fölött lévő kilátótól érkezett vissza a kiindulópontba. Ez az útvonal a Somostető után a marosvásárhelyiek kedvenc helyszíne közé tartozik. A Vácmány-tető szomszédságában egy nagyobb pihenőt tartottunk, ahol sütögettünk is. Sajnos az időjárás nem kedvezett a nyomkeresésnek, hó egyáltalán nem volt, ennek ellenére negyven lelkes túrázó járta be a megadott útvonalat. (Pánczél Tibor)

Összeállította: Kocsis Livia

Kisbányahavas osztag ■ FOTÓ: NÉMET LEVENTE

pályán. Néhányan a pályán való sízés időnként túrasízésre váltották, míg a többség a vidék túraújtait jól ismerő Bartos-Elekes Zsolt vezetésével túrázni indult. A szombati, időnként enyhe jegesesővel társuló szeles, felhős időben az Aprókövek és az Asztal-kő útba ejtésével az Öreghavas 1826 méter magas platójára mentünk. A fenyves fölötti nyílt terepről a meglehetősen párás idő ellenére a Jára és az Aranyos völgyén túl a Torockói- és a Gyalui-hegység magaslatait szemlélhettük.

Az Öreghavas platóján mindvégig felhő ült, amit elérve kilátástalan tejszerű fehér semmiben érezhettük magunkat. Ehhez 1800 méter körüli magasságban viharos szél társult, ami miatt jobbnak láttuk visszafordulni, még mielőtt a tető legmagasabb részét elértük volna.

Vasárnap, amíg egyesek síztek vagy az Öreghavason túrasíztek, Kisbányahavas üdülőtelep körútját jártuk végig, amely az üdülőközpont és a Buszkát-hegy között, szinte tíz km hosszan 1350–1600 méteres tengerszint fölötti magasságban vezet, szinte mindvégig fenyvesben. A túraút nagy részét eléggé mély, puha hó borította. A déli órákban időnként bátortalan napsütés tört át a felhőkön, emelve hangulatunkat. (Kocsis András)

Összeállította: Kocsis Livia

EKE Marosvásárhely

■ A hagyományokhoz híven az idén is megtartottuk a kosaras farsangi bált EKE-tagoknak és meghívottaiknak. Február 10-én került rá sor, jó hangulatban hajnali fél 3-ig bálozott a társaság.

Jó volt látni, hogy idén is szép számban voltak jelmezek, kitettek magukért kicsik, nagyok egyaránt. Tombolasorsolásra is sor került, a három szerencsés nyertes három marosvásárhelyi fotós fényképét vihette haza. Ezeket a képeket az EKEArt-on kiállított képek közül választottuk ki. (András Erika)

■ Február 17-én a Tordai-hasadékban túráztunk harmincöten. Gyönyörű napsütésben jártuk be a hasadék mindkét

gerincét és megcsodáltuk az éledező hóvirágokat, májvirágokat. (Kiss Zoltán Ernő)

■ Február 24–25-én Pánczél Tibor szervezésének köszönhetően az Öreghavas alatt épült Kisbányahavas üdülőtelep körül sízhettünk és kirándulhattunk. Az idén meglehetősen korán beköszönő tavasz következtében az Erdélyi-sziget-hegység mélyén, 1300 méter felett is olvadó hó és vizesedő jég fogadott, az alacsonyabb fekvésű, illetve napsütésnek kitett helyek sáros talajáról nem is beszélve. Mindennek ellenére harmincegy fős társaságunk egy része két napig sízhetett a Buszkát-hegyen épült

EKE Háromszék

■ Január 2-án immár 32. alkalommal került megszervezésre az év eleji Kijózanító-túra. Dukrét Lajos és Vasile Păun vezetésével Sepsiszentgyörgyről a Sugásfürdőhöz közeli Gyertyános kúthoz mentek, ahol hagyományosan finom tokány főtt a nagy csapatnak. Természetesen jó hangulat jellemezte az egész napot, ahogyan egy évkezdő túrához illik.

■ Január 20-án Dukrét Lajos szervezésében szintén hagyományos túrán vettek részt a jelentkezők. Sepsiszentgyörgy kék körútján gyalogolt végig a társaság, a Kölce-pusztán szalonna és egyéb finomságok megsütése volt a kirándulás fénypontja.

■ Február 24-én újból hagyományos kirándulást szervezett Dukrét Lajos, a városunk sárga körútján. Sepsiszentgyörgyről indulva érintették a Kölce-,

illetve a Marinka-pusztát, ahol a pihenés alkalmával szalonnasütésre is sor került, majd az 5-ös km érintésével a Pacé oldalán tértek vissza a városba.

■ „Február 24–25-én lezajlott az általam vezetett tizedik télutói Nagyhagymás-túra. Huszonöt csupa jókedvű résztvevő barangolt a havasi legelők, nyergek, mesés sziklabércsek világában. Kilencen jöttek velünk először. Az időjárás annyira enyhe volt, hogy ez már tavaszváró túrának számított. Szombaton a szokásos Nagyhagymás-csúcsot vezető csétát ejtettük meg, visszafelé háton csúszkálva a havas lejtőkön. Este kitáncoltuk magunkból a feszültséget, másnap pedig az Öcsém keresztjét néztük meg, távolról zergéket figyelve.

Jövőre veletek (új ismerős-ismeretlenekkel is) ugyanitt!” (Mester Nagy Ildikó)

(Gáspár László Zsolt)

A kijózanító túrán ■ FOTÓ: VARGA SÁNDOR ZSOLT

Farsangi túra a Szent Anna-tóhoz ■ FOTÓ: FÉNYA JÓZSEF

Csíkszéki EKE

■ 2024 második napján évnyitó, ügynevezett „kijózanító” túrával kezdődött a túraidény Kocsis György és Balázs-Bécsi Rozália vezetésével. Idén is a szokott helyen, a csíksomlyói borvízforrásnál gyülekeztek az érdeklődők, és a jól ismert forgatókönyv szerint először a Hármashalom-oltárhoz mentek, majd az erdő vonalán tovább folytatva útjukat, az egykori Sóvár romjainak

érintésével az 1033 m magas Nagysomlyó-hegy csúcsára tartottak, innen ereszkedtek be a Kígyós-pusztára.

■ Az Erdélyi Kárpát-Egyesület év eleji túrái rendszerint az emlékezés jegyében telnek, évnyitó túránkon, a Nagysomlyón a már csillagösvényeken járó túratársainkról emlékezünk meg, január 13–14-én a Solti Imre által szervezett

téli túlélő túrán az Úz-völgyi hősök emléke előtt tisztelegtek túratársaink a Baska-tetőn és környékén.

■ Alternatívára is kínálkozott lehetőség január 13-án: Márton Adél és Márton Gyula télkóstoló túrát szervezett Hargitafüredről a Csompoly-csúcsra, mesebeli téli környezetben.

■ Január 20-án is folytatódott az emléktúrák sorozata, ezúttal a hosszúaszói Xantus-kápolnához és Xantus-kastély romjaihoz mentek túratársaink, a csíki tatárbetörések időszakát felelevenítve, a hősieken helytálló eleinkre emlékezve a Kocsis György és Balázs-Bécsi Rozália által szervezett túrán.

■ A Hazajáró Honismereti és Turista Egylet kezdeményezésére, Szentes Antal koordinálásával és a környékbeli EKE-osztályok közreműködésével 2024-ben ötödik alkalommal szervezték meg a Madéfalvi Hargita-túrát, a Siculicidium Emléktúrát, amelyre idén január 27-én került sor. Ezt megelőzően Varga Csaba hegymászó a 8126 m magas Nanga Parbat megmászásáról tartott élménybeszámolót a madéfalvi kultúrotthonban.

■ Jégbontó havának harmadik napján, szombaton a Csíkszéki Erdélyi Kárpát Egyesület farsangi túrát szervezett a lázárfalvi CsEKE-háztól a Szent Anna-tóhoz egy 23 km-es szakaszon, Kocsis György és Balázs-Bécsi Rozália vezetésével.

■ Február 9-én farsangtemetés volt a csíkszentsimoni sörgyárban, az EKE-osztályok tagjainak részvételével. A jó hangulatú rendezvény koordinálását ezúttal is Kocsis György vállalta.

■ Február 10-én Kassay János a Naskalatra kalauzolta az érdeklődőket, akik betekintést nyerhettek a gyimesi táj szépségébe és a 32-es határvadászok útvonalának egy részét járták be.

■ Február 16-án a Csíki-havasokban található Kolos-tetőre szervezett túrát László Ilonka és László Csaba, hátrahagyva a Csíki-medence ködtengerét.

■ Február 24-én Solti Imre szervezett téli túrát a Kelemen-havasokba, az Istenszékére, Dédabisztráról indulva. (Péterffy Ágnes Katalin)

EKE Gutin Osztály Nagybánya

Az igazi tél nem érkezett meg, így az időjárásnak megfelelően túráztunk.

■ Január 2-án a Lápos-szorosban kezdtük az évet a hó nélküli Szarvaskő, Írottkö és Kőház-barlang bejárásával.

■ Január 6-án a miszbányai Handalkő volt az úti cél.

■ Január 7-én Láposbányáról mentünk fel a Kövesbércre. A kilátás csodálatos volt, helyenként a hó nehezítette a haladást.

■ Január 14-én a borongós időben a Hármastölgyeshez sétáltunk.

■ Január 20-án a Neteda-hágótól az Apostolokhoz indultunk. Gyönyörűen sütött a nap, csak a lábunk alatt beszakadó hóban nehezen tudtunk haladni.

■ Január 21-én a Feketehegyen a Cota 1000-ig mentünk napsütésben és hóban.

■ Február 4-én elugrottunk Maroshévízig a befagyott termál vizesést megnézni. Az Urmanczy-kastély bejárása után a visszaúton a Maros menti sziklák jégformáit csodáltuk és fotóztuk, s közben a Ládás Háza-barlangba is benéztünk.

■ Február 17-én gyönyörű időben egy kisvárdai csoporttal a Rozsályon voltunk. (Pál Teréz, Băban Ághi)

Maros menti jégformátumok
FOTÓ: SZIGETI GYUSZI

Ritka látvány: ember a Határháton ■ FOTÓ: VAJDA BÉCI

EKE Szatmárnémeti

■ Az év elejét a hagyományokhoz híven Mike-túrával indítottuk. Mivel a Kisbakancsosoknak hosszú lett volna ez a túra, ezért egy nagy tisztásnál tőlük külváltunk. A gyerekek nem bánták, hogy nem kellett tovább menni, inkább élvezték az oly nagy ritkaságnak számító havat. Bár a csúcson a kilátástól megfosztott bennünket a köd, így is mesés téli tájban lehetett részünk mindenki nagy meglepedésére.

■ Január 21-én tökéletes túraidőben került megszervezésre a téli Kakastaréj-túra. A Kisbakancsosok most is inkább a szánkózást választották. A nagyok és bátrak nekivágtak a Kakastaréjnak, egy nem jelzett útvonalon, mivel téli időben a jelzett ösvény lavinaveszélyes lehet. Kalandjuk sikerrel és napfürdőzéssel végződött.

■ Hirtelen ötlettől vezérelve január 19–21. között Márk-Nagy János szervezé-

sében páran ismét meglátogatták a számunkra oly kedves drágos-völgyi házat. Bár a kiruccanás célja nem annyira a túrázás volt, mintsem a kikapcsolódás, a csapat így is megkísérelte a Nagy-Kövest, de hamar kiderül, amit amúgy is sejtettek, hogy a hóviszonyok nem engedik meg ezt most. Ha már ott voltak, azért mégis feljutottak egy kisebb csúcsra, a nem sokat járt, de csodás kilátást nyújtó Határhát (Culmea Hota-rului) csúcsára.

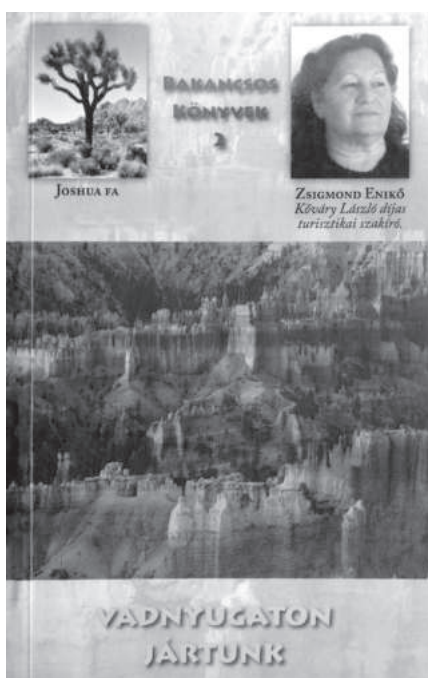
■ Január 28-án két kocsival indultunk Szatmárról, hogy megmásszuk a Vigyázó-csúcsot. A társaság egyik fele hótalppal, a másik pedig túrasíval vágott neki a mókának. Utunkon végig csodálhattuk a Vigyázóra oly jellemző szélfésülte, hófödte fenyőfákat. Miután megtaláltuk a tejködben rejtőző csúcsot, elindultunk a völgy felé, ki csúszva, ki botlodozva, ki gyalogosan trappolva.

■ Január 29-én különdíjban és oklevélben részesítettük a 2023-as év legügye-sebb kisbakancsosait. Mindazon gyerekek részesültek különdíjban, akik a túrák több mint felén részt vettek. Gratulálunk minden kisbakancsosnak a tavalyi teljesítményéhez!

■ Gratulálunk két EKE-tagunknak, Szejke Vilmosnak és Puskás Róbertnek, akik több mint 11 500 kilométert megtéve (a tervezett 6000–7000 km helyett) teljesítették a Budapest–Bamako ralit. Útjuk során kalandos vidékeket jártak be, de mindez alatt nem csak élményekben gazdagodtak. A rászorulóknak élelmet és ruhát vittek, köztük sok EKE-s és TDT-s pólót is kiosztva. Ezáltal nem csak az autójukra kitűzött zászlójukkal, de egy-egy póló által is elvitték egész Afrikáig az EKE jó hírét. Köszönjük szépen nekik, s gratulálunk a bravúros teljesítményhez, valamint a jószívűségük-höz!

■ Február 24-én egy ritkán látogatott, de annál különlegesebb túrára hívtuk az érdeklődőket. A Kőhát vidék két látványos és rejtett képződményét, a Tatárszorost és a Nagy Jézer-tőzeglápot jártuk be, mely túra részét képezi az idei EKE Vándortábor túraajánlatának. (Cizma Beáta)

Zsigmond Enikő: Vadnyugaton jártunk

■ Vadnyugaton jártunk, de nem lovon, hanem terepjárón. 2023 őszén jelent meg a Bakancsos könyvek második kötete, a Zsigmond Enikő által írt *Vadnyugaton jártunk* című útleírás, amelyben négy bátor geológus kaliforniai, utahi és arizonai élményei, kalandjai olvashatók. A vaskos, 431 oldalas könyvvé szelídült élménybeszámoló igazi csemege az észak-amerikai kontinens természeti, történelmi, néprajzi értékeiért rajongó olvasónak.

A könyv erőssége, hogy geológusszemmel tervezték meg az útvonalat, geológusszemmel vizsgálták a bejárt terület változatos földjét, kőzet-, ásvány- és élővilágát. Geológus állt a fényképezőgép mögött is.

Fotóalbumként is lapozhatjuk a könyvet, a több száz fénykép teszi színessé a beszámolót. A Grand Canyon színei modern festményként köszönnek

vissza a címlapról. Nemcsak a változatos sziklaalakzatok, növények világa tárul elénk a könyvben, hanem az amerikai indiánok története, építészeti öröksége, hagyománya, Las Vegas, Los Angeles színes fényei is.

Zsigmond Enikő geológus, Kóváry László-díjas turisztikai szakíró a *Vadnyugaton jártunk* című könyv végén így összegez: „Utunk alatt láttunk 10 Nemzeti Parkot, meglátogattunk 7 nemzeti emlékhelyet, 3 törzsi parkot, 4 állami parkot, 8 nemzeti nevezetességet, 2 spanyol missziót... számomra minden újdonság volt, mint a csíki gyermeknek a világ! De hiszen az is vagyok, s most már minden bizonnyal az is maradok, mert bármilyen jól teljen idegenben, igazán otthon csak itthon vagyok.”

A könyv megrendelhető a szerzőtől, telefon 0740-936183.

Jánosi Csaba

A Büdös-barlang előtt ■ FOTÓ: KOVÁCS KÁROLY

EKE Négyfalu

■ Január 7-én az új évet hagyományosan a Nagy-kőhavas-túrával nyitottuk. Évnyitó koccintással és névnapünnepeléssel kezdtük a 2024-es túraévet. A menedékházban a két Attila finom bejglivel és narancsleves Finlandiával várt bennünket. Január 14-én a Sirnea környék domboldalait kerestük fel. A 12 km-es könnyű körtúrát minden korosztálynak ajánljuk. A T1-es útvonalat a falu utcáin haladva tizenkét túratársunk négy óra alatt tette meg.

■ Január 21-én a Büdös-hegységben túrázott tizenhárom fős csapatunk. A 9 km-es útszakaszt a Bálványos szállodától kezdtük, a piros pont jelzést követve a Büdös-barlang bejáratáig. A merészebbek közülünk a barlang bejáratánál időztek pár percet, kénterápiázní. Továbbhaladva a bükkösökkel körbezárt borvizes, gázbuborékos Buffogó-láp mellett és a Timsós-barlang mellett vitt utunk. A Szent Mária kápolnát érintve az Apor lányok feredőjénél figyelhattuk meg az erős kénsavas kiáramlást.

EKE Brassó

■ Januárban és februárban szinte elkerülte a hó a Barcaságot, tavaszi meleg tombolt mindenütt, csapadék nélkül.

Az EKE Brassó pár tagja hagyományosan a Cenk-tetőn töltötte a szilvesztert. A tűzijátékokat a Nagykilátóról csodálhattuk meg.

■ Január 5-én a szintén hagyományos évkezdő túránkat tartottuk meg a Nagy-kőhavasra. A Malomdomboktól a Családi úton mentünk fel az EKE-menedékházig, majd onnan a csúcsra.

■ 11-én a Székely-rétre túráztunk. Predeálról a Leányka-havasra mentünk fel a Határőrök útján, majd onnan beereszkedtünk a Háromfenyő menedékházhoz. Onnan átsétáltunk a Székely-rétre.

■ Január 20-án a Malomdombokról mentünk fel a Bolnokra, ahonnan gyönyörű látvány tárult elénk. Mind a Barcasági-medence, Brassó, mind pedig a Nagy-kőhavas igen szépen látszott.

■ 27-én a Napos-oldalt látogattuk meg. Türkösből a Malom utcán mentünk végig, majd az új fakitermelő úton a Csernátfalusi Háttetőre, onnan pedig a Taplós-kútig, amelyet a brassóiak csak Napos-oldalnak neveznek. Elénk tárult a Rence, a Csuklyon és a Garcsin völgye.

■ Február 2–4. között Gyergyószentmiklós mellett a Hét virág panzióban szerveztük meg a hagyományos farsangi mulatságunkat. Meglátogattuk a gyergyószárhegyi Lázár-

■ Január 28-án öten kirándultunk ködös-nedves időben a Keresztény-havasra. A 20 km-es nehéz túrának minősített kirándulást Derestyéből szerveztük, pontosabban az Új negyedből. A Kis-Krukur meg a Nagy-Krukur után a Rómer menedékházat érintve rövid falatozás után a Salamon-kőig ereszkedtünk le. A több mint 1100 m-es szintkülönbséget hat és fél óra alatt tettük meg.

■ Február 4-én az *Indul a karaván* nevű túránkra tízen jelentkeztek. Újra ködös időben kellett megtenni az utat a Nagy-kőhavas családi útján. Lefelé jövet a szamarak lettek útitársaink, ezért lassan történt az ereszkedés. Minden csacsi mellé került egy kísérő, így a hóban kis noszogató eredményeképpen sikeresen leértünk a faluba. Egyik túratársunknál a háziak fánkkaal és sörral vártak bónuszkeppen.

■ Február 24-én a Szilon-havas egyik fő látványosságához látogattunk el, a gerinc keleti oldalában, 1420 m magasságban fekvő Sasok tavához. Gyönyörű napsütésben tettük meg az ötórás utat, érintve az 1662 m-es Malaia-csúcsot és az 1657 m-es Szilon-csúcsot. (Miklós Melinda)

Csacsikaraván lefelé a Nagy-kőhavasról ■ FOTÓ: KOVÁCS KÁROLY

kastélyt és a gyergyóditrói makettparkot is. Álarcos maszkabálunk is igen jóra sikeredett.

■ 8-án Bodzavámra kirándultunk. A bölényrezervátumot, a kontumáci templomot és a völgyzár-erődöt, valamint a víz-eséseket látogattuk meg.

■ Február 10-én számos településen farsangtemetést tartottak. Csapatunk egy része Barcaújfaluban vett részt a hagyományos farsangtemetésen, egy másik része pedig a Hargita megyei nagy farsangtemetésre utazott el Csíkszentkirályra.

■ Február 11-én a Fogaras–Olthévíz közötti eldugott, elnéptelenedett falvacskákat jártuk végig. A sonai különleges földhalmok bejárása után Felmért és Kóbort látogattuk meg, majd a felső-kománai cseppkőbarlangot és bazaltoszlopokat kerestük fel. A romos templomerődök szomorú látványt nyújtottak.

■ 17-én a Törösvári Magura dombvidékét kerestük fel. Szép kilátás nyílt a Bucsecsre, a Királykőre. A természet már elkezdett ébredezni a napsütötte dombhátokon.

■ Február 24-én a Diham menedékházhoz mentünk a Buštenii – Gura Dihamului – Poiana Izvoarelor – Diham menedékház – Buštenii útvonalon.

■ E két hónapban a csütörtöki sétálók is igen szép számban gyűltek össze, hogy a Nádudvary György indította mozgalom keretében kapcsolódjanak ki a Cenk alatti sétányon és piknikkezzenek a noai tónál.

A tevékenységeket köszönjük túravezetőinknek, Blénesi Györgynek és Editnek, Kovács Lehel Istvánnak, Popa Doi-nának és Watzatka Gábornak. (Dr. Kovács Lehel István)

EKE Udvarhelyszék

■ Január 2-án az újévet hagyományosan a Borásó túrával indítottuk. Orbán Béla és Bíró András vezetésével borongós, őszi időben több mint hatvanan indultunk el a Szarka-kő felé. A 6 kilométeres utat laza tempóban, sétálva tettük meg, s mire a Szarkakő szikláira felkapaszkodtunk, már kürtszóval vártak a korábban induló társaink. A városunk legmagasabb pontján, a 886 m magas Szarkakőn rövid köszöntőt mondott túravezetőnk, néhány szóban ismertette az öt éve itt felállított EKE-kő történetét, majd a csoportkép elkészítése után a hetvenhatra bővült csapat levonult az erdőszélen egy éve elásott borosüveg megkeresésére. Hamarosan fellobogott a táborút, mindenki elővette sütni- és innivalóját. Az izgalom azután hágott tetőfokára, miután a két túravezető nekilátott az eldugott borosüveg kiásásához. A háromliteres üvegek most is érintetlenül kerültek elő a föld alól, s mindenkinek jutott néhány korty belőle. Ezután újra megtöltöttük a kancsót és visszatettük a helyére. Közben a táborút körül már felcsendült a nótaszó is, amire még a nap is előbújott örömeiben a felhők mögül. Hazafelé a naplementét a Látó-domb tetejéről csodáltuk meg, s így még sötétedés előtt hazaértünk.

■ Székelyvarság alig 100 éves település a Görgényi-havasok délnyugati platóján. Lakosai Oroszhegyről, Korondról telepedtek ki az eredetileg nyári szálláshelyekre, s hoztak létre egy nagy kiterjedésű, több mint 1500 lakosú települést. Ide vezetett túrát január 6-án Tófalvi Edit és Magyarai István, mely során felkeresték a Csorgókő-vízesést, a „Parlamentet”, az ötemeletes kilátót, és végül a 12. században épült Tartód várának romjait. Ez a várom a Nagy-Küküllő és a Tartód-patak között meredek bérce déli végében található, és kemény kapaszkodóval közelíthető meg a kék kereszt turistajelzést követve. Sajnos elég kevés látható belőle. Ezen a túrán is csak foltokban találtunk havat, viszont láttunk virágzó farkasboroszlánt. A 17 km-es gyalogtúrát szép, napsütéses időben negyvennyolcan járták végig.

■ Január 20-án Magyarai István vezetett túrát a Hargitára, mely során a Vargyas-völgy feletti Oltár-kőt kereste fel a hústagú csapat. A 15 km-es gyalogtúra Kápolnásfalva központjából indult, és a borvízforrás érintésével, a kék keresztel jelzett ösvényen vezetett fel a Csihányos-kút pusztáján keresztül az Oltár-kő melletti legelőre. A sziklasor a gerince keleti szélén uralja a mély Vargyas-völgyet. Nemrég a szentegyházi hegyimentők az egyik kiugró szikla tetejére egy kulcsos menedékkunyhót építettek, melynek kulcsát a hegyimentőktől lehet igényelni Szentegyházán. Legközelebb majd kipróbáljuk.

Ragyogó napsütésben szikrázó friss hó tette feledhetlenné ezt a végre igazi téli túrát.

■ Január 26-án a Madéfalvi SICULICIDIUM emléktúrát az idén 5. alkalommal szervezte meg a Madéfalvi Önkormányzat és a Hazajáró Honismereti és Turista Egylet a Csíkszéki, Háromszéki és Udvarhelyszéki EKE-szervezetekkel karöltve. A 275 résztvevő között, Inczeffi Csaba szervezésében, hatvanötven az UEKE képviselőjében jártuk végig a jeges, havas útvonalat, mely során kimásztunk a Pogányvárba is.

Útban az Oltár-kő felé ■ FOTÓ: LUKÁCS KÁROLY

■ Február 3-án Magyarai István vezetésével hústagú csapat járta végig a Kalibás-kő – Festő borvíz – Kirulyfürdő – Sólyomkő – Somkő háta – Kalibás-kő 12 km-es útvonalat, kellemes téli időben.

■ Február 9-én az UEKE tizennyolc tagja vett részt a csíkszentsimoni sörgyárban a CSEKE által szervezett far-sangbúcsúztató rendezvényen.

■ Azért, hogy a hétvége ne hogy túra nélkül maradjon, Magyarai István egy Lengyelfalva körüli túrát vezetett február 10-én, melyen huszonkilencen járták végig a Székely Kálvária – Ugron kápolna – Máltető – Kőbánya – Halastó – Lengyelfalva – Farcádi-gerinc – Kuvaszó – Budvár – Udvarhely 16 km hosszú útvonalat kellemes, kora tavaszi időben.

■ Február 24-én Magyarai István vezetett gyalogtúrát a Bagoly-kőre. Kiskocsikkal Hargitafürdőig utaztunk, onnan a kék sávval jelzett úton másztunk ki a Csicsói Hargitára, az antennához. Innen átmentünk a Bagoly-kőre, ahonnan a kék háromszög jelzésen ereszkedtünk be a Pókád pusztájára. Végig nagy hóban gyalogoltunk, a Bagoly-kőtől kezdődően még az ösvény sem volt kítaposva. A Szeles vészére vezető kapaszkodóval meg is gyűlt a bajunk, hiszen ezen a szakaszon az amúgy is gyér jelzések nem látszanak a nagy hó miatt. Nehéz ráakadni az ösvényre a fiatal fenyvesben. A Szeles vésze sziklás gerince után sűrű erdőben ereszkedtünk be a Veresbükki-forráshoz, majd tovább a kaszálók, nyári szállások között a Kalibás-kő menedékházhoz. Itt Bencze Tibor tagtársunk borjútokánnal fogadott, ami igencsak jólesett a hótaposásban elfáradt huszonnyolc túrázónak. (Kovács-Kendi Lehel)

Az Ugron kápolna előtt ■ FOTÓ: KISS TIBOR

Miután felszállt a köd, megcsodálhattuk a Fehér-kövek robusztus sziklafalait a Vlegyásza-túrán ■ FOTÓ: BOZSOKI CSABA

EKE – Kolozsvár 1891

■ Január másodikán még aludt a város, alig volt forgalom, csak néhány ember járkált az utcán, de azok szinte mind EKE-sek voltak. Gyülekeztünk az évnitó túrára, majd elindultunk egyik kedvenc kirándulólhelyünkre, a Rejtett-forrás tisztására. Útközben még csatlakoztak néhányan, akik más irányból indultak, úgyhogy végül hatvannégyen lettünk. Ennyi embert volt képes kicsalogatni a természetbe a januári napsütés. Mostanában már egyre rövidebbek a telek, egyre kevesebb a hó. Ránk tört a nosztalgia. Visszaemlékeztünk a 20–25 évvel ezelőtti „régis szép időkre”, amikor januárban 15–20 cm-es hótakaró alatt aludta téli álmát az erdő, mi pedig boldogan tapostuk a havas ösvényeket, csikorgott a fagyos hó a lábunk alatt. Most pedig legfeljebb az avar zörgött a talpunk alatt.

Hamarosan megérkeztünk túránk célpontjához, ahol ebédszünetet tartottunk, aztán kezdődhetett az énekóra. Rendre elénekeltük kedvenc nótáinkat, majd szedelőzködni kezdtünk, és elindultunk hazafelé.

■ Január 14-én népes csapattal indultunk útnak Nádaszentmihályról, hogy a Nagyszegű-bércen keresztül elérjünk egy különleges helyre, amely minden évszakban más-más arcát mutatja meg. Ez alkalommal jég és hó takarta a mások türkizén virító Kék Lagúnát, ám így is pazar látványban volt részünk. A befagyott tó nagy kísértést jelentett a korcsolyázás szerelmeseinek, ezért sokat nem tétováztak: páran rámerészkedtek a jégre, és felszabadultan, gyermeki lelkesedéssel csúszkáltak. A túrát Szima Márton vezette, a huszonkilenc fős csapat pedig 19 km-t tett meg kellemes hangulatban.

■ Január 20-án egy különleges gyalogtúrán lehetünk szemtanúi a természet csodáinak: gyönyörű napsütés, patyolat tiszta ég, hófödte domboldalok és zúzmarás bokrok tették felejthetetlenné a Hideghavason átélt pillanatokat. Nagyon örültünk, hogy végre ropogott a hó a talpunk alatt és hófehér lepel takarta be a tájat, megtörve a városban megszokott szürke monotóniát. A túrát a kolozsvári EKE legfrissebb túravezetője, Kertész Levente szervezte, aki egyből a mély vízbe ugorva egy hosszabb, 20 km-es útvonalat vállalt be. A népes, harminchat fős csapat nagyon jól érezte magát, és a résztvevők elmondása szerint Levente mindenkire odafigyelt, poénjaival pedig a hangulatot is fokozta. A Hideg-Szamos és a Jára folyó közötti gerincen vezető túraútvonal

újdonságnak számított a kolozsvári EKE januári repertoárjában, ennek ellenére sokan vállalkoztak az ismeretlen kihívásra.

■ Január 27-én a havazás és az erős szél ellenére is tizenhatan útnak indultunk, hogy meghódítsuk az Öreghavast. Mivel az idei tél elég szűkmarkúan örvendeztetett meg a havazás örömeivel, igazi élményt jelentett beleszöppenni a ránk váró fehér csodavilágba. Sajnos a csúcs előtt pár száz méterrel vissza kellett fordulnunk, így elmaradt a klasszikus csúcstelmény, de így is emlékezetes volt a túra lelkes csapatunk számára. A Kertész Levente szervezte, közel 21 km-es túrát 680 m teljes szintemelkedéssel 7 óra 40 perc alatt tette meg a csapat.

■ Az év első hónapja igazán mozgalmas és eseménydús volt a kolozsvári EKE-ben, így méltó módon nyitottuk meg 2024-et. Fergeteg havában tizenöt túrát szerveztünk 381 főt megmozgatva, akik összesen 4352 km-t tettek meg 99 550 m teljes szintemelkedéssel és 100 670 m teljes szintereszkedéssel 1519 óra alatt.

■ Február 3-án egy negyvenegy fős csapattal indultunk útnak, hogy meghódítsuk a Vlegyásza (Kalota-havas) 1836 m-es csúcsát. A túraútvonal Havasrogozról indult, innen az 1400 m-en levő menedékházig kitartóan tapostuk az ösvényt, közben pedig néha visszafordultunk, élvezve az előttünk kitérő természet szépségét. Felérve egy kis pihenőt tartottunk, a köd viszont nem tétovázott, egyre inkább rátelepedett a tájra, ugyanakkor a szél is kezdett felerősödni, így túravezetőnk úgy döntött, hogy nem kíséreljük meg a csúcstámadást. Helyette továbbindultunk a Fehér-kövek irányába azon az erdei úton, amelyet a Bánffy teljesítménytúra résztvevői nagyon jól ismernek. A Fehér-kövek pereméhez érve a köd továbbra sem akart szétoszlan, de a jókedvünket semmi sem tudta elrontani.

A kitarásunknak köszönhetően hamarosan elnyertük a jól megérdemelt jutalmat: amint egyre lejjebb ereszkedtünk, a köd elkezdett ritkulni, majd kitérult előttünk a gyönyörű kék ég, ráadásul pedig a Fehér-kövek robusztus sziklafalait is megcsodálhattuk, amelynek látványa megunthatatlan.

Havasrekettye felé közeledve sem volt eseménytelen utunk, hiszen a Sasbérc-kilátó (Lespezi) is büszkén megmutatta magát, a Havasrekettyei-vízesés aláhulló habjainak mámorát pedig fokozta a mellette lévő sziklán képződött hatalmas jégfal. A túrát Kertész Levente szervezte, a közel 21 km-es távot 780 m teljes szintemelkedéssel 7 és fél óra alatt sikerült megtenni. (Kovács Zsuzsa, Pál Gyöngyi és Kismihály Boglárka)

Első alkalommal szerveztünk gyalogtúrát a Hideg-havasra
FOTÓ: MEZEI ELEMÉR

EKE – Kolozsvár 1891

■ Február 3-án tizenhárom fős csapatunkkal a La Pleșe homokkő sziklapadokat céloztuk meg Kiss János vezetésével, azt a különleges formációt, amely a Danktól (Dâncu) délre eső domboldalon található, Egeres község északi határvidékén.

Kiskocsikkal utaztunk Ferencbányáig (Ticu Colonie), túránk kiindulópontjáig, majd rövidesen feltűntek a különleges homokkőalakzatok, amelyek a Sárkányok kertjének (Almásgalgó mellett) alakzataihoz hasonlítanak, de mégis másak. Nem győztük csodálni és fényképezni a különleges képződményeket. Miután kellőképpen kigyönyörködtük magunkat, visszatértünk az autókhoz, és átmentünk Ferencbányáról Forgácskútra folytatni a felfedezést. A sűrűn és magasra nőtt, még kopasz fák között besütő nap már élénkzölddé varázsolta a fatörzseken és az avar alól kikanalító mohát. A tölgyerdő még őrizte száradt leveleivel felöltözve a tavalyi barna lombját, amely bronzszínűnek tűnt a ragyogó napsütésben.

■ Február 10-én reggel 6 órakor, amikor szinte egyetlen lélek sem járt Kolozsvár utcáin, huszonkilenc fős csapatunk már serényen gyülekezett a Széchenyi téren. Nem kis célt tűztünk ki magunk elé, ugyanis terveink szerint az Erdélyi-sziget-hegység legmagasabb csúcsát készültünk meghódítani. A háromórás út jó hangulatban telt, szinte észrevétlenül elrepült, így amikor megérkeztünk Avrămești településre, izgatottan vágtunk neki az előttünk álló kihívásnak. Az eleinte sáros terepet lassan latyak váltotta fel, majd amint egyre feljebb jutottunk, már a combközépig érő havat tapostuk. Az igazi kihívás viszont csak ezután várt ránk: erős hóvihár és velőig hatoló szél tette próbára kitartásunkat, ám mi nem adtuk fel, vasakarattal kapaszkodtunk a csúcs irányába. Kitartásunkért az égiek jutalma sem maradt el, hiszen miután felértünk az 1849 m-es Nagy-Bihar-csúcsra, a köd lassan oszlani kezdett, mi pedig élvezhettük a csodás kilátást.

Köszönjük szépen az életre szóló élményt Kertész Levente túravezetőnknek, ugyanakkor őszinte elismerésünk a csapat minden tagjának a nem mindennapi teljesítményért. A Nagy-Bihart nyári napsütésben sem gyerekjáték meghódítani, hát még hóban, szélben, viharban, így mindenki büszke lehet magára.

■ Február 17-én negyvenkilencen Gyulafehérvárra utaztunk Kovács Zsuzsa szervezővel, hogy meglátogassuk a február 3-án megnyitott fejedelmi palotát és az ingatlanban létrehozott Erdélyi Fejedelmek Palotája elnevezésű múzeumot. A műemlék – amely az évszázadok folyamán püspöki- és fejedelmi palotaként, majd Habsburg és román kaszárnyaként működött – története során először tárta ki kapuit a nagyközönség előtt. Népes csapatunk az idegenvezetőket is megdöbentette, így három kisebb csoportra osztva vezettek körbe a múzeumban. Az első állandó kiállítás azokat a jelentős történelmi időszakokat, kulcsfontosságú eseményeket és átalakulásokat mutatja be, amelyeken a fejedelmi palota átment. Ezt a kiállítást a jövőben még kettő fogja követni, amelyek a palota történetének még több szereplőjét mutatják be, fejedelmeket, fejedelmi hitveseket, kormányzókat, olyan személyeket, akik jelentős szerepet játszottak Erdély fejlődésében. A múzeum meglátogatása után ráadásként

Különleges homokkőképződmények Dank határában
FOTÓ: SCHULLER BRIGITTE

a római kori várral is megismerkedhettünk, amely a régi római castrum, Apulum város alapjára épült.

■ Február 24–25-én népes, 50 fős csapatunkkal útnak indultunk, hogy meglátogassuk a fogarasi jégszállót, a kerci ciszterci kolostort, a Tündér-völgyi agyagkastélyt és Fogaras várárt, ráadásként pedig szarvasokat etethettünk a Feleki-völgy végén található farmon és a kihalófélben levő gyapjűfeldolgozás, illetve ványolás folyamatába is betekintést nyerhettünk Felsőszombatfalván.

Nagy élményt jelentett megcsodálni a havas Transzfogarasi utat a kabinból, fent a tónál viszont olyan sűrű köd fogadott, hogy szinte az orrunkig sem láttunk. A jó hangulatunkat a kedvezőtlen időjárás sem tudta elrontani, a jégszállók meglátogatása mellett néhányan az alagutat is felderítették. A Brambura Parkban található, feje tetejére állított házban igazi gyermeki lelkesedéssel tapasztalhattuk meg ennek a különleges világnak az izgalmait, a Grimm mesékbe illő Tündér-völgyi agyagkastély pedig mindannyiunkat ámulatba ejtett. A tíz szobából álló természetbarát kastély kizárólag természetes anyagok – agyag, homok, szalma és fa – felhasználásával készült. Kirándulásunk egy másik különleges állomása a kerci ciszterci kolostor volt, amely a 13. század elején épült román stílusban. A kolostorban kódexmásoló műhely működött, a tatárjárás és a török támadások idején pedig többször megrongálódott, de az ódon falainak maradványai még ma is elkápráztatják a történelem szerelmeseit. (Kovács Zsuzsa, Pál Gyöngyi és Kismihály Boglárka)

A történelem szerelmesei számára különleges élményt jelentett a kerci ciszterci kolostor meglátogatása ■ FOTÓ: VERES RÉKA

Jézus lábnyoma ■ FOTÓ: NAGY ZSUZSA

EKE Gyergyószék

■ Február 18-án huszonketten túráztak a csomafalvi Jézus lábnyomához, majd a Kicsibükki kilátóhoz. 6 km, 400 m szintkülönbség számokban, szakvakban pedig a beszámoló szerint „autókkal a gyergyócsomafalvi Veresvirág sípályáig mentünk. Innen indult a gyalogtúra a kék háromszög jelzést követve. Jézus lábnyomától visszafelé jelzetlen úton jöttünk a sípályára érkeve. Nemsokára elértünk a Kicsibükki

kilátót, ahol elfogyasztottuk az ebédünket és visszamentünk az autóinkhoz. Egy körtúrát tudhatunk magunk mögött.”

■ Ugyanezen a napon tizenhatan Várpataki sétára vállalkoztak Székely László vezetésével, egy 10 km-es távon.

■ Tizenketten jártak Isztambulban február 15–18. között a Yede ajánlotta

program szerint. A látóvalók kínálatában szerepelt az egyiptomi fűszerbazár, a Kék mecset, az Aya Sofia, a Szulejmán mecset, a Nagy bazár, a boszporuszi hajókázás. A szervező költséghatékony megoldásokat javasolt, étkezést utcai kifőzdékben, közlekedést gyalogosan, illetve tömegközlekedési eszközökkel, hogy maradjon költőpénz tömjénre, mirhára, teákra, fűszerre.

■ Február 24-én a Bájhavas szerepelt túratervként, a jó időjárás előrejelzése tette lehetővé a régi terv megvalósítását. „Azugáról indulunk felvonóval, s felmegyünk 1540 méterre, innen indul a gyalogtúránk a Kis-, majd a Nagy-Bájhavas-csúcs irányába. A csúcstról a Prahova-völgy irányába indulunk lefelé, Bușteni vagy Sinaia-ra érkezünk (ezt majd a hegyen eldöntöm)” – írta kedvcsinálóként Yede. Harminchat személy 17 kilométert tett meg + 450, – 1050 m szintkülönbséggel 8 óra alatt.

■ Február 25-én a Mogyorós-patak völgyét ismerték meg közelebbről a túra résztvevői, érintve az Olás György vápáját, Madarasék patakát. A Madaras Böske vezette 8 kilométeres könnyű túrán tizenkilenc személy vett részt. (Balázs Katalin)

EKE '91 Nagyvárad–Bihar

■ A Tízfalusi-karsztfennsík volt túránk célpontja február 10-én. Kihasználva, hogy még jár a vonat, Révig utaztunk, majd innen Típonucz Tibor vezetésével indultunk útnak a Tízfalusi-plató felé, érintve a Certez-tetőt és a Püspök-kilátót. Összefüggő töbörök között menetelve értük el a Handl Károlyról is elnevezett Pokol-barlangot, melynek bejárata előtt ráérősen meguzsonnáztunk. Innen tovább a tavaszi időben, a sarat leszámítva, kellemes utunk volt a Győzelemvízkitörésig, ahol rövid pihenőt tartottunk, majd begyalogoltunk Vársonkolyosra. A vonatra várva csalódottan tapasztaltuk, hogy a Nagy Nyelő néven ismert közéleti objektumban már nem olthatjuk szomjunkat, mert átalakítás miatt bezárt.

■ Február 17-én kihasználva a jó időt, de élvezve még a magasabb régiók téli viszonyait, több kisebb túrát is szerveztünk az 1848 m magas Nagy-Bihar-csúcsra, az 1694 m-es Horgas-havasra és az 1654 m magasba emelkedő Istenek havasára.

■ Az eredetileg hótalpasnak meghirdetett gyalogtúrán nem volt szükség hótalpakra, mert február 24-én már Pádis környékén is csak alig volt hó. Bondár Katka vezetésével a Bál-rétről indulva legyalogoltunk a Glavoj-rétre, ahol meguzsonnáztunk, majd továbbmentünk a Medve-völgy felé. Miután megcsodáltuk a Hamlet-barlang impozáns bejáratát, folytattuk utunkat, helyenként jeges, csúszós szakaszokat leküzdve kimásztunk a csodálatos Ponor-rétre. Innen a továbbiak is szitáló esőben, de jókedvűen tértünk vissza a buszunkhoz. (Lázár Tibor)

EKE Udvarhelyszék

■ Február 25-én Benczédi Miklós vezetett kora tavaszi túrát a Székelydálya és Kányád közti Égei-tetőre. A 17 km hosszú gyalogtúrán résztvevő huszonkét túrázó Felsőboldogfalváról indult, kimásztak a Csács-tetőre, majd a Somos-tetőről beereszkedtek a Nagy-patak völgyébe. Innen kimásztak a túra legmagasabb pontjára, a 802 m magas Dálya-tetőre, majd beereszkedtek a 678 m magasán fekvő Égei-tetőre, ahonnan a szalonnasütés és pihenés után Miklósfalva érintésével még megmázták az Ocfalva feletti 640 m magas Fejtő-tetőt is, bebizonyítva, hogy a lankás dombvidéken is lehet egy 17 km-es távon 1000 m feletti szintkülönbséget mászni. És ilyen kora tavasszal is lehet nyíló vadvirágokban gyönyörködni. (Kovács-Kendi Lehel)

Rejtvény

■ Az Erdélyi Gyopár 2024/1. számában meghirdetett, a kolozsvári MORMOTA webáruház (www.mormota.ro) és az EKE által támogatott vetélkedő helyes megfejtései:
1. a. Isten gondoskodik, 2. b. Bethlen Gábor, 3. a. Előpatak, 4. a. 0,43%, 5. a. Kolozsvár

Nyertesek:

- Egy Konuspont irányítót nyert, a Mormota webáruház ajándékként:
Both Andrea (Marosvásárhely)
- Kétszemélyes belépőt nyert a szejkfürdői Mini Erdély Parkba:
  - Kiss Ernő (Marosvásárhely)
  - Kovács János (Négyfalu)
  - Szőcs Miklós (Kolozsvár)

Újabb játékunk nyerevénye:

- egy TravelSafe Globe scout elsősegélyszett (a Mormota webáruház ajándéka);
- három kétszemélyes belépő a szejkfürdői Mini Erdély Parkba (minierdelypark.ro);
- a Yachting Club Tarnica (www.tarnita.ro) által felajánlott három kajakozási belépő (Tarnica-tó).

A helyes megfejtéseket 2024. május 1-ig várjuk, e-mailben a rejtvény@eke.ro, illetve postán az Asociația SCA – EKE, O. P. 1, C. P. 41, 400750 Kolozsvár / Cluj címre. A válaszok mellett kérjük feltüntetni a beküldő nevét és postacímét is.

Kérdések:

1. Hányadik alkalommal szervezi meg idén a Gyergyószéki EKE az Eröss Zsolt Teljesítménytúrát?
a. 8
b. 9
c. 10
2. Mikor jelent meg a Radnóti Dezső szerkesztette Erdélyi Kalauz eredeti példánya?
a. 1891
b. 1901
c. 2016
3. Hol szállt meg Kolozsváron, a nászútján Petőfi Sándor 1847. október 21-én?
a. a Farkas utca egyik házában
b. az olasz vívómester, Gaetano Biasini fogadóházában
c. Mátyás király szülőházában
4. Hol lesz idén a 31. EKE Vándortábor?
a. Aknasugatag
b. Felsőbánya
c. Forrásliget
5. Hol található a Ponor-réti időszakos tó?
a. a Pádisi karsztvidéken
b. a Révi-szorosban
c. a Misid völgyében

Médiatámogatók

Aratás

D. Mailles aforizmája, első rész	Lékötelezettség	D. Mailles aforizmája, második rész	Ázsiai falutípus	A lengyel pénznem rövidítése	Kerek betű	Dél-afrikai tartomány	Közel, angolul	... poetica; költői hitvallás	Lásd ott!, röviden	A nitrogén vegyjele	Valdói, hamistatlan	Római 1000-es	Szintén, ugyancsak	Fatalos köszönet	Enyveskező igéje	Csakhogy, azonban	
		A														T	
Nagyon csodálkozik					Előtagként: levegő					A sugár jele		Tudásvágy					
Sásztri egyik személyneve				Légicég ügyfele	Nyelvcsalád				Vietnámi holdjév				Ipar(i), röviden			Utca, röviden	
Az ezüst vegyjele			Kettőzve: zselatin	... effect;	Nem is ezek			Ógörög jóshely		Német névelő			A nikkel vegyjele			60 percből áll	
Szétszéled a tömeg, régiesen			Kettőzve: ... effect;	bőreffektus				Ógörög jóshely		Mely személyek?						Cókmókban kettő van!	
Angolna, németül								Budapesti pályaudvar								Amely időben	
Abban az időben								Elmulásán kesergő									Völegény párja
Amely dolgok								Elmulásán kesergő									Bajor művészcsalád
Ipari rostonövény								Elmulásán kesergő									Az a még távolabbi
Nyílás, népiesen								Elmulásán kesergő									Bedőlő!
... It Be; a Beatles slágere																	
Cári parancs																	
Rámába foglalt																	
A tárgy ragja																	
A bárium vegyjele																	
Brazil város																	
Eszméletét vesztí																	
Világkupa, röviden																	
... Alamos; amerikai „atomváros”																	
Oda-vissza igekötő																	
Dugl ...; horvát sziget																	
Rövid kötőszó																	

■ A 2024/1. számban megjelent keresztrejtvény helyes megfejtése:

Gábor Dénes gondolata:
Az esőre is száraz időben kell felkészülni.

A rejtvényt készítette: Békés Lajos

Példányt nyert az 1901-ben kiadott, 2016-ban újranyomtatott Erdélyi Kalauzból:

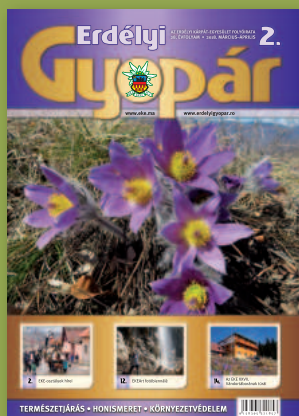
- Both János (Marosvásárhely)
- Kovács László (Tapolca)
- Tövissi Éva (Marosvásárhely)

E feladvány nyereménye a Czárán Gyula Alapítvány ajándéka: három db. Erdélyi Kalauz (szerkesztette: Radnóti Dezső, 1901, újranyomtatva 2016-ban), valamint három db. kétszemélyes belépő a Kolozsvár melletti Adrenalin Parkba (www.adrenalinpark.ro). Beküldési határidő: 2024. május 1. (e-mail: rejtveny@eke.ro)

Az Erdélyi Kárpát-Egyesület kiadványai

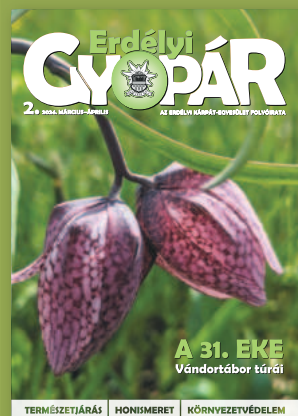
Erdélyi Kárpát-Egyesület
120 esztendő
Az 1891-ben megalakult
EKE jubileumi könyve
Ára 35 lej

Erdélyi Gyopár
Az Erdélyi Kárpát-Egyesület
folyóirata
Régebbi lapszámok
Ára 6 lej

Erdélyi Gyopár
Az Erdélyi Kárpát-Egyesület
folyóirata
A 2019-es lapszámoktól
Ára 7 lej

Erdélyi Gyopár
Az Erdélyi Kárpát-Egyesület
folyóirata
2024/2. lapszám
Ára 10 lej

EKE-bakancs 1
Barangolások a Remetei-szikla-
szoros és a Bedellő környékén
Torockói-hegység
Ára 12 lej

EKE-bakancs 2
Barangolások Brassó környékén
Keresztény-havas
Ára 12 lej

EKE-bakancs 8
Barangolások a Gyergyói-havasok
déli részén és a Hagymás hegységben
Az Erőss Zsolt Teljesítménytúrák mentén
Ára 12 lej

EKE-bakancs 9
Barangolás erdélyi hadszíntereken
– A 32-es határvadászok emléktúrája
Ára 12 lej

EKE-bakancs 10
Barangolások a Mező-havas
környékén és a Bekecsen –
A Görgényi-havasok középső része
Ára 12 lej

EKE-bakancs 11
Barangolások a Gyergyói-havasokban,
a Hagymás-hegységben, a Gyilkos-tó
és a Békás-szoros környékén
Az Erőss Zsolt Teljesítménytúrák mentén
Ára 13 lej

EKE-bakancs 12
Barangolás Wass Albert útjain
a Kelemen-havasokban –
Kelemen-havasok
Ára 13 lej

Rendelje meg

az elofizetes@eke.ro címen vagy
az EKE tagszervezetinél.
EKE-tagoknak kedvezmény.
A kiadványok ára nem tartalmazza
a postaköltséget.

Pihenőt a vándornak,
szálláshelyet, meleg vacsorát
a turistának – ezt kínálja a

NAGY- KŐHAVASI MENEDÉKHÁZ.

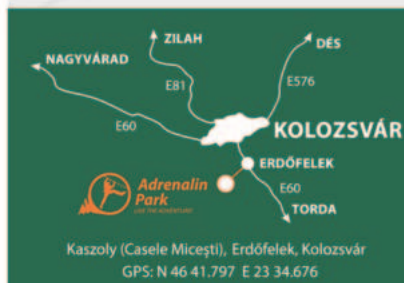
Szállást foglalni
csak előzetesen lehet
a 0744-322632 telefonszámon.

A négyfalui EKE,
a menedékház tulajdonosa
50%-os kedvezményben
részésít minden EKE-tagot.

12 kalandpálya
3 gyerek és 9 felnőtt & junior

Aktív kikapcsolódás
kellemes erdei környezetben.

www.adrenalinpark.ro

[/adrenalinparkcluj](https://www.facebook.com/adrenalinparkcluj)

Rendelések: 0721 926 234,
0264 436 343
contact@mormota.ro

**MORMOTA
LAND**

Túrafelszerelés-
webáruház

www.mormota.ro

10% kedvezmény
EKE-tagoknak

Csomagküldés
az egész ország
területére

SÁTRAK

ALPINISTA
FELSZERELÉS

HÁTIZSÁKOK

EDÉNYEK,
GÁZÉG

FEJLÁMPÁK

HÁLÓZSÁKOK,
MATRACOK

A Torockó Vendégház

várja Önt
május 20-tól
szeptember 30-ig!

Tel.: +40 258 768 240
+36 1 274 2366

E-mail: rackkati42@gmail.com
www.erdelyiturizmus.hu

AZ EKE-TAGSÁG ELŐNYEI

Számos, jelentős kedvezményben részesül Ön, ha az EKE tagja.

Mindehhez csak érvényes, idejű pecséttel ellátott tagsági könyvének felmutatása szükséges.

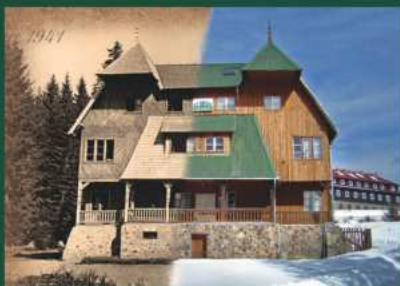
- 50%-os kedvezmény az EKE Vándortáborokban való részvételkor;
- 50%-os szálláskedvezmény az EKE Nagy-kőhavi menedékházában;
- 50%-os kedvezmény a korondi Csiga-ház rezervátumba való belépéskor (www.korpa.ro);
- 50%-os kedvezmény a Sűgő-barlangba való belépéskor;
- 35%-os szálláskedvezmény a várfalvi EKE-Várban;
- 33%-os kedvezmény a vizsgálat, 20%-os kedvezmény a szemüvegkeretek árából a kolozsvári Oftaconsult Szemészeti Klinikán (www.oftaconsult.ro);
- 25%-os szálláskedvezményt nyújt a csíkszeredai Riehen Egyesület

(www.asociatiariehen.ro) a Pottyandi Erdei Iskola vendégházban;

- 25%-os szálláskedvezményt nyújt a csíkszeredai Montana Tours Kft. a Madarasi Hargitai Hargita villában;
- 21 százalékos szálláskedvezmény a Madarasi Hargitán a 21 gramm menedékházban (www.21gr.ro);
- 15%-os szálláskedvezményt nyújt a borsafüredi Medve panzió;
- 10%-os kedvezmény a Columbia túraruhatót forgalmazó Dockyard Islands boltjaiban;
- 10%-os kedvezmény a csíkszeredai Kerékvár biciklikereskedésben (vásárlás és javítás);

- 10%-os kedvezményt nyújt a marosvásárhelyi, sport- és túrafelszereléseket forgalmazó Scopus bolt, a kolozsvári Mormota webáruház (www.mormota.ro) és az udvarhelyi, a gyergyói, valamint a csíkszeredai Zerge szakbolt;
- 10%-os kedvezmény a hargitafürdői Uz Bence menedékházban (20 főnél nagyobb EKE-csoport számára 20%-os kedvezmény) és a székelyudvarhelyi Oriente vendéglőben (www.oriente.ro);
- 10%-os kedvezmény a fűzesgyarmati Kastélypark Fürdő (www.kastelyfurdo.hu) szállásdíjai árából.

UZ BENCE MENEDÉKHÁZ Hargitafürdő

~ 70 ÉVE A TURISTÁK SZOLGÁLATÁBAN ~

Tel.: (+40) 745 629 337; e-mail: uz_bence@yahoo.com

www.uzbence.ro

KÉK IRINGÓ KÚRIA

Sztána

Tel.: +40 264 274 132; +40 744 601 587
info@kertimag.ro
www.erdelyiutazas.hu

Yachting Club Tarnica

a vízi sportok központja a Tarnica-tó partján, 30 km-re Kolozsvártól

Kajakok, kenuk, SUP-ok és vitorlások kölcsönző központja

- A kezdőket is bevezetjük a vízi sportok világába
- Álomhely tengerparti körülmények között

www.tarnita.ro

www.facebook.com/yachtingclubtarnita

www.instagram.com/yachtingclubtarnita

Szeretettel várunk május végétől októberig!

NATURA
TRAVEL
UTAZÁSI IRODA

20 ÉV UTÁN ÚJ CÍMÜNK:

400015 Kolozsvár
Főtér 10./Kötő (Ioan Rațiu) u. 9.
Mobil: 0723-155667, 0724-334364
Tel.: 0264-430911, 0264-450223
office@naturatravel.ro

Repülőjegyek, külföldi és belföldi nyaralások, szállásfoglalások, utazási szolgáltatások.
Sodexo, Edenred, Cheque Vacances üdülési jegyeket elfogadunk.

SPORT MANIAC

OUTLAND
TRAIL & OUTDOOR

-70%

EKE-TAGOKNAK

MAROSVÁSÁRHELY, HOREA UTCA 33. SZÁM
WWW.SPORTMANIAC.RO

EXTREME
BREATHABLE
WATERPROOF

 Columbia

Az Outdry Extreme a Columbia által alkalmazott legfejlettebb membrán megoldás, melyet a termék külső felületén helyeznek el. Jellemzője, hogy a magasfokú vízállóság és lélegzőképesség mellett is rugalmas, könnyű és komfortos viseletet biztosít.